

Ministarstvo znanosti i obrazovanja

NACIONALNI PLAN RAZVOJA
SUSTAVA OBRAZOVANJA ZA
RAZDOBLJE DO 2027. GODINE

ožujak 2023.

Sadržaj

1. Uvod.....	2
2. Srednjoročna vizija razvoja.....	6
3. Opis srednjoročnih razvojnih potreba i razvojnih potencijala.....	7
3.1. Sažetak analize razvojnih potreba i potencijala i glavni izazovi u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja te srednjoškolskog općeg i umjetničkog obrazovanja.....	7
3.2. Sažetak analize razvojnih potreba i potencijala i glavni izazovi u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i obrazovanja odraslih.....	15
3.3. Sažetak analize razvojnih potreba i potencijala i glavni izazovi u području visokog obrazovanja.....	20
3.4. Sažetak analize razvojnih potreba i potencijala i glavni izazovi u području uključivosti, kvalitete i pravičnosti odgoja i obrazovanja u cjeloživotnoj perspektivi.....	25
3.5. Sažetak analize razvojnih potreba i potencijala i glavni izazovi u području primjene digitalnih tehnologija u obrazovnom sustavu.....	37
4. Popis posebnih ciljeva s pripadajućim pokazateljima ishoda, opisom i pripadajućim mjerama za provedbu.....	41
Posebni cilj broj 1: Omogućiti pristupačnost sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja svakom djetetu.....	41
Posebni cilj broj 2: Poboľjšati odgojno-obrazovne ishode učenika u sustavu osnovnoškolskog i općeg srednjoškolskog obrazovanja.....	44
Posebni cilj broj 3: Osigurati višu razinu zapošljivosti osoba s kvalifikacijama strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.....	50
Posebni cilj broj 4: Povećati udio odraslog stanovništva u procesima cjeloživotnog učenja.....	55
Posebni cilj broj 5: Povećati završnost u visokom obrazovanju.....	58
Posebni cilj broj 6: Osigurati pristup odgoju i obrazovanju učenicima s teškoćama u razvoju i studentima s invaliditetom.....	62
Posebni cilj broj 7: Povećati dostupnost aktivnostima identifikacije, odgojno-obrazovnog rada, praćenja i podrške darovitoj djeci i učenicima.....	65
Posebni cilj broj 8: Unaprijediti odgoj i obrazovanje djece i učenika pripadnika nacionalnih manjina.....	68
Posebni cilj broj 9: Unaprijediti odgoj i obrazovanje djece i učenika pripadnika hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske.....	70
Posebni cilj broj 10: Nastaviti proces informatizacije i primjene digitalnih tehnologija u obrazovnom sustavu.....	72
5. Terminski plan provedbe projekata od strateškog značaja s naznačenim ključnim koracima i rokovima u provedbi.....	76
6. Indikativni financijski okvir s prikazom financijskih pretpostavki za provedbu posebnih ciljeva.....	77
7. Okvir za praćenje i vrednovanje.....	81

1. Uvod

U globaliziranom svijetu brzog tehnološkog razvoja, automatizacije i digitalizacije, u kombinaciji s novim gospodarskim scenarijima te društvenim izazovima kao što su klimatske promjene, krize uzrokovane izbijanjem bolesti (pandemije) te demografske promjene, nužno je da svi pojedinci imaju odgovarajuće kompetencije (znanja, vještine i oblikovana stajališta). Za pravičan prijelaz na novo digitalno i zeleno gospodarstvo potrebna su iznimna ulaganja u ljude kako bi se poduprli i gospodarski i socijalni programi. Obrazovanje i osposobljavanje tako su ključni za osobni, građanski i profesionalni razvoj, socijalnu koheziju, gospodarski rast i inovacije te temelj za održiviju budućnost.

Potencijalno povećanje stope ekonomskog rasta Republike Hrvatske zahtijevat će od politika na različitim područjima podupiranje rasta produktivnosti i odgovarajuću razinu ljudskog kapitala koji će poduprijeti te procese. Povećanje produktivnosti zahtijeva povećanje kvalitete ljudskog kapitala, a to je moguće ostvariti samo obrazovanjem i poticanjem uključivanja neaktivnog stanovništva na tržište rada, uz tehnološku modernizaciju uvjeta obrazovanja u ustanovama pružateljima obrazovnih usluga. Produktivnost i sposobnost rasta gospodarstva ovisi i o dostupnoj radnoj snazi, ali i o njezinim sposobnostima, vještinama i znanju koji zajedno čine ljudski kapital kojim raspolaže društvo i gospodarstvo. Prema indeksu ljudskog kapitala Svjetske banke za 2020. godinu Hrvatska se nalazi na 31. mjestu od 174 države. Taj indeks pokazuje da će danas rođeno dijete u Hrvatskoj nakon završenog obrazovanja dosegnuti 71% svoje maksimalne produktivnosti. Iako je takav položaj bolji od dijela usporedivih država srednje i istočne Europe, nedvojbeno postoji prostor za poboljšanje kvalitete ljudskog kapitala u procesu obrazovanja, uključujući i cjeloživotno obrazovanje.

S druge strane, brze tehnološke promjene snažno utječu na vrstu znanja, vještina i kompetencija čije stjecanje postaje imperativ za održavanje konkurentnosti država i dobrobiti pojedinaca. Prepoznajući te trendove, Hrvatska je pokrenula značajne reforme u sustavu obrazovanja radi prilagodbe svih razina obrazovanja izazovima suvremenog života i tržišta rada.

Osim pružanja sustavnog odgoja i obrazovanja, jedna je od njegovih temeljnih zadaća poučavanje, obrazovanje i odgoj djece i mladih. Istodobno treba osigurati osposobljavanje za cjeloživotno učenje, ponajprije radi lakšeg prilagođavanja nepredvidivoj budućnosti i brzim promjenama zbog globalizacije, promjena na tržištu rada te utjecaja informacijsko-komunikacijskih tehnologija, migracija, kao i različitih kriza i neočekivanih situacija, ali treba uspostaviti i uvjete koji omogućuju cjelovit razvoj djece i učenika usklađen s njihovom razvojnom dobi i interesima te bliži svakodnevnom životu. Usklađen i učinkovit sustav odgoja i obrazovanja omogućuje i roditeljima veću uključenost u obrazovanje djece i život škole, a učiteljima, nastavnicima i ostalim odgojno-obrazovnim djelatnicima osnaživanje uloge i jačanje profesionalnosti, kreativniji rad te veću autonomiju.

Kvaliteta odgojno-obrazovnog sustava u kontekstu društvenih i gospodarskih promjena pretpostavlja njegovu vertikalnu koherentnost i konzistentnost na svim razinama obrazovanja, ali i mogućnost horizontalnog povezivanja s drugim sektorima u zadovoljavanju potreba onih koji uče i poučavaju, te sustav koji je prožet inovativnošću, kreativnošću i poduzetnošću onih koji poučavaju i onih koji uče, sustav koji primjenjuje načela inkluzivnog obrazovanja na način da različitim ciljanim intervencijama osigurava jednake uvjete obrazovanja svim učenicima. Osiguravanjem kvalitetnog i uključivog obrazovanja za sve dodatno se smanjuju društvene, gospodarske i kulturne nejednakosti.

Temelj trajno održive budućnosti jest u sustavu odgoja i obrazovanja koji će svakom djetetu pružiti sustavno obrazovanje, stjecanje temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje, stjecanje strukovnih i visokoobrazovnih kvalifikacija u kvalitetnim odgojno-obrazovnim ustanovama.

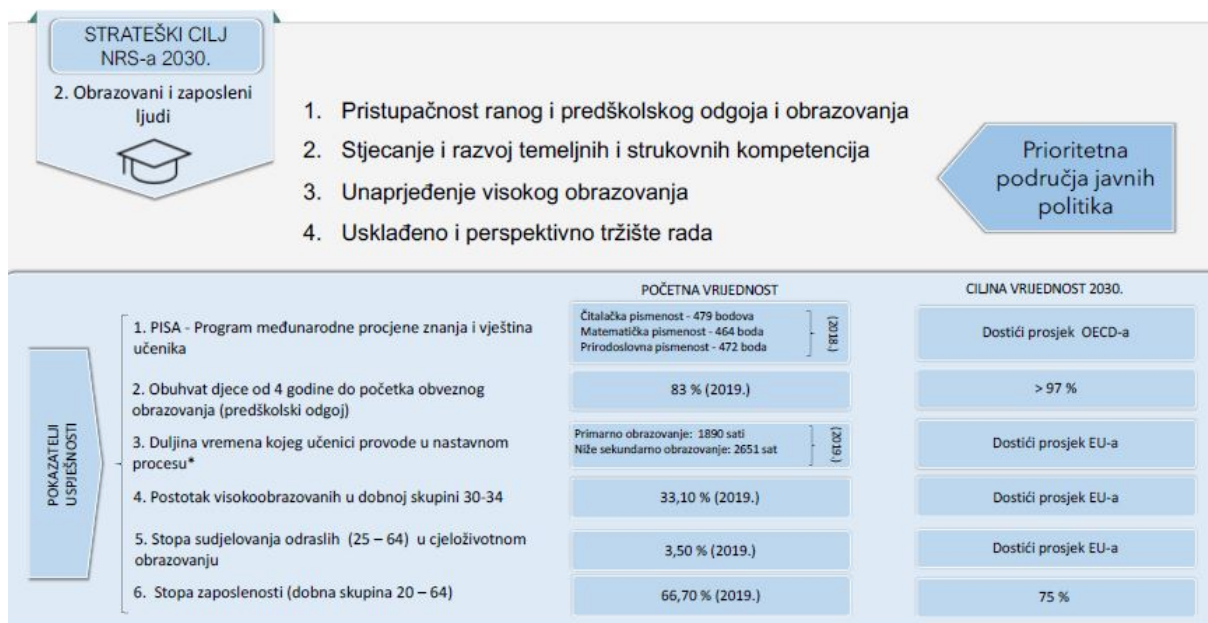
Ostvarenje takvog sustava odgoja i obrazovanja zahtijeva reformske procese koji će na zadovoljavajući način adresirati uspostavu odgovarajućih materijalnih, kadrovskih i programskih kapaciteta potrebnih za realizaciju odgojno-obrazovnih ciljeva. Uspostavu odgovarajućih uvjeta izvođenja odgojno-obrazovnog procesa pratit će i razvoj i primjena odgovarajućih mehanizama praćenja učinaka realizacije odgojno-obrazovnih ciljeva, kako na razini ustanova tako i na razini tijela nadležnih na nacionalnoj razini za vanjsko praćenje provedbe i vrednovanja učinaka politika. Proces realizacije ciljeva pratit će i pripadajuće intervencije usmjerene ka senzibilizaciji javnosti, korisnika obrazovnih usluga o mogućnostima uključivanja u obrazovanje, kao i aktivnosti informiranja javnosti o realizaciji ostvarenja zacrtanih ciljeva. Na razini posebnih ciljeva (ako je primjenjivo) predviđet će se i potrebne legislativne promjene koje su prijeko potrebne za realizaciju ciljeva.

Reforma tako treba pridonijeti izgradnji odgojno-obrazovnog sustava koji svakoj osobi bez obzira na njezino socioekonomsko podrijetlo i životnu dob omogućuje stjecanje znanja i vještina relevantnih za osobni razvoj i uspješnu integraciju na tržištu rada, u skladu s UN-ovim Programom održivog razvoja do 2030. koji predviđa uključivo, kvalitetno i pravično obrazovanje i cjeloživotno učenje za sve. Hrvatska prepoznaje obrazovanje kao ključ za dugoročnu društvenu stabilnost i ekonomski napredak, uz prihvaćanje koncepta cjeloživotnog učenja koji omogućuje svakom pojedincu iz bilo koje dobne skupine jednak, uključiv, pravičan i stalan pristup obrazovanju i priznavanje različitih oblika učenja. Promjene planirane u odgojno-obrazovnom sustavu uključivat će modernizaciju sustava na svim razinama odgoja i obrazovanja, reformu ranog i predškolskog te općeg i strukovnog odgoja i obrazovanja te ciljeve usmjerene na cjeloživotno učenje te učinkovito i relevantno visoko obrazovanje, a kako bi uspostavili uvjete koji će omogućiti stjecanje znanja, vještina i kompetencija potrebnih za pristup i ostanak na tržištu rada i podržati tranziciju prema zelenoj i digitalnoj ekonomiji. U sklopu planiranih intervencija je i provedba ciljanih mjera koje će osigurati odgovarajuće uvjete obrazovanja za sve učenike, posebice za učenike s teškoćama, darovite učenike, pripadnike nacionalnih manjina i pripadnike Hrvata koji žive izvan RH.

Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine (u daljnjem tekstu: Nacionalni plan) pobliže definira provedbu strateškog cilja i prioriteta područja javnih politika za sektor odgoja i obrazovanja iz *Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine*. U sklopu razvojnog smjera 1 *Održivo gospodarstvo i društvo*, strateški cilj 2 *Obrazovani i zaposleni ljudi* navodi sljedeća prioritetna područja javnih politika koja predstavljaju i okvir za definiranje posebnih ciljeva Nacionalnog plana:

1. Pristupačnost ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja
2. Stjecanje i razvoj temeljnih i strukovnih kompetencija
3. Unaprjeđenje visokog obrazovanja
4. Usklađeno i perspektivno tržište rada.

Pokazatelji učinka za razvojni smjer Održivo gospodarstvo i društvo, strateški cilj 2. *Obrazovani i zaposleni ljudi* navedeni su u slici 1. Oni omogućuju procjenu postignuća prilikom promjena povezanih s provedbom javnih politika, programa i projekata.

Slika 1. Pokazatelji učinka za razvojni smjer Održivo gospodarstvo i društvo, strateški cilj Obrazovani i zaposleni ljudi

Dakle, Nacionalni plan definira posebne ciljeve radi ostvarivanja strateških ciljeva iz *Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine* i povezanih hijerarhijski nadređenih akata strateškog planiranja (npr. *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*). Praćenje, izvješćivanje i vrednovanje uspješnosti u postizanju utvrđenih posebnih ciljeva ostvaruje se pokazateljima ishoda.

Nacionalni plan usklađen¹ je sa sljedećim sektorskim i višesektorskim strategijama, planovima i programima:

- Nacionalni plan za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2022. do 2026. godine
- Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine
- Nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2027. godine
- Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, za razdoblje od 2021. do 2027. godine
- Nacionalni plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine
- Nacionalni plan za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine
- Operativni programi nacionalnih manjina za razdoblje 2021. - 2024.
- Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske (Narodne novine, broj: 73/2017.)
- Nacionalni plan razvoja odnosa Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske do 2027. godine,
- Nacionalni plan razvoja otoka 2021. - 2027.,
- Nacionalni plan za rad, zaštitu na radu i zapošljavanje za razdoblje od 2021. do 2027. godine,
- Strategija sprječavanja korupcije za razdoblje od 2021. do 2030. godine.

¹ Usklađenost je postignuta na način da su određene mjere bitne za provedbu politika prema određenim ciljnim skupinama u sustavu odgoja i obrazovanja zastupljene u jednim, a određene u drugim aktima strateškog planiranja. Na taj način se osigurava komplementarnost intervencija i izbjegava preklapanje mjera, netransparentan prikaz planiranih i utrošenih sredstava, nepouzdanost podataka o broju pripadnika ciljnih skupina obuhvaćenih provedbom mjera itd.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja je tijelo nadležno za proces izrade Nacionalnog plana i koje prati njegovu provedbu. Dana 8. travnja 2021. godine ministar znanosti i obrazovanja donio je Odluku o osnivanju Radne skupine za izradu *nacrta Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje od 2021. do 2027. godine* i *nacrta Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje od 2021. do 2027. godine, za razdoblje od 2021. do 2023. godine*. Nacionalni plan izrađivao se u vrijeme kada je svijet pogodila pandemija bolesti COVID-19, što je predstavljalo vrlo ograničavajući čimbenik u procesu izrade. Navedeno se posebno negativno odrazilo na planiranu dinamiku u procesu izrade akta jer je pandemija utjecala na sve uključene dionike i ograničila mogućnost aktivnog uključivanja u izradu samog akta. Stoga je kasnio i proces izrade Nacionalnog plana koji je uključivao vrlo široki krug dionika, istraživanje i prikupljanje podataka te konzultacije s relevantnim dionicima od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja kao nositelja izrade Nacionalnog plana. Pandemija bolesti COVID-19 negativno se odrazila na proces izrade Nacionalnog plana u smislu potrebe produljenja planiranih rokova vezanih za izradu tog akta. Inicijalno je planirano da Nacionalni plan aktivno obuhvati strateško razdoblje od 2021. godine do 2027. godine. S obzirom na navedeni ograničavajući čimbenik i njegov negativan učinak na izradu Nacionalnog plana, samim planom se u nazivu aktivno obuhvaća razdoblje do 2027. godine. Ipak, navodi se kako se ključni strateški elementi Nacionalnog plana (npr. mjere) već aktivno primjenjuju u djelokrugu aktivnosti Ministarstva (imajući u vidu ostale nadređene i podređene akte/dokumente strateškog planiranja – npr. NRS, Program Vlade i dr.). Sukladno navedenom, prilagođen je naziv *Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine* i *Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine, za razdoblje do 2024. godine*.

Primjenjujući načelo partnerstva prilikom uspostave navedene Radne skupine konzultirani su predstavnici tijela državne uprave i drugih državnih tijela, stručnih službi Vlade Republike Hrvatske te javnih ustanova, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, udruženja poslodavaca, obrtničkih i gospodarskih udruženja, sindikata, organizacija civilnog društva te akademske i znanstvene zajednice koji su predložili predstavnike u svojstvu člana te zamjene člana Radne skupine.

Uz Ministarstvo znanosti i obrazovanja, glavni dionici i partneri u procesu izrade *Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine* bili su: predstavnici Ureda predsjednika Vlade Republike Hrvatske, Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Ministarstva turizma i sporta, Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, Središnjega državnog ureda za demografiju i mlade, Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, Središnjega državnog ureda za razvoj digitalnog društva, Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, Hrvatske udruge poslodavaca, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore, Agencije za odgoj i obrazovanje, Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Agencije za mobilnost i programe Europske unije, Agencije za znanost i visoko obrazovanje, Hrvatske akademske i istraživačke mreže CARNET, Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Hrvatske zajednice županija, Udruge gradova u Republici Hrvatskoj, Rektorskoga zbora Republike Hrvatske, Vijeća veleučilišta i visokih škola Republike Hrvatske, Hrvatskoga studentskog zbora, Hrvatske udruge ravnatelja osnovnih škola, Udruge hrvatskih srednjoškolskih ravnatelja, Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Sindikata hrvatskih učitelja, Nezavisnog sindikata zaposlenih u srednjim školama Hrvatske, Sindikata Preporod, Nezavisnog sindikata znanosti i visokog obrazovanja, Sindikata radnika u predškolskom odgoju i obrazovanju Hrvatske, Udruge „Nastavnici organizirano”, Nastavničke grupe „45 minuta“ te Nastavničke grupe „Školska zbornica“.

2. Srednjoročna vizija razvoja

Godine 2027. sustav odgoja i obrazovanja bit će uključiv, kvalitetan i pravičan, koji aktivno potiče cjelovit razvoj svih osoba koje uče i osposobljava ih za svijet rada, nastavak obrazovanja, život u suvremenim uvjetima i aktivno sudjelovanje u demokratskom društvu.

U skladu s vizijom Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine i europskog prostora obrazovanja, kvalitetan odgoj i obrazovanje uključuje usvajanje osnovnih vještina, transverzalnih vještina, promicanje mobilnosti za sve, poticanje višejezičnosti te razvoj europske perspektive u obrazovanju.

Sustav odgoja i obrazovanja sve više je dio digitalne transformacije, a ako se kompetentno, pravično i učinkovito koristi u nastavi, digitalna tehnologija može u svakom pogledu omogućiti visokokvalitetno i uključivo obrazovanje i osposobljavanje i biti poticajan alat za suradničko i kreativno učenje. Stoga će poseban set mjera biti usmjeren na potporu zelenoj i digitalnoj tranziciji u obrazovanju i osposobljavanju.

Reformske mjere koje se planiraju na različitim razinama obrazovanja nastavljaju se na započete reformske procese te uzimaju u obzir procjenu ostvarenih rezultata i nove smjernice na europskoj razini.

Planirani nastavak odgojno-obrazovne reforme, predviđen ovim Nacionalnim planom, na svim razinama sustava potiče osobni, društveni i profesionalni rast i razvoj onih koji uče s ciljem osobne, društvene i gospodarske dobrobiti. Uz navedene ciljeve koji su sastavni dio svih predloženih mjera, modernizacija sustava odgoja i obrazovanja uključuje: provedbu mjera u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju kako bi se svakom djetetu osigurala pristupačnost visokokvalitetnom sustavu radi ostvarivanja prava na kvalitetan odgoj i obrazovanje od najranije dobi te osigurali standardi kvalitete i resursi za podršku djeci izloženoj riziku socijalne isključenosti; provedbu mjera u osnovnoškolskom i općem srednjoškolskom obrazovanju kojima će se unaprijediti materijalni i kadrovski uvjeti osnovnoškolskog i općeg srednjoškolskog obrazovanja u svrhu postizanja odgojno-obrazovnih ishoda, provedbu mjera u području strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih koje osiguravaju bolju povezanost strukovnog obrazovanja i tržišta rada, podizanje njegove kvalitete i relevantnosti, povećanje obuhvata odraslih uključenih u cjeloživotno učenje i promociju stjecanja znanja i vještina koji će osigurati osobni i profesionalni razvoj pojedinaca i njihovu povećanu produktivnost na tržištu rada; provedbu mjera u području visokog obrazovanja usmjerenih na povećanje dostupnosti, kvalitete i relevantnosti visokog obrazovanja radi povećanja udjela osoba s kvalifikacijom visokog obrazovanja te njihove povećane zapošljivosti, provedbu mjera koje se odnose na razvoj i primjenu sustava potpore za djecu i učenike s teškoćama, darovite te djecu i učenike iz ranjivih skupina, a posebno područje su mjere usmjerene na daljnju primjenu digitalne tehnologije u obrazovnom sustavu.

Polazišta:

- Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine (Narodne novine, broj: 13/2021.)
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011.)
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (Narodne novine, broj: 124/2014.)
- Rezolucija o strateškom okviru suradnje u području obrazovanja i osposobljavanja prema Europskom prostoru obrazovanja i dalje (2021. - 2030.)

- Komunikacija Komisije u Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Program vještina za Europu za održivu konkurentnost, socijalnu pravednost i otpornost (2020.)
- Komunikacija Komisije u Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Akcijski plan za digitalno obrazovanje 2021. – 2027., Prilagodba obrazovanja i osposobljavanja digitalnom dobu
- Preporuka Vijeća za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, socijalnu pravednost i prilagodljivost (2020.)
- Osnabruška deklaracija (2020.)
- Akcijski plan europskog stupa socijalnih prava (2021.)
- Zaključci Vijeća Europske unije o europskoj strategiji za osnaživanje visokih učilišta za budućnost Europe
- Preporuke Vijeća Europske unije o jačanju veza radi djelotvorne europske suradnje u području visokog obrazovanja

3. Opis srednjoročnih razvojnih potreba i razvojnih potencijala

Opis razvojnih potreba i razvojnih potencijala pripremljeni su na razini tematskih područja odgojno-obrazovnog sustava. Tematska područja obuhvaćaju prioritetna područja obrazovne politike koja su identificirana u *Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine* i upravna područja koja proizlaze iz nadležnosti Ministarstva znanosti i obrazovanja. Identificirana su sljedeća tematska područja:

1. rani i predškolski, osnovnoškolski odgoj i obrazovanje te srednjoškolsko opće i umjetničko obrazovanje
2. strukovno obrazovanje i osposobljavanje i obrazovanje odraslih
3. visoko obrazovanje
4. odgoj i obrazovanje djece/učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, pripadnika nacionalnih manjina i pripadnika hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske na svim razinama obrazovanja
5. primjena digitalnih tehnologija u obrazovnom sustavu.

3.1. Sažetak analize razvojnih potreba i potencijala i glavni izazovi u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja te srednjoškolskog općeg i umjetničkog obrazovanja

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Međunarodna istraživanja poput TIMSS-a, PIRLS-a i PISA-e² pokazuju kako su učenici koji su dulje vrijeme (tri ili više godina) **pohađali predškolsku ustanovu ostvarili bolje prosječne rezultate** nego njihovi

² PIRLS 2011. (2012.). Međunarodno istraživanje razvoja čitalačke pismenosti (Progress in International Reading Literacy Study). Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, <https://www.ncvvo.hr/medunarodna-istrazivanja/pirls/>
TIMSS 2011. (2012.). Izvješće o postignutim rezultatima iz matematike. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.

vršnjaci koji su predškolsku ustanovu pohađali jednu godinu ili kraće (TIMSS 2011 i 2015, PIRLS, 2011). I novijim istraživanjima potvrđen je pozitivan utjecaj ranog početka obrazovanja na prosječne rezultate pri čemu viša postignuća iz matematičkog i prirodoslovnog područja postižu učenici koji su pohađali programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (TIMSS, 2019.), a utvrđena je statistički značajna, pozitivna povezanost između dužine pohađanja programa ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (RPOO) s postignućem u PISA testiranju (PISA, 2018.). Stopa sudjelovanja u RPOO u RH još uvijek je među najnižima u EU. Unatoč porastu (69,2% 2009.; 81% 2019.), stopa uključenosti zaostaje za prosjekom EU-a (90,3% 2009.; 94,8% 2019.). Kao prepreke sudjelovanju u RPOO ističu se **manjkava infrastruktura, nedostatak odgojitelja** i svijest roditelja o njegovoj važnosti.

Hrvatska je donošenjem Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju 1997. RPOO integrirala u nacionalne obrazovne sustave. Dok Europska komisija na tom području, uz Sloveniju, nordijske i baltičke zemlje, Hrvatsku ističe kao primjer, Hrvatskoj ostaje izazov i obveza stvoriti uvjete za veći obuhvat djece u taj dio sustava.³

Predškolski programi nisu svoj djeci jednako dostupni što je posljedica regionalnih razlika, a posebno je izraženo u slabije razvijenim i ruralnim sredinama. Dodatno, u RH postoje **izrazite i sustavne regionalne razlike** u obuhvatu djece u RPOO-u, što produbljuje jaz i socioekonomske nejednakosti, prilike i mogućnosti među djecom. Kada je riječ o socioekonomskim razlikama važno je istaknuti da je, prema podacima Eurostata (2014.), utvrđeno da sudjelovanje u RPOO-u ima jači pozitivan učinak na rezultate na testovima čitanja u djece u socioekonomski nepovoljnom položaju od one djece koja žive u povoljnijoj ekonomskoj situaciji. Također, najnovija istraživanja TIMSS-a pokazuju kako u RH učenici koji dolaze iz kućanstava boljeg socioekonomskog statusa postižu statistički značajno više rezultate od onih u nepovoljnome socioekonomskom položaju.

Velike su regionalne razlike **u javnim izdacima** za RPOO. Udio izdataka u županijskim proračunima za 2015. godinu varirao je od 5,7% do 14,1%. Decentralizirano financiranje **jedan je od razloga nastanka regionalnih razlika** u javnim izdacima za RPOO. **Financiranje RPOO-a isključivo iz lokalnih sredstava** bez uplata iz državnog proračuna te nepostojanje jamstva upisa djece u RPOO (zakonski zajamčeno pravo na RPOO) **dovode u pitanje pravičnost i učinkovitost sustava**. Osim nestandardiziranih kriterija upisa, razlika u naknadama koje se naplaćuju obiteljima i razlika u subvencioniranju privatnih i državnih vrtića, razlika u dostupnosti RPOO-a i u plaćama zaposlenika u RPOO-u među županijama te propuštenih prilika za strateški uspješniju upotrebu sredstava (kao što su fondovi EU-a), stanje u hrvatskom RPOO-u dodatno pogoršava velik broj malih jedinica lokalne samouprave koje su uključene u donošenje temeljnih odluka o planiranju, financiranju i izvođenju. U svojim preporukama europskog semestra za Hrvatsku iz 2018. godine Europska komisija potaknula je državu da „smanji teritorijalnu rascjepkanost javne uprave, pojednostavi funkcionalnu raspodjelu nadležnosti i poveća kapacitete za izradu i provedbu javnih politika“.⁴

TIMSS 2011. (2012.). Izvješće o postignutim rezultatima iz prirodoslovlja (Trends in International Mathematics and Science Study). Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, <https://www.ncvvo.hr/medunarodna-istrasivanja/timss/>
NCVVO (2016.) *TIMSS 2019*, Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, <https://www.ncvvo.hr/medunarodna-istrasivanja/timss/>
IAE (2016.) *20 Years of TIMSS: International Trends in Mathematics and Science Achievement, Curriculum, and Instruction*, <http://timssandpirls.bc.edu/timss2015/international-results/timss2015/wp-content/uploads/2016/T15-20-years-of-TIMSS.pdf>
TIMSS 2019. (2020.) *Međunarodno istraživanje trendova u znanju matematike i prirodoslovlja*. <https://www.ncvvo.hr/medunarodna-istrasivanja/timss/OECD> (2019.) PISA 2018. results, <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results.htm>

³ „Unitary settings have a single management team running provision for children of all ages and the same level of staff qualification (usually tertiary level) is required for working with the entire age range. Furthermore, a legal entitlement to ECEC or free ECEC is often granted from a very early age in unitary systems. This type of system prevails in most Nordic countries, the Baltic countries, Croatia and Slovenia” (Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe 2014 Edition, str. 12.)

⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/2018-european-semester-country-specific-recommendation-commission-recommendation-croatia-hr.pdf, str. 5.

Program predškole od 2013. godine obavezan je za svako dijete u godini prije polaska u školu.⁵ Za djecu koja ne pohađaju dječji vrtić izvodi se poseban program predškole u trajanju od 250 sati godišnje, a koji se održava u dječjem vrtiću ili osnovnoj školi, ovisno o mogućnostima pojedine lokalne sredine. S obzirom na to da su u takve programe najčešće uključena djeca nižega socioekonomskog statusa te ona u izoliranijim naseljima, potrebno je smanjiti razlike i omogućiti svakom djetetu mogućnost duže uključenosti u sustav RPOO-a.

Stoga je, radi daljnjega unaprjeđenja reformskih procesa, potrebno revidirati Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje te s njim uskladiti program predškole i ostale programe. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje donosi se sukladno okvirnome nacionalnome kurikulumnom dokumentu koji na općoj razini određuje elemente odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi.

Velike su razlike među JLS-ovima i vezano uz pitanje **subvencioniranja**, što je u nadležnosti osnivača. Izrazite i sustavne regionalne razlike vidljive su i u **obuhvatu djece u programima/kurikulumima RPOO-a**. Raspon obuhvata djece jasličkim programima u županijama 2016. godine kretao se od 5,6% do 40,4%, a vrtićkim programima od 24,4% do 82,8%. **Prostorna dostupnost** vrtića osobito je problematična u ruralnim krajevima te manjim i slabije razvijenim JLS-ovima. Dodatno, programi/kurikulumi RPOO-a u manje razvijenim sredinama **manje su priuštivi** roditeljima. Udio neupisane djece promatran kao udio jedne generacije djece u županijama IV. skupine razvijenosti⁶ nadilazi prosjek RH i kreće se od desetine do trećine jedne generacije. **Kriteriji upisa** utvrđuju se na lokalnoj razini u skladu sa skupom zakonskih zahtjeva pa su razlike među gradovima i općinama te čak i u njima (npr. državni vrtići u usporedbi s privatnim vrtićima) velike. **Zbog nedostatnih kapaciteta, prioritet upisa ponajprije se daje djeci kojima su oba roditelja zaposlena**. Time se djeca nezaposlenih roditelja stavljaju u nezavidnu situaciju, a koja je dodatno pojačana potrebom sudjelovanja roditelja u cijeni predškolskog programa.

Inicijalna priprema odgojitelja i mogućnosti stručnog razvoja smatraju se prednostima hrvatskog sustava RPOO-a. Međutim, budući da se predviđa da će tijekom nadolazećih godina velik broj odgojitelja u RPOO-u otići u mirovinu i da će potreba da se RPOO proširi postati još vidljivija, nužno je donošenje **strategija za nadomještanje i rast broja odgojitelja**. Bit će potreban sve veći broj odgojno-obrazovnih radnika (odgojitelja i stručnih suradnika kao što su psiholozi, edukacijski rehabilitatori, logopedi, pedagozi) i zdravstvenog osoblja na područjima na kojima se očekuje otvaranje novih vrtića, a to su često ruralne, slabije razvijene jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (u daljnjem tekstu: JLP(R)S). Taj nedostatak posebno je naglašen u slučaju edukacijskih rehabilitatora i logopeda, posebno u manjim, ruralnim sredinama. Odgojitelji i stručni suradnici moraju se mobilizirati u trenutku kada je to potrebno i na mjesta na kojima su najpotrebniji. Novozaposlenim odgojiteljima potrebno je intenzivnije osposobljavanje i veća potpora kako bi se osiguralo što kvalitetnije izvođenje odgojno-obrazovnoga rada s djecom sukladno njihovim potrebama i različitostima. Posebice će biti važno osigurati da odgojitelji i stručno osoblje imaju kompetencije za rad s djecom u nepovoljnom položaju. Stopa uspješnosti koju će vlada ostvariti u pravodobnom osposobljavanju i **zapošljavanju novih odgojno-obrazovnih radnika** u potrebnim područjima bit će **ključna za povećanje broja djece upisanih u RPOO**.

1. izazov: Nedostatan broj ustanova za RPOO i broj mjesta u takvim ustanovama uzrok je nedovoljne dostupnosti RPOO-a.

2. izazov: Nedovoljan broj odgojitelja mogao bi biti prepreka proširenju RPOO-a, osobito odgojitelja i stručnih suradnika u ruralnim i slabije razvijenim područjima.

⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi, NN, br. 94/2013., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2013_07_94_2130.html

⁶ Zakon o regionalnom razvoju (Narodne novine, broj 147/14, 123/17 i 118/18)

- 3. izazov:** Model financiranja otežava veću uključenost u predškolsko obrazovanje, a podjela odgovornosti u pogledu RPOO-a između središnje i lokalne vlasti nije optimalna i utječe na učinkovitost sustava.
- 4. izazov:** Obitelji u nepovoljnom položaju suočene su s većim izazovima u pogledu dostupnosti RPOO-a.
- 5. izazov:** Nedostatna primjena postupaka osiguravanja kvalitete u RPOO-u.
- 6. izazov:** Kratak program predškole za djecu koja nisu uključena u redovite programe RPOO-a ne može omogućiti djetetu iste mogućnosti za uključivanje u sustav osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja.
- 7. izazov:** Nedovoljno jasna povezanost RPOO-a i općeg obrazovanja kako bi prelazak djeci iz RPOO-a u osnovnoškolsko obrazovanje bio manje stresan i izazovan

Opće obrazovanje

U usporedbi s ostalim zemljama članicama EU-a, Hrvatska trenutačno ima **najkraće obvezno obrazovanje** (godinu dana u predškolskom odgoju i obrazovanju te osam godina u obveznome osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju) te je **trajanje općeg obveznog obrazovanja** cjelokupne populacije učenika također među **najkraćima**. U većini obrazovnih sustava u Europi obvezno redovito obrazovanje traje 9 – 10 godina te ga djeca završavaju u dobi 15 – 16 godina. Primarno obrazovanje (većinom izvođeno u razrednoj nastavi), čija je osnovna značajka veća individualizacija nastave i veća razina usmjerenosti na učenike, kraće je te u Hrvatskoj traje četiri godine u odnosu na pet i prevladavajućih šest godina u drugim državama članicama EU-a. U Hrvatskoj djeca i mladi provode najmanje 250 sati pohađajući obvezni predškolski program jednu godinu prije upisa u prvi razred te završavaju niže sekundarno obrazovanje u dobi 14 – 15 godina. Ulazak djece u formalni sustav obrazovanja u prosječnoj dobi od sedam godina među najkasnijima je u EU-u. Posljedica svega navedenog jest ta da naši učenici provode najkraće vrijeme u nastavi u obveznom obrazovanju.

U 23 države članice EU-a, uključujući Hrvatsku, obvezno obrazovanje traje manje od 7.600 sati. U više od 12 zemalja u kojima obvezno obrazovanje traje 10 – 12 godina minimalni preporučeni broj sati nastave iznosi od 7.616 do 11.240 sati⁷. Kad je riječ o osnovnoškolskom obrazovanju, prosječni minimalni broj sati nastave u školskoj godini u Europi iznosi 727 sati. **Godišnji broj sati nastave** kreće se u rasponu od manje od 500 sati u Hrvatskoj i drugim zemljama kao što su Bugarska i Rumunjska do više od 900 sati u Danskoj, Irskoj, Luksemburgu i Nizozemskoj. Općenito govoreći, prosječni minimalni broj sati nastave u godini u nižem sekundarnom obrazovanju iznosi 857 sati, tj. kreće se u rasponu od 637 sati u Hrvatskoj i 647 u Crnoj Gori do 1.000 ili više sati u Danskoj, Španjolskoj i Nizozemskoj. Zbog kratkog trajanja obveznog obrazovanja učenici mogu imati premalo vremena na raspolaganju kako bi razvili ključne kompetencije i vještine potrebne za cjeloživotno učenje.

Što se tiče **mreže škola** u *Analitičkoj podlozi za Nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030. godine* ističe se kako mreža predstavlja dvostruki izazov; s jedne strane, **gotovo polovina osnovnoškolskih učenika upisana je u škole koje rade u dvije smjene** dok se, s druge strane, broj malih škola povećava te one postaju još manje. U školama koje rade u dvije smjene, a ponekad i u tri, teže je povećati broj nastavnih sati u danu i omogućiti izvođenje cjelodnevnih škola. Također, nedostatni infrastrukturni kapaciteti za povećanje obuhvata i unaprjeđenje kvalitete nastave odnose se i na gimnazije kojih nešto više od 50% organizira nastavu u smjenama.

⁷ Podaci o broju sati nastave iskazani su u sunčanim satima.

Broj učenika u odnosu na broj učitelja također se znatno smanjio, i to brže od prosječne stope smanjenja u EU-u, pri čemu se **postignuća učenika nisu razmjerno poboljšala**. Broj učenika u odnosu na broj učitelja u osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju u Hrvatskoj smanjio se s 20 učenika na jednog učitelja 1996. godine, na 13 učenika na jednog učitelja 2016. godine, djelomično zbog postojanja manjih škola koje nemaju dovoljno učenika za ustroj razrednih odjela s optimalnim ili maksimalnim brojem učenika. Iako taj trend postoji u cijeloj Europi, pad je znatno postupniji nego u Hrvatskoj (u prosjeku sa 16 učenika 1996. na 14 učenika 2016.).

Rezultati hrvatskih učenika 4. razreda u području matematike i prirodoslovlja usporedivi su s prosjekom EU-a ili bolji od njega. U posljednje četiri godine uspjeh hrvatskih učenika u Međunarodnom istraživanju trendova u znanju matematike i prirodoslovlja (TIMSS) znatno se poboljšao, i to s 490 bodova postignutih 2011. godine na 502 boda u ciklusu istraživanja 2015. godine. Hrvatski učenici 4. razreda postigli su neznatno bolji uspjeh od prosjeka TIMSS-a u području matematike, a hrvatski prosjek u području prirodoslovlja bolji je od prosjeka EU-a (533 postignuta boda u usporedbi s 500 bodova). Dok se TIMSS-om procjenjuje poznavanje sadržaja predviđenog kurikulumom, PISA-om se (vidjeti dolje) procjenjuju vještine i kompetencije učenika.

Hrvatski petnaestogodišnjaci u Međunarodnom programu za procjenu znanja i vještina učenika (**PISA**) ostvaruju **ispodprosječne rezultate u čitalačkoj, matematičkoj i prirodoslovnoj pismenosti**, što pokazuje da se u osnovnim školama, posebice u predmetnoj nastavi, mora promijeniti pristup stjecanju znanja, poučavanju temeljnih vještina te osobito usmjerenosti primjeni. Rezultati hrvatskih petnaestogodišnjaka zabrinjavajući su s obzirom na to da 2015. godine 32% učenika nije dostiglo osnovnu razinu matematičke pismenosti (razina 2), gotovo 25 posto njih nije dostiglo osnovnu razinu prirodoslovne pismenosti i 20 posto njih osnovnu razinu čitalačke pismenosti. Udio hrvatskih učenika koji ne dostižu osnovnu razinu pismenosti (razina 2) u sva tri područja PISA-e već je duže vrijeme neprekidno visok i viši od cilja EU-a od 15 posto do 2020. Ta je **situacija posebno ozbiljna u području matematike i prirodoslovlja**. Od 2006. rezultati hrvatskih učenika u području matematičke pismenosti zabrinjavajući su no stabilni, dok su se rezultati u području **prirodoslovne pismenosti pogoršali**, a oni u području čitalačke pismenosti poboljšali. Rezultati Hrvatske u području matematičke, čitalačke i prirodoslovne pismenosti niži su od prosjeka OECD-a.

Kada se uzmu u obzir rezultati učenika u području matematičke, čitalačke i prirodoslovne pismenosti, **rezultati hrvatskih učenika u području zajedničkog rješavanja problema jedni su od najnižih** među zemljama i gospodarstvima koje sudjeluju u PISA-i. Hrvatska je zauzela 43. mjesto od 50 u tom području istraživanja PISA-e 2015. Iako zemlje istočne Europe i srednje Azije (ESA) ostvaruju odlične rezultate na međunarodnim procjenama znanja učenika osnovnih škola (4. razred), njihovi su rezultati niži u procjenama znanja učenika pri završetku viših razreda osnovne škole (otprilike 8. razred). Ti rezultati pokazuju da su obrazovni sustavi u istočnoj Europi i središnjoj Aziji općenito uspješni u prenošenju osnovnih vještina, no da nailaze na probleme u prenošenju naprednijih vještina kao što je rješavanje problema, a to su ključne vještine koje tržište sve više traži.

U svrhu poboljšanja ishoda obrazovanja u školskoj godini 2018./2019. započela je pilot-faza **kurikularne reforme**. Iako se trenutačnom reformom kurikuluma nastoje riješiti pitanja zastarjelih kurikuluma i neodgovarajućih nastavnih praksi, odstupanje od planiranog hodograma i opsega reforme te njezino kašnjenje otežava uvođenje prijeko potrebnih poboljšanja. Stoga je, radi daljnjeg unaprjeđenja reformskih procesa, potrebno izraditi i donijeti nacionalne kurikulume za pojedine razine i vrste odgoja i obrazovanja te s njima uskladiti predmetne kurikulume i kurikulume međupredmetnih tema. Nacionalni kurikulumi donose se sukladno okvirnome nacionalnome kurikularnom dokumentu koji na općoj razini određuje elemente kurikularnog sustava za sve razine i vrste osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja.

Dodatno, u *Analitičkoj podlozi za Nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030. godine* ističe se kako priprema nastavnika za provedbu reforme iako je započela, u nekim slučajevima nije odgovarajuća te kako su predložene metode sustava procjene reforme pristrane prema bilježenju uspješnih rezultata.

Kad je riječ o utjecaju učitelja i nastavnika na obrazovna postignuća treba istaknuti kako analize pokazuju da zemlje iz kruga ekonomski najrazvijenijih, koje postižu najbolje rezultate u međunarodnim komparativnim procjenama obrazovnih postignuća (npr. PISA), **više ulažu u učitelje** te ih privlače i zadržavaju u profesiji visokim plaćama i dobrim radnim uvjetima. Treba napomenuti da ta istraživanja istodobno pokazuju kako povećavanje **ulaganja u obrazovanje ne dovodi nužno do bolje kvalitete rada učitelja ili njihova višeg društvenog statusa, nego je istodobno potrebno uvesti i druge mjere profesionalizacije učiteljske profesije.**⁸ S obzirom na mogućnost privlačenja i zadržavanja najboljih pojedinaca u profesiji, jedan od uočenih problema jest razmjerno visoka **nestručna zastupljenost nastave u pojedinim JLP(R)S Hrvatske** za razliku od drugih područja u kojima je kvalifikacijska struktura učitelja vrlo zadovoljavajuća. Poseban problem je i u tome što su neodgovarajuće kvalifikacije učitelja najviše zastupljene u slabo razvijenim JLP(R)S uz koje se veže općenito lošija obrazovna struktura stanovništva, što dodatno umanjuje šanse za kvalitetnim obrazovanjem djece u tim JLP(R)S. Deficit kvalificiranih učitelja opaža se i u pojedinim skupinama predmeta – **matematici, informatici, prirodoslovnim predmetima i stranim jezicima**. Treba istaknuti da se u pogledu deficitarnosti učitelja iz prirodoslovno-matematičkog područja i informatike situacija u Hrvatskoj najvećim dijelom podudara sa situacijom u većini europskih zemalja. Ta situacija odražava se i u slabijim postignućima učenika u tim JLP(R)S na nacionalnim ispitima vrednovanja znanja.⁹ Iako je potrebna daljnja analiza glavnih faktora koji pridonose rezultatima Hrvatske u matematici i prirodoslovnim predmetima u istraživanju PISA-e, **nemogućnost privlačenja i zadržavanja kvalitetnih učitelja iz tih predmeta te općenito niska razina privlačnosti i ugled učiteljske profesije su zabrinjavajući**. U godišnjim „Preporukama za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja“ Hrvatskog zavoda za zapošljavanje redovito se navodi potreba za povećanjem broja **učitelja matematike** u svim ili gotovo svim JLP(R)S (kao i učitelja **informatike** i **fizike** nakon kojih slijede, premda rjeđe, učitelji engleskog/njemačkog jezika i prirodoslovnih predmeta, a rijetko učitelji hrvatskog jezika i književnosti).

Rezultati koje naši učenici postižu u postupcima vanjskog vrednovanja ishoda učenja, kao i u međunarodnim komparativnim istraživanjima, mogu poslužiti i kao posredna mjera kvalitete nastavnog rada u školama (npr. OECD, 2010.).¹⁰ Slabija postignuća naših učenika na zadacima kojima se ispituju više razine znanja, kao što su primjena znanja, povezivanje znanja, konceptualno razumijevanje i zaključivanje, upućuju na to da posebnu pozornost treba posvetiti **unaprjeđenju kvalitete odgojno-obrazovnog rada na svim razinama predtercijarnog obrazovanja**. To je pak moguće ostvariti sustavnim unaprjeđivanjem inicijalnog i kontinuiranog obrazovanja i usavršavanja te osiguravanjem boljih uvjeta rada i punom profesionalizacijom učiteljskog zanimanja da bi se u profesiji zadržali najbolji pojedinci spremni na cjeloživotno učenje i profesionalan razvoj.

Kako je navedeno u *Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije*,¹¹ učiteljima je dostupno besplatno stručno usavršavanje koje organiziraju za to nadležne agencije te su informacije javno dostupne i jednostavno se prijaviti. No, ono je uglavnom **jednokratno, ne nudi dovoljno iskustvenog učenja i refleksije te nedostaje praćenje i podrška** u primjeni. **Nepostojanje dugoročne strategije trajnoga profesionalnog razvoja i neusklađenost sustava inicijalnog obrazovanja učitelja, pripravnštva i stručnog usavršavanja**, kao i nedostatna uključenost sveučilišta u programe stručnog usavršavanja, prepreka su za poboljšanje kvalitete i učinkovitosti neposrednoga odgojno-obrazovnog rada. **Izostanak učinkovite**

⁸ OECD (2012. a). PISA IN FOCUS – Does performance – based pay improve teaching?

<http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/pisainfocus/50328990.pdf>

OECD (2012. b). PISA IN FOCUS – Does money buy strong performance in PISA? <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/pisainfocus/49685503.pdf>

⁹ Podatci NCVVO, http://www.ncvvo.hr/drzavnamatura/c/portal/layout?p_1_id=PUB.1001.21.

¹⁰ OECD Programme for International Student Assessment (PISA) – <http://www.oecd.org/pisa/>

¹¹ *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*

koordinacije između agencija nadležnih za stručno usavršavanje i nedostatak sustavnog praćenja i prikupljanja podataka na nacionalnoj razini o stručnom usavršavanju učitelja onemogućuju sustavnu provedbu analiza potreba i dugoročno planiranje profesionalnog razvoja na individualnoj razini i razini ustanova. Dodatno, ne **postoje procedure za osiguravanje kvalitete** za programe trajnoga stručnog usavršavanja. Poboljšanje kvalitete sustava mentorstva u razdoblju pripravnštva, povezivanje trajnoga stručnog usavršavanja učitelja i kompetencijskog standarda te sustava **licenciranja učitelja** preduvjeti su za usmjeravanje stručnog usavršavanja učitelja prema njihovu trajnom profesionalnom razvoju te poboljšanju kvalitete i učinkovitosti njihova neposrednoga odgojno-obrazovnog rada.

Hrvatska nema utvrđen nacionalni standard kvalifikacija učitelja unatoč tome što su oni prioritet reforme kurikuluma. Iako je 2016. godine izrađen u obliku preporuka Okvir nacionalnog standarda kvalifikacije za učitelje u osnovnim i srednjim školama,¹² nije ostvaren napredak u pogledu ostvarenja samih standarda.

Hrvatska trenutačno provodi **standardizirane procjene znanja učenika samo na kraju višeg sekundarnog obrazovanja** (državna matura). S obzirom na to da nemaju podatke o uspješnosti učenika i sustava u drugim razdobljima (npr. u četvrtom razredu), oblikovatelji javnih politika i učitelji, kako je to sažeto pod 5. izazovom, ne mogu poduzeti pravodobne mjere i osigurati kvalitetu sustava. Hrvatska je uključena u trend regije Europe i središnje Azije u kojem nekoliko država djeluje „u mraku”, ne iskorištavajući priliku sustavno prikupljati podatke o ishodima učenja. Isto tako, zbog **pretjeranog oslanjanja na zakonodavstvo kao rješenje većine problema**, nedovoljno se upotrebljavaju „mekši” instrumenti politike koji bi mogli potaknuti provedbu promjena, kao što su poticaji, financiranje za pojedinog učenika, različiti pristupi upravljanju, izgradnja kapaciteta ili upotreba dokaza kako bi se dobila sveobuhvatnija potpora dionika. Iako su gotovo sve države u regiji uvele **financiranje za pojedinog učenika** kako bi potaknule lokalne dionike da smanje mrežu škola kao odgovor na smanjenje broja učenika, Hrvatska još uvijek financira inpute (npr. učitelje).

Kad je riječ o socioekonomskim aspektima, **rezultati istraživanja PISA-e 2015. upućuju na veliku nejednakost u ishodima obrazovanja u Hrvatskoj. Gotovo 45% učenika iz najnižeg društveno-ekonomskog kvartila ne postiže ni osnovnu razinu matematičke pismenosti**, u usporedbi sa samo 15% u najvišem kvartilu. Sličan nerazmjer u rezultatima može se vidjeti i u prirodoslovnim i čitalačkim vještinama. Rezultati istraživanja PISA-e u području matematičke pismenosti pokazuju da je velik udio hrvatskih učenika „zapravo matematički nepismen” u usporedbi s mnogim njihovim susjedima u EU-u. Još više zabrinjava činjenica **da više od polovine učenika iz skupine s najlošijim rezultatima potječe iz najnižega društveno-ekonomskog kvintila** i stoga zaostaje u matematičkim vještinama. Učenici iz obitelji u boljem socio-ekonomskom položaju u pravilu pohađaju škole za opće obrazovanje (gimnazije), koje ostvaruju bolje rezultate u istraživanju PISA-e, dok učenici iz obitelji u lošijem socio-ekonomskom položaju čine većinu učenika četverogodišnjih i trogodišnjih škola u sustavu SOO-a, čiji su rezultati često na samom dnu ljestvice istraživanja PISA-e. Prema istraživanju PISA-e više od 87% hrvatskih učenika iz najnižeg kvintila prema ekonomskom, društvenom i kulturnom položaju (EDKP) pohađalo je programe SOO-a (52,5% u četverogodišnjim i 34,6% u trogodišnjim programima SOO-a), dok je samo 12,9% pohađalo općeobrazovne srednje škole. Za usporedbu, samo 33,7% učenika iz najvišeg kvintila prema EDKP-u pohađalo je programe SOO-a (29% četverogodišnje i 4,7% trogodišnje programe), dok je većina – 66,3% – pohađala gimnazije. **No, većina razlika u rezultatima u istraživanju PISA-e proizlazi iz razlika među školama.** Navedeni rezultati upućuju na zaključak da je potrebno osigurati podršku za škole s otežanim uvjetima rada i podršku za učenike iz skupina u nepovoljnom položaju kako bi smanjili navedene nejednakosti i osigurali uključivost i pravičnost sustava odgoja i obrazovanja.

Gimnazijske programe obrazovanja, u gimnazijama i mješovitim školama, a kojima je svrha daljnji nastavak obrazovanja, pohađa nešto manje od 31% učenika u RH što je među najnižim udjelom u odnosu na prosjek

¹² <http://nvo.hr/wp-content/uploads/2016/03/Okvir-standarda-kvalifikacije-ucitelji.pdf>

država članica EU-a od 52%. Broj upisanih učenika u gimnazijske programe u odnosu na ukupan broj upisanih učenika u srednjoškolske programe, kao i kapaciteti gimnazijskih programa izrazito se i u postojano razlikuju između županija, sa značajno većom zastupljenošću u razvijenijim županijama. Tako se u razdoblju 2019.-2021. udio upisanih u gimnazijske programe na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije kretao oko 38%, u ostalim županijama najviše razvojne skupine 28-31%, a u županijama najniže skupine razvijenosti 16-24%.

Velik udio među srednjim školama predstavljaju škole koje provode i gimnazijske i strukovne programe obrazovanja (mješovite ili polivalentne škole). Među javno financiranim školama, takvih je ukupno 79 od 360, nalaze se većinom u manjim sredinama, nude nešto manje od 9.000 upisnih mjesta godišnje, te se susreću s većim izazovima u popunjavanju kvota. Udio gimnazijskih programa u tim školama je samo 16% iz čega je razvidno da je neujednačena zastupljenost gimnazijskih i strukovnih programa. Stoga je potrebno jačati gimnazijske programe, a optimizirati strukovne, imajući u vidu tekuća negativna demografska kretanja.

Struktura učenika upisanih u različite vrste srednjih škola reflektira šire društvene nejednakosti: učenici višeg socioekonomskog statusa češće pohađaju gimnazije, dok učenici nižeg socioekonomskog statusa češće upisuju strukovne škole¹³, a trogodišnje strukovne škole imaju veći udio učenika nižeg socioekonomskog statusa, učenika s teškoćama u razvoju i učenika pripadnika romske nacionalne manjine.¹⁴

S obzirom na NRS-om detektirane buduće pojačane potrebe gospodarstva za visokokvalificiranim kadrovima u znanosti i tehnologiji, na srednjoškolskoj razini obrazovanja poseban značaj ima reforma gimnazijskog obrazovanja koje treba biti usmjereno prema nastavku školovanja i pružanju općeg obrazovanja, razvijanju općeg akademskog kapaciteta i omogućavanju stjecanja temeljnih znanja i vještina u svim glavnim znanstvenim područjima, kao i novim znanstvenim područjima važnima za razvoj Hrvatske i Europske unije kao što je umjetna inteligencija. Povećanje obuhvata učenika upisanih u gimnazijske programe podrazumijeva ne samo osiguranje nužnih infrastrukturnih preduvjeta, nego i unaprjeđenje pravičnosti i uključivosti kriterija za upisa u gimnazije te usmjeravanje i savjetovanje učenika u završnim razredima osnovnih škola o raznim mogućnostima nastavka obrazovanja.

Kad je riječ o umjetničkim školama (glazbene, plesne i likovne škole), treba istaknuti kako je u skladu s kurikularnom reformom i u tom dijelu sustava, uz Nacionalni kurikulum za umjetničko obrazovanje, potrebno donijeti kurikulume za stjecanje kvalifikacija u redovitome umjetničkom obrazovanju. U izradi kurikularnih dokumenata umjetničkog obrazovanja važno je **osigurati visoku razinu koherentnosti, otvorenosti i fleksibilnosti, poštovati posebnosti pojedinih umjetničkih disciplina te primjerenost razvojnoj dobi i često različitim predispozicijama djece i mladih osoba**. U srednjoškolskom umjetničkom obrazovanju **potrebno je osigurati primjeren udio općeobrazovnih sadržaja da bi nakon završetka učenici mogli** nastaviti obrazovanje na studijskim programima u različitim područjima, a ne samo u umjetničkom.

Vezano uz upravljanje, u *Analitičkoj podlozi za Nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030. godine* ističe se kako se hrvatskim obrazovnim sustavom i dalje upravlja u skladu s podrobnim i **centraliziranim normama koje ograničavaju autonomiju lokalnih tijela** na razne načine. Škole, gradovi i općine moraju se pridržavati centralno određenih normi kojima se precizno utvrđuje broj administrativnog i pomoćno-tehničkog osoblja koji moraju biti zaposleni u svakoj školi, čime se otežava donošenje lokalnih rješenja koja bi mogla biti primjerenija i troškovno učinkovitija.

1. izazov: Nedovoljan broj nastavnih sati pridonosi ispodprosječnim ishodima učenja.

¹³ Svjetska banka, 2019; Pužić, Odak i Šabić, 2019; Pužić, Šabić i Odak, 2021

¹⁴ Matković i sur., 2013; Baranović (ur.), 2015; Doolan, Luković i Buković, 2016

- 2. izazov:** Nedostatni infrastrukturni kapaciteti za izvođenje cjelodnevne škole i učinkovito povećanje broja nastavnih sati te za povećanje obuhvata i unaprjeđenje kvalitete nastave u gimnazijskim programima.
- 3. izazov:** Djelomična provedba kurikularne reforme (odstupanje od planiranog hodograma i opsega reforme, kašnjenje, nedostatna priprema učitelja, nedostatan sustav procjene reforme) otežava uvođenje prijeko potrebnih poboljšanja, a postojeće nastavne prakse ne stavljaju naglasak na razvoj naprednih vještina u rješavanju problema.
- 4. izazov:** Nedostatak sustavnih mjera obrazovne politike vezan uz privlačenje i zadržavanje najboljih odgojno-obrazovnih radnika u profesiji, jačanje i profesionalizaciju struke, sustavan i inovativan profesionalni razvoj te podizanje njihova društvenog ugleda.
- 5. izazov:** Nedovoljna upotreba podataka i suvremenih instrumenata javne politike (standardizirane procjene znanja, analitički alati i sl.) smanjuje kapacitet RH za uvođenje promjena temeljenih na dokazima.
- 6. izazov:** Neoptimalna struktura upisa u gimnazijske programe.

3.2. Sažetak analize razvojnih potreba i potencijala i glavni izazovi u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i obrazovanja odraslih

Strukovno obrazovanje i osposobljavanje

Strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO) u Republici Hrvatskoj definira se kao proces koji vodi do kvalifikacije za obavljanje određenoga posla ili zanimanja i omogućuje nastavak obrazovanja te cjeloživotno učenje.¹⁵ SOO se nudi na razinama 2 do 5 Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira, što odgovara istim razinama Europskoga kvalifikacijskog okvira (EKO). Većina programa redovitoga SOO-a traje tri ili četiri godine i vode ka stjecanju formalnih srednjoškolskih strukovnih kvalifikacija na razini 3 i 4 EKO-a. Programi strukovnog obrazovanja i osposobljavanja nakon srednjeg obrazovanja, na razini 5 EKO-a, predviđeni su Zakonom o Hrvatskome kvalifikacijskom okviru¹⁶ (2013.) i Nacionalnim kurikulumom za strukovno obrazovanje¹⁷ (2018.) i to kao programi strukovnoga specijalističkog usavršavanja na postsrednjoškolskoj razini, ali do sada još nisu uvedeni u sustav.

Hrvatska ima jedan od najvećih udjela učenika na srednjoškolskoj razini strukovnog obrazovanja u Europi (69,2% u 2018. godini), dok je prosjek EU-a 48,4%.¹⁸ U školskoj godini 2020./2021. provodi se 281 program redovitoga strukovnog obrazovanja.

Ako promotrimo pokazatelje koji pokazuju razinu usklađenosti obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada, vidljivo je da još uvijek postoji neusklađenost ponude i potražnje.

Stopa zaposlenosti osoba u dobi od 20. do 34. godine koje su nedavno završile strukovno obrazovanje i osposobljavanje (od jedne do tri godine nakon završetka obrazovanja) u Hrvatskoj je 2020. godine iznosila 72,4%.¹⁹ Udio zaposlenih u stanovništvu radne dobi (20-64) prilično je nizak 66,9 % u 2020. godini u

¹⁵ Zakon o strukovnom obrazovanju (Narodne novine, br. [30/09](#), [24/10](#), [22/13](#), [25/18](#))

¹⁶ Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (Narodne novine, br. [22/13](#), [41/16](#), [64/18](#), [47/20](#), [20/21](#))

¹⁷ Odluka o donošenju Nacionalnog kurikulumu za strukovno obrazovanje, Narodne novine br. 62/2018., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2018_07_62_1295.html

¹⁸ Izvor Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Vocational_education_and_training_statistics&oldid=502132#Vocational_training_within_secondary_and_post-secondary_non-tertiary_education [pristupljeno 24. 11. 2020.]

¹⁹ [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](#)

usporedbi s prosjekom EU od 71,7%²⁰, a stopa nezaposlenosti je značajno viša među mladima u dobi od 15. do 24. godine – 21,1% u 2020.²¹, nego među osobama od 25. do 64. godine – 6,4%²². U stanovništvu radne dobi (25-64) u 2020. godini RH ima niži udio niskokvalificiranoga stanovništva u odnosu na prosjek EU-a (13,4% nasuprot 21%), ali i niži udio stanovništva s visokom razinom obrazovanja (25,2% prema 32,8%), dok je 61,4% stanovništva završilo srednjoškolsku razinu obrazovanja.²³

Obrazovna politika proteklih godina uložila je znatne napore da pozitivno odgovori na izazove u tim područjima te je proveden čitav niz mjera usmjerenih na jače povezivanje obrazovanja i tržišta rada, od promjene orijentacije sustava sa sadržaja na rezultate/ishode učenja, razvoja novih procesa i uvođenje novih koncepata poput standarda zanimanja i standarda kvalifikacija, uvođenje ishodovno orijentiranih kurikuluma, značajnijeg uključivanja dionika u procese i primjenu novoga kurikulumskog pristupa koji se temelji na ishodima učenja te na fleksibilnosti procesa učenja i poučavanja i autonomiji škola. Pokrenuta je i reformska inicijativa uspostave regionalnih centara kompetentnosti u strukovnom obrazovanju, ali će se učinak rada regionalnih centara na procese usklađivanja obrazovne ponude s potrebama tržišta rada moći promatrati tek nakon uspostave svih funkcionalnosti na razini centara, tj. nakon dovršenih ulaganja iz sredstva fondova EU-a.

Međutim, unatoč poduzetim mjerama određeni procesi u sustavu SOO i prisutnost negativnih demografskih kretanja utječu na učinkovitost poduzetih mjera i zahtijevaju dodatne napore u adresiranju izazova. Između 2001. i 2021. godine Hrvatska je izgubila 9,25% svojeg ukupnog stanovništva, a situacija se razlikuje u županijama. Demografski izazovi posebno pogađaju manje razvijene JLP(R)S. Najmanji pad stanovništva zabilježen je u Gradu Zagrebu (2,54%) dok 12 od preostalih 20 županija bilježi pad broja stanovnika za 10% do 20%. Najveći je pad zabilježen u Vukovarsko-srijemskoj (19,54%) i Sisačko-moslavačkoj županiji (18,5%).

Demografska kretanja utjecala su na ukupno pohađanje srednjoškolskog obrazovanja, a posebno su pogođeni trogodišnji programi redovitoga strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (IVET) u kojima se ukupni broj upisa u razdoblju od 2013. do 2020. godine smanjio za čak 28,6%. Programi za zanimanja u sustavu vezanih obrta (JMO programi), koji su 2013. bili najpopularniji, s više od 50% učenika upisanih u neki od trogodišnjih programa redovitoga strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, u navedenom razdoblju brojem učenika gotovo su se prepolovili. Pad broja upisanih učenika u JMO programe u navedenom razdoblju iznosi 45,74% dok trend pada broja upisanih u općoj populaciji učenika u srednjoškolskom obrazovanju iznosi 19,45%.²⁴ Značajan pad dogodio se unatoč nedostatku radne snage u određenim zanimanjima za koje je potrebno trogodišnje obrazovanje i iako se on dominantno povezuje s negativnim demografskim kretanjima, može se pripisati i niskoj privlačnosti trogodišnjih strukovnih programa i smanjenom interesu učenika za upis u te programe, kao i nedovoljnom broju mjesta za obavljanje učenja temeljenog na radu kod poslodavca. Unatoč značajnom padu broja upisanih učenika u JMO programe u navedenom razdoblju, zahvaljujući promotivnim aktivnostima Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja (MINGOR-a) i Hrvatske obrtničke komore (HOK-a), kao i poticajima koje MINGOR daje javnim pozivima, broj upisanih učenika u programe JMO-a zadnjih godina u malom je porastu. Također, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) provodila je medijsku kampanju promocije strukovnog obrazovanja kao poželjnog odabira karijere pod nazivom „Strukovne vještine su svuda oko nas“. ASOO s ciljem promocije i podizanja vidljivosti strukovnog obrazovanja od 2019. provodi natjecanja učenika strukovnih škola pod nazivom *WorldSkills Croatia* koje velikim događajem na jednome mjestu želi javnosti, poslodavcima, ali i učenicima završnih razreda osnovne škole, približiti i promovirati SOO.

²⁰ [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat)

²¹ [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat)

²² [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat)

²³ [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat)

²⁴ [Školski e-Rudnik, aplikacija statističkih podataka iz e-Matice o svim školama u Hrvatskoj.](#)

Svjetska banka je u dokumentu *Analitičke podloge za Nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030. godine, područje Obrazovanje i vještine*, istaknula da se smanjeni interes za upis učenika u trogodišnje programe može povezati i sa zastarjelim i neatraktivnim programima u koje se nije dovoljno ulagalo (materijalni uvjeti izvođenja tih programa, nedostatne mogućnosti za provedbu učenja temeljenog na radu kod poslodavaca i smanjene mogućnosti pristupa nastavku obrazovanja na razini visokog obrazovanja).²⁵ U posljednjih pet godina **sve je teže učenicima osigurati mogućnosti za provedbu učenja temeljenog na radu** kod poslodavca pa su mnoge škole učenje temeljeno na radu prisiljene organizirati isključivo u prostorijama škole. Više od 60% hrvatskih učenika u SOO ne stekne radno iskustvo tijekom svoga školovanja. Istodobno se nedostatak iskustva, odmah nakon nedovoljne obrazovanosti/stručnosti, navodi kao drugi najvažniji razlog za nedostatak radne snage s kojim se suočavaju hrvatski poslodavci.

U pokušaju da adresira ove probleme, MINGOR je provodilo medijsku kampanju pod motom „Gdje su ruke, ima i struke“, kojoj je cilj bio promovirati strukovna zanimanja – doprijeti do učenika završnih razreda osnovnih škola i njihovih roditelja i potaknuti ih na upis deficitarnih zanimanja. MINGOR kontinuirano osigurava i sredstva za stipendije učenicima koji stječu deficitarna zanimanja iz sustava vezanih obrta prema Jedinstvenome modelu obrazovanja (JMO), kao i sredstva za poticanje gospodarskih subjekata na sudjelovanje u obrazovanju ovih učenika te je pokrenulo niz intervencija kako bi adresiralo navedene probleme, ali unatoč poduzetim naporima pad broja učenika i dalje predstavlja problem. U sklopu Projekta promocije poduzetništva (PROMPO) HOK je kao partner provodio promotivne aktivnosti za upis u JMO programe pod nazivom „Želim biti majstor“.

Osim smanjenja priljeva radne snage osoba koje završavaju trogodišnje programe problem se pojavljuje i u osoba sa stečenim kvalifikacijama nakon završetka četverogodišnjih programa.

Učenici četverogodišnjih i petogodišnjih strukovnih programa svoju završnost stječu izradom i obranom završnog rada, a ako žele prohodnost prema visokom obrazovanju obvezno polažu i ispite državne mature.

U ljetnom roku 2020., 83% učenika strukovnih škola koji su završili programe koji omogućuju pristup državnoj maturi prijavilo je ispite državne mature, 67% ih je položilo, a 51,1% je upisalo studij u istoj kalendarskoj godini u kojoj su položili ispit državne mature. Velik broj učenika s dobrim obrazovnim postignućima zbog brojnosti ponude upisnih mjesta često upisuje programe za stjecanje kvalifikacija za sufcitarna strukovna zanimanja. Pozitivno obilježje hrvatskoga sustava strukovnog obrazovanja je i mogućnost vertikalne prohodnosti, što je ujedno i izazov za taj dio sustava koji se u budućnosti mora bolje prilagoditi prohodnosti prema visokom obrazovanju. Međutim, potreban je širi društveno-ekonomski pristup i konsenzus kako bi se veći broj učenika nakon završetka četverogodišnjih strukovnih programa uspješno uključio na tržište rada.

Proces usklađivanja obrazovanja s tržištem rada dodatno je otežan jer je **prisutan nedostatak redovitih istraživanja o budućim potrebama tržišta rada i ishodima zapošljavanja osoba koje su nedavno završile programe SOO-a**, npr. anketa za predviđanje potreba za vještinama i studija praćenja osoba nakon završetka školovanja, kao i ograničena uporaba postojećih podataka, produbljuju jaz između ponude i potražnje vještina, a kada se provode istraživanja (npr. Anketa o SZ) prisutna je niska zainteresiranost poslodavaca za sudjelovanje u njima.

Najveći broj programa u strukovnom obrazovanju su zastarjeli programi izrađeni prije 20 i više godina, a samo manji broj programa su noviji programi u kojima su definirani ishodi učenja (otprilike 10% od ukupnog broja programa). Sporoj modernizaciji programa strukovnog obrazovanja pridonijeli su i procesi vezani uz uspostavu mehanizama i tijela nadležnih za Hrvatski kvalifikacijski okvir. Prosječno gledano, ustanove provode sedam različitih programa obrazovanja što je iznimno zahtjevno u financijskom, kadrovskom i organizacijskom smislu. Zahtjevno je u financijskom smislu jer provedba strukovnih programa zahtijeva

²⁵ *National Development Strategy Croatia 2030 Policy Note: Education and Skills*, page 41: <https://hrvatska2030.hr/wp-content/uploads/2020/10/Education-and-Skills.pdf>

visoke standarde opremljenosti pa u osiguravanju tih standarda ustanove za strukovno obrazovanje trebaju značajnu podršku. **Regionalna distribucija programske ponude nije optimalna. Isti ili slični programi izvode se u školama koje djeluju u istom regionalnom području,** a do značajnije optimizacije ponude programa ne dolazi jer ona zahtijeva promjenu kadrovskih kapaciteta na razini ustanova i dovela bi i do značajnih organizacijskih viškova. S obzirom na navedeno, ustanove dominantno planiraju upis učenika prema postojećim kadrovskim kapacitetima, a posljedica je da **učenici često upisuju suficitarna zanimanja, a ne ona koja su u skladu s razvojnim potrebama gospodarstva** i stvarnim interesima učenika. Dodatni otežavajući faktor optimalnije organizacije provedbe programa povezan je i s **nemogućnošću formiranja jedinstvenih razrednih odjela za programe koji se provode u različitim modelima provedbe** (klasični, dualni, jedinstveni – JMO), što dovodi do velikog broja razrednih odjela s malim brojem učenika. Također, postojeće strukovno obrazovanje ima rigidan sustav za organizaciju rada nastavnika koji značajno umanjuje mogućnost veće fleksibilnosti rada strukovnih škola te otežava veće uključivanje stručnjaka iz svijeta rada u procese poučavanja (pr. hibridni model)²⁶ u strukovnim školama. Nadalje, u Hrvatskoj učenici moraju birati strukovno usmjerenje s 14 ili 15 godina, znatno ranije nego u mnogim zemljama EU-a i razvijenim zemljama.

Izazovi su prisutni i u području profesionalnih kapaciteta kadrova u sustavu. Unatoč tome što su u području sustava trajnoga profesionalnog razvoja u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju ostvareni važni pomaci te je Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) razvila i uvela nov modularni model stručnog usavršavanja nastavnika strukovnih predmeta, kao i to da je razvijen mrežni portal za podršku stručnom usavršavanju nastavnika strukovnih predmeta (edu.asoo.hr), a MINGOR izradio *Program stjecanja osnovnog znanja o poučavanju učenika za mentore u gospodarstvu*,²⁷ **tehničke i pedagoške kompetencije nastavnika i dalje nisu usklađene s trenutačnim zahtjevima i praksama na tržištu rada. Prisutni su ozbiljni nedostaci u sustavu vrednovanja i jačanja nastavničkih kompetencija i motivacije, u sustavu napredovanja nastavnika, kao i u podršci koja se pruža mentorima kod poslodavaca koji primaju učenike radi UTR-a.** Uz to, još uvijek nisu izrađeni standardi zanimanja i standardi kvalifikacija za nastavnike strukovnih predmeta i nije uveden sustav (re)licenciranja nastavnika strukovnih predmeta.

U području uvođenja mehanizama i postupaka osiguravanja kvalitete u strukovnom obrazovanju učinjeni su znatni pomaci u proteklim godinama (prilagodba zakonskog okvira, uvođenje sustava e-Kvalitete uz kontinuiranu podršku strukovnim školama u provedbi samovrednovanja i organizaciju ciljanih stručnih usavršavanja), ali **sustavu još nedostaje jedinstveni sustav osiguravanja kvalitete SOO-a koji treba uključivati proces samovrednovanja i proces vanjskog vrednovanja te komplementarnost s drugim procesima vrednovanja** (akreditacija, nadzori, ispiti državne mature i nacionalni ispiti).

- 1. izazov:** Nizak interes učenika za upis u trogodišnje strukovne programe i izražena suficitarnost nekih zvanja za koja se školovanje provodi četverogodišnjim strukovnim programima
- 2. izazov:** Nedostatni kapaciteti poslodavaca za organizaciju i provedbu učenja temeljenog na radu i nedostatna podrška jačanju kapaciteta mentora kod poslodavaca.
- 3. izazov:** Nedostatak redovitih istraživanja o budućim potrebama tržišta rada u pojedinim sektorima i ishodima zapošljavanja osoba koje su nedavno završile SOO.
- 4. izazov:** Neodgovarajuća mreža škola, programska ponuda na regionalnoj razini, nedovoljno fleksibilna provedba SOO-a.
- 5. izazov:** Nedovoljno brzo usklađivanje strukovnih programa s potrebama tržišta rada

²⁶ [Council conclusions on European teachers and trainers for the future](#)

²⁷ Program je stupio na snagu 2. listopada 2020. (Narodne novine, broj 107/2020.) i sadrži kompetencijski profil mentora koji će se profesionalno znati i moći nositi sa suvremenim izazovima u obrazovnome procesu na radnome mjestu.

- 6. izazov:** Nedovoljno sudjelovanje nastavnika strukovnih predmeta u procesima stručnog usavršavanja, posebice u dijelu stručnih kompetencija povezanih s praksama na tržištu rada te su prisutni i nedostaci u sustavu vrednovanja kvalitete rada nastavnika.
- 7. izazov:** Nedovoljno usklađen i koherentan sustav osiguranja kvalitete.

Obrazovanje odraslih

Hrvatska bilježi jednu od najnižih stopa sudjelovanja u programima obrazovanja odraslih u EU-u, posebice među niskokvalificiranim, starijim, ruralnim i dugotrajno nezaposlenim stanovništvom. Druge skupine u nepovoljnom položaju su također podzastupljene u obrazovanju odraslih, kao što su osobe s invaliditetom²⁸ i pripadnici romske nacionalne manjine.²⁹

U usporedbi s prosjekom EU-a od 9,2% 2020. godine, 3,2% odraslih osoba u Hrvatskoj sudjelovalo je u prethodnom mjesecu u nekom od oblika formalnog i neformalnog obrazovanja.³⁰ Niska razina sudjelovanja u cjeloživotnom učenju utječe na zastarjelost vještina koje utječu na nisku razinu sudjelovanja na tržištu rada i nisku razinu produktivnosti.

Stopa sudjelovanja je niska unatoč poreznim olakšicama za troškove obrazovanja i osposobljavanja za poduzetnike te unatoč oslobodenju od PDV-a za ustanove za obrazovanje odraslih koje izvode programe uz odobrenje Ministarstva znanosti i obrazovanja.

Glavne zapreke u sudjelovanju odraslih u cjeloživotnom učenju, prema istraživanju koje je provela Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO), su:

- visoke cijene programa (30,2%)
- drugi osobni prioriteti (27,8%)
- profesionalne obveze (26,4%)
- obiteljske obveze (21,8%)
- nedovoljna informacija o dostupnim programima (14,8%)
- udaljenost lokacije pružatelja obrazovanja (14,3%)
- zdravstveni problemi (11,7%)
- nepravodobna prijava na programe (9,9%).³¹

Postoje velike razlike u kvaliteti ponude programa za obrazovanje odraslih i u dostupnosti programa osposobljavanja/usavršavanja u pojedinim sektorima, a uključenost poslodavaca u predviđanje potreba za vještinama te njihov razvoj i vrednovanje je niska. Ponuda programa prati se i poboljšava uz pomoć **nedefiniranog okvira certificiranja, a mehanizmi za osiguravanje kvalitete nisu na zadovoljavajućoj razini.** Mnogobrojnost pružatelja usluga obrazovanja i programa korisnicima i tijelima otežava korištenje, praćenje i unaprjeđenje sustava. Veliki broj ustanova za obrazovanje odraslih provodi iznimno velik broj programa iz različitih sektora obrazovanja, što dovodi u pitanje kvalitetu obrazovanja.³² **Sustav priznavanja neformalno i informalno stečenih znanja i vještina, što bi trebalo omogućiti veću mobilnost te vertikalnu i horizontalnu prohodnost sustava, još uvijek nije razvijen.** Osobe koje rade s odraslim polaznicima nemaju dovoljne kompetencija za rad s odraslim polaznicima. Potrebno je također istaknuti važnost usavršavanja nastavnika vezano uz andragoške kompetencije (koje se znatno razlikuju od pedagoških kompetencija rada s djecom, a uzevši u obzir činjenicu da veliki broj

²⁸ Benjak, T. (ur.)(2022). Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. Zagreb, HZJZ

²⁹ Izvještaj Pravobraniteljice Potočnik, Dunja and Maslić Seršić, Darja and Karajić, Nenad (2020) Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: obrazovanje i zapošljavanje. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, Zagreb,

³⁰ [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat)

³¹ Obrazovanje odraslih u Hrvatskoj 2017. - rezultati istraživanja, ASOO, 2017.

³² Usp. *National Development Strategy Croatia 2030 Policy Note: Education and Skills*, page 42: <https://hrvatska2030.hr/wp-content/uploads/2020/10/Education-and-Skills.pdf>

nastavnika u obrazovanju odraslih je primarno formalno obrazovan za rad s djecom). Preduvjet uspjehu u navedenim obrazovnim procesima su znanja koja nastavnici u obrazovanju odraslih moraju imati, a odnose se na: struku, didaktičko-metodičku kompetentnost, poznavanje osobitosti kognitivnog, emocionalnog i socijalnog razvoja odraslih osoba te poglavito ulogu motivacije za sudjelovanje u procesu cjeloživotnog učenja. Vještine koje ih prate odnose se na planiranje i izvedbu poučavanja, utvrđivanje ishoda učenja te koordinaciju rada nerijetko iznimno heterogenih grupa.³³ Nužno je razviti nove metodičko-didaktičke pristupe u radu s odraslim polaznicima (što se odnosi i na virtualno poučavanje i izradu digitalnih obrazovnih sadržaja).

- 1. izazov:** Niska razina sudjelovanja stanovništva u cjeloživotnom učenju (posebice među niskokvalificiranim, starijim, ruralnim i dugotrajno nezaposlenim stanovništvom).
- 2. izazov:** Niska razina uključenosti poslodavaca u predviđanje potreba za vještinama te njihov razvoj i vrednovanje i neujednačena kvaliteta programa.
- 3. izazov:** Nepostojanje koherentnog sustava i mehanizama osiguravanja kvalitete.
- 4. izazov:** Nepostojanje sustava priznavanja neformalno i informalno stečenih znanja i vještina prethodnim životnim ili radnim iskustvom.
- 5. izazov:** Nedovoljna informiranost o mogućnostima i različitim oblicima cjeloživotnog učenja i obrazovanja.
- 6. izazov:** Nedovoljno sudjelovanje andragoških djelatnika u profesionalnom razvoju s naglaskom na specifičnost učenja odraslih osoba te nedostatna dostupnost relevantnih sadržaja i materijala za njihov profesionalni razvoj.

3.3. Sažetak analize razvojnih potreba i potencijala i glavni izazovi u području visokog obrazovanja

Visoko obrazovanje

Kvalitetno visoko obrazovanje preduvjet je uspješnog i održivog društva i važno je sredstvo za ostvarenje društvenih i gospodarskih promjena. Stoga bi aktivnosti u tom području trebale pridonijeti usklađivanju sustava visokog obrazovanja Republike Hrvatske s europskim te njegovoj integraciji u Europski prostor obrazovanja, povećanju kvalitete studijskih programa i njihove izvedbe, poboljšanju kompetencija i vještina studenata za digitalnu tranziciju, doprinos zelenoj tranziciji i osnaživanju kompetencija održivog razvoja, povećanju mobilnosti, prepoznatljivosti i vjerodostojnosti hrvatskih visokoobrazovnih kvalifikacija, olakšavanju pristupa tržištu rada te osiguravanju jednakog pristupa sustavu visokog obrazovanja i revalorizaciji nastavničkih profesija uz stalnu podršku profesionalnom razvoju visokoškolskih nastavnika.

Hrvatska bilježi jednu od **najnižih stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja** 2020. u EU (RH 34,7%, EU-27 41,1%) te veliku razliku između žena i muškaraca (13,2 postotna boda u odnosu na 10,2 postotna boda u EU-27).³⁴ Također, recentni podaci pokazuju kako je broj osoba koje upisuju tercijarno obrazovanje u padu, a broj nepopunjenih mjesta na visokim učilištima u porastu. Stope stjecanja visokog obrazovanja koje se smanjuju i stagnacija broja upisanih u visoko obrazovanje upućuje na to da brojni studenti ne završe studij ili ga završavaju u dužem roku od predviđenoga.

Uključivost visokog obrazovanja je ograničena, kvaliteta ovisna o dostupnim resursima, a relevantnost o alatima za praćenje i analizu zapošljivosti te učinkovitim instrumentima financiranja. Zbog **ograničene**

³³ Učimo cjeloživotno učiti i poučavati: Priručnik za nastavnike u obrazovanju odraslih, ASOO

³⁴ https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2020/countries/croatia_hr.html

ponude studijskih programa u manjim sredinama, tendencija studenata je da studiraju u većim sveučilišnim gradovima gdje se javlja potreba za dodatnim smještajnim kapacitetima, a s obzirom na broj studijskih programa u ponudi i ukupne upisne kvote. Nasuprot tome, u manjim mjestima u kojima djeluju manja visoka učilišta s manjom ponudom studijskih programa zbog slabe iskoristivosti upisnih kvota pri visokim učilištima i činjenice da studijske programe pretežno pohađaju studenti kojima je u istome mjestu ili u okolici ujedno i mjesto prebivališta, otežano je popunjavanje smještajnih kapaciteta studentskih domova. Prema prema izvješću EUROSTUDENT VI (2019.) istraživanja, u prosjeku 20% europskih studenata živi u studentskim domovima, RH je na dnu ljestvice s 9% studenata u studentskim domovima.

Preduvjet za povećavanje stope stjecanja visokog obrazovanja u Hrvatskoj je osiguravanje jednakog pristupa visokom obrazovanju te osiguravanje adekvatne podrške tijekom studiranja za uspješno završavanje studija. Na temelju kontinuirane provedbe međunarodnog istraživanja EUROSTUDENT u Hrvatskoj od 2012. do 2021. godine utvrđeno je da su određene društvene skupine podzastupljene u visokom obrazovanju te da su nezavršavanju studija češće izložene skupine u nepovoljnom položaju. Zbog navedenih izazova Vlada Republike Hrvatske je 2019. godine donijela Nacionalni plan za unaprjeđenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja u Hrvatskoj (2019-2021). Buduće aktivnosti povezane s unaprjeđenjem socijalne dimenzije u visokom obrazovanju će se temeljiti na preporukama iz Bolonjskog procesa u kojima se, između ostalog, navodi da „visokoobrazovne institucije trebaju osigurati da društveni angažman u visokom obrazovanju promovira različitost, pravičnost i uključivost“ (Rimsko priopćenje, 2020).

Kvaliteta visokog obrazovanja uvelike ovisi o **raspoloživosti kvalitetnih nastavnih resursa dostupnih svim studentima**. U vrijeme ekspanzije digitalnih alata za učenje i poučavanje primjećuje se nedostatna i neujednačena opremljenost visokih učilišta za kvalitetno digitalno/hibridno visoko obrazovanje zbog čega je nužno učinkovito ulaganje u digitalnu preobrazbu visokih učilišta za što su preduvjeti digitalna nastavna infrastruktura, digitalni nastavni alati te osnaživanje kompetencija nastavnika za poučavanje u digitalnom okruženju.

Nedostatnost pouzdanih podataka i evidencija u visokom obrazovanju prepreka je za učinkovito vođenje javnih politika i strateški usmjerenog financiranja visokog obrazovanja. Razvoj sustava za praćenje osoba s kvalifikacijama oslanja se na anketna ispitivanja, ali je nedostatnost središnjih evidencija i populacijskih pokazatelja prepreka za utvrđivanje stvarnih potreba za daljnja ulaganja u razvoj visokog obrazovanja. Prema okvirnim podacima Agencije za znanost i visoko obrazovanje u 2018./2019. akademskoj godini 33% studenata upisano je u studijske programe u tehničkom i biotehničkom području, 12% studenata na studijskim programima u području ICT-a, ali tek 4,37% studenata studira u području prirodnih znanosti. Uz to, gledajući šire STEM područje, analiza Ministarstva znanosti i obrazovanja o učinkovitosti ulaganja u STEM stipendije pokazuje da ukupan udio studenata na studijskim programima preddiplomske razine i na prve tri godine integriranoga studijskog programa u STEM područjima svake godine pada za prosječno oko 1.500 studenata, odnosno oko 2,5% godišnje. Iz navedenog proizlazi da investicijske mjere stipendiranja studenata u STEM područjima znanosti iz Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. - 2020. nisu ostvarile željeni učinak. Međutim, analiza poželjnosti studijskih programa u STEM područjima u odnosu na kapacitet ograničen upisnim kvotama, uzevši podatke Središnjega prijavnog ureda Agencije za znanost i visoko obrazovanje za ljetni upisni postupak u ak. g. 2020./2021. za 288 preddiplomskih studija, vidljivo je da se na popisu od prvih 100 studijskih programa s visokom konkurencijom nalaze uglavnom studijski programi u područjima biomedicine i zdravstva. Analiza stoga pokazuje da upravo oni studijski programi koji su poželjni i imaju dobar potencijal za zapošljivost i gospodarski razvoj nemaju dostatne kapacitete za proširenje upisnih kvota i povećanje obuhvata studenata i, posljedično, osoba s kvalifikacijama u prioritetnim područjima.

Nadalje, iz perspektive prelazaka iz visokog obrazovanja na tržište rada, obrasci su nepovoljniji nego u većini zemalja EU. **Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno završile visoko obrazovanje (ISCED 5-8)**

proteklih se godina povećala te je 2020. iznosila 77,2%, ali je i dalje niža od prosjeka EU-27 (83,6%)³⁵.

Studenti trebaju bolju potporu u pogledu tranzicije na tržište rada i u vidu strukture i sadržaja kurikuluma, koji se treba temeljiti na trenutačnim i budućim potrebama gospodarstva i društva. Određena neusklađenost između kvalifikacije i zanimanja za prvostupnike (30%) mogli bi upućivati na strukturni problem provedbe bolonjskog sustava u Hrvatskoj s obzirom na to da tržište rada ne priznaje kvalifikacije prvostupničke diplome na odgovarajući način.

Prema istraživanju Agencije za znanost i visoko obrazovanje³⁶ gotovo polovica ispitanika - studenata koji su završili preddiplomski sveučilišni ili stručni studij te diplomski sveučilišni ili specijalistički diplomski stručni studij na visokim učilištima u RH (46,2%) nije imala obvezatnu stručnu praksu tijekom studija, pri čemu je znatno veći broj studenata sveučilišnih studija (54,2%) koji nisu imali praksu u odnosu na studente stručnih studija (22,7%). Od studenata koji su još uvijek bili nezaposleni u trenutku provođenja istraživanja gotovo polovica kao glavni razlog navodi nedovoljnu ponudu poslova u struci. Studenti stručnih studija brže dolaze do zaposlenja, njih 41,4% još za vrijeme studija u odnosu na 27,8% studenata sveučilišnih studija.

Nadalje, „Studija o stručnoj praksi u visokom obrazovanju“³⁷ koju je Ministarstvo znanosti i obrazovanja ugovorilo 2016. godine u svrhu analize zastupljenosti i kvalitete stručne prakse i drugih oblika učenja uz rad u studijskim programima koji se izvode na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj, pokazuje da je u većini slučajeva zastupljenost stručne prakse u programima na sveučilištima oko 50%, a na veleučilištima i visokom školama oko 77%. Kad je riječ o osnivačima, podaci upućuju na zaključak da je općenito na stručnim programima i javnih i privatnih visokih učilišta udio programa sa stručnom praksom znatno veći nego na sveučilišnim programima. Također je udio studenata koji pohađaju programe stručne prakse veći u slučaju privatnih nego u slučaju javnih osnivača. Također, stručna praksa na sveučilišnim programima (i prema udjelu programa i prema udjelu studenata) najviše je zastupljena u području biomedicine i zdravstva, odnosno biotehničkih znanosti. Najmanje je zastupljena u području humanističkih znanosti. Nadalje, podaci pokazuju da programi u sklopu integriranih preddiplomskih i diplomskih sveučilišnih studija u najvećoj mjeri imaju definirane ishode učenja za stručnu praksu (91%), dok istodobno preddiplomski sveučilišni programi imaju najrjeđe definirane ishode (72% programa).

Studija je ugovorena u svrhu pripreme poziva financiranog iz ESF-a pod nazivom „Razvoj, unapređenje i provedba stručne prakse u visokom obrazovanju“ čiji je cilj povećanje zapošljivosti studenata i stjecanje praktičnih vještina za rad. U ožujku 2020. godine provedbu projekata započelo je 28 visokih učilišta.

U novome programskom razdoblju Europskoga socijalnog fonda Ministarstvo znanosti i obrazovanja planira novi poziv za unaprjeđenje kvalitete i zastupljenosti stručne prakse uz proširenje aktivnosti na temelju iskustva iz provedbe ESF projekata u prethodnom razdoblju. U svrhu pripreme sažetka operacije planira se ugovaranje nove studije u kojoj će se analizirati učinci ESF projekata koje provodi 28 visokih učilišta od ožujka 2020. godine.

Hrvatski javni sustav financiranja visokog obrazovanja i dalje nije dovoljno dosljedan ni transparentan, unatoč reformama od 2012. godine. Sustav financiranja visokih učilišta spoj je: a) temeljnih sredstava za nastavnu djelatnost (najveći udio, uglavnom plaće), b) sredstava uplaćenih na temelju novoga linearnog sustava školarina i c) sredstava koja se uplaćuju na temelju ostvarenih rezultata, odnosno

³⁵ [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

³⁶ https://www.azvo.hr/images/stories/publikacije/Publikacija_%C5%A0to_nakon_diplome.pdf

³⁷ Botrić, Valerija. *Studija o stručnoj praksi u visokom obrazovanju*, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, studeni, 2016. Studiju je izradio Ekonomski institut Zagreb, a na temelju podatkovne podloge koju je pribavilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja anketom koju su popunjavala visoka učilišta. Podaci su prikupljeni u razdoblju od veljače 2015. do listopada 2016. te sadrže informacije visokih učilišta o izvođenju stručne prakse na 947 studijskih programa koji se aktivno izvode.

za ostvarivanje ciljeva povezanih s nacionalnim strateškim ciljevima. Te tri komponente uključene su od 2012. godine u ugovore o financiranju koje sklapaju država i visoka učilišta za trogodišnji ciklus (2012. – 2015. i 2015. – 2018.). U 2018. godini pristupilo se strukturnoj promjeni financiranja kojoj je krajnji cilj uspostava cjelovitog financiranja visokog obrazovanja i znanosti temeljeno na postizanju rezultata i strateških ciljeva na načelima transparentnosti, učinkovitosti, osiguravanju kvalitete i socijalne dimenzije. Sustav financiranja javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta do 2018. godine bio je samo manjim dijelom temeljen na pokazateljima kvalitete rada ustanove. Ovakav sustav financiranja nije poticajan za izvrsnost u visokom obrazovanju i znanosti te je jedan od ključnih razloga loših rezultata hrvatskoga obrazovnog i znanstvenog sustava.

Neadekvatan model financiranja i organizacija sveučilišta onemogućavaju postizanje punog potencijala hrvatskoga istraživačkog sektora te su posljedično znanstvena produktivnost, učinkovitost i prijenos znanja još uvijek ograničeni. Udio znanstvenih publikacija među 10% globalno najviše citiranih publikacija kao postotak znanstvenih publikacija zemlje u 2017. godini iznosi 3,55% dok je vrijednost nacionalnog h-indexa u 2019. godini 287. Uvjeti za razvoj ljudskih potencijala u STEM području i ICT-ju u znanstvenom sustavu preduvjet su za povećanje spremnosti društva za digitalnu tranziciju. Broj osoba s diplomom iz prirodnih znanosti, matematike, računarstva, inženjerstva, proizvodnje, građevinarstva na 1.000 stanovnika u dobi od 20 do 29 godina u 2018. godini iznosi 18,6%.

Cjelovitim programskim financiranjem visokog obrazovanja reformirao bi se sustav financiranja visokog obrazovanja u sustav temeljen na kvaliteti, relevantnosti i socijalnoj osjetljivosti visokog obrazovanja te međunarodnoj prepoznatljivosti. Uspostavila bi se veza između rezultata vrednovanja i programskog financiranja institucija u području visokog obrazovanja. Uvođenje novog modela učinkovitog financiranja javnih sveučilišta i ostalih javnih visokih učilišta planira se provesti programskim sporazumima koji obuhvaćaju znanstveno-istraživačku i nastavnu djelatnost sveučilišta te nastavnu djelatnost ostalih javnih visokih učilišta.

Nadalje, dosadašnji **mehanizmi za osiguravanje kvalitete visokog obrazovanja bili su nedostatni** te nisu uspijevali povećati razinu relevantnosti studijskih programa. Očekivani rezultati ishoda učenja i profili dijela studijskih programa nisu bili u skladu s potražnjom na tržištu rada i društvenim potrebama.

U skladu s načelima Standarda i smjernica za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja (ESG), visoka učilišta primarno su odgovorna za kvalitetu obrazovanja koje pružaju te za uspostavu učinkovitoga unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete. Postupcima vanjskog vrednovanja visokih učilišta razmatra se, uz ostalo, i djelotvornost procesa unutarnjeg osiguravanja kvalitete.

U tijeku je drugi ciklus reakreditacije svih visokih učilišta u Republici Hrvatskoj. Skupina standarda za vrednovanje kvalitete sadržana u temi Studijski program posebno je usmjerena na procjenu usklađenosti sadržaja studijskih programa visokog učilišta s potrebama tržišta rada i društvenim potrebama.

Osim reakreditacije visokih učilišta provodi se i novi, unaprijeđeni model inicijalne akreditacije studijskih programa, kojim se također dubinski analizira relevantnost novopredloženih studijskih programa za potrebe tržišta rada i društva općenito. Standardi na temelju kojih stručna povjerenstva donose procjene relevantnosti studijskih programa posebno su zastupljeni u skupinama standarda ujedinenih oko tema Ishodi učenja i Studijski program. Važno je istaknuti da je sastavni dio postupaka vanjskog osiguravanja kvalitete i proces naknadnog praćenja implementacije preporuka iz izvješća stručnih povjerenstava, odnosno praćenja realizacije akcijskih planova unaprijeđenja kvalitete svakog pojedinog visokog učilišta odnosno studijskog programa. Tijekom naknadnog praćenja visoka učilišta dužna su primijeniti sve preporuke iz izvješća stručnog povjerenstva za sve standarde u kojima su stručna povjerenstva prepoznala prostor za poboljšanje. Svi postupci vanjskog vrednovanja kvalitete koje provodi Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) temelje se na primjeni Standarda i smjernica za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja (2015.). U nove modele inicijalne akreditacije studijskih programa i

reakreditacije visokih učilišta ugrađeni su alati HKO-a te će njihova daljnja provedba dodatno osigurati relevantnost studijskih programa.

Hrvatska je 2013. godine donijela sveobuhvatni Zakon o HKO-u za cjeloživotno učenje kojim su obuhvaćene sve razine i sektori obrazovanja. Registar HKO-a izrađen je 2014. godine, a služi kao javno dostupan mrežni repozitorij standarda zanimanja i kvalifikacija koji se utvrđuju s obzirom na ishode učenja, radno opterećenje, stupanj obrazovanja i mogućnosti za prohodnost. U Registru HKO-a do kraja 2020. godine odobreno je 59 standarda zanimanja, od čega 16 na razinama visokog obrazovanja i devet standarda kvalifikacija, od čega tri na razinama visokog obrazovanja.

Na prijedlog Vlade Republike Hrvatske, 19. veljače 2021. godine Hrvatski sabor donio je Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru. Kao ključno, vezano uz Odluku Ustavnog suda iz ožujka 2020. godine, Zakonom je uređeno smještanje kvalifikacija koje se stječu završetkom stručnih studija na razine HKO-a, na način da se jasno razlikuju razine kvalifikacija koje se stječu završetkom stručnih i sveučilišnih studija, uz prihvaćanje njihove vrijednosti i različitosti.

Zakonom su uvedene i dodatne promjene koje su procijenjene nužnima za učinkovit daljnji razvoj i provedbu HKO-a. Navedeno uključuje ponajprije promjene koje se odnose na dodjeljivanje nadležnosti postojećim agencijama u sustavu obrazovanja, postupke vrednovanja i donošenja standarda zanimanja i standarda kvalifikacija, ulogu sektorskih vijeća, kao i imenovanje i razrješavanje predsjednika i članova Nacionalnog vijeća za razvoj ljudskih potencijala. Ovime se teži unaprijediti učinkovitost, pojednostaviti i ubrzati postupke upisa standarda zanimanja i standarda kvalifikacija u Registar HKO-a te unaprijediti njihovu primjenjivost i kvalitetu. Pritom će se ojačati izravno sudjelovanje dionika u procesima HKO-a te osnažiti i više uključiti postojeće resurse u sustavu obrazovanja.

Razina **internacionalizacije sustava visokog obrazovanja na nacionalnoj razini** nije ujednačena. Ključne mjere provedene u razdoblju 2014. - 2020. odnosile su se na: povećanje mobilnosti studenata i nastavnika, uklanjanje prepreka u propisima, kao i internih prepreka na visokim učilištima (posebno povećanje stope priznavanja ECTS bodova) i povećanje broja kolegija koji se izvode na stranim jezicima.

Komparativni prikaz odlazne mobilnosti u akademskoj godini 2016./2017. za 42 države Europskog prostora visokog obrazovanja Hrvatsku smješta na 25. mjesto s ukupnom stopom mobilnosti od 9,9%, od čega se 4,5 % odnosi na odlaznu mobilnost u svrhu razdoblja studija i 5,4% na odlaznu mobilnost u svrhu stjecanja kvalifikacije. Dolazna mobilnost u svrhu stjecanja kvalifikacije u akademskoj godini 2016./2017. iznosila je 2,7%.³⁸

Prema podacima iz 2020. godine od 1.614 studijska programa u Upisniku studijskih programa Ministarstva znanosti i obrazovanja, 41 studijski program odnosi se na studije na stranim jezicima, od čega osam združenih studija. U sklopu 30 projekata za internacionalizaciju visokog obrazovanja koji se sufinanciraju iz Europskoga socijalnog fonda Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. uspostavljaju se 42 studijska programa na stranim jezicima i tri združena studija. Srednjoročne razvojne potrebe su osiguravanje uvjeta za kontinuirano izvođenje studija na stranim jezicima.

Nadalje, razvojni potencijali su u širenju konceptata koji se pilotiraju u sklopu Erasmus+ projekata za europska sveučilišta u kojem sudjeluju Sveučilište u Zagrebu, Sveučilište u Splitu, Sveučilište u Rijeci i Sveučilište u Zadru. Europska sveučilišta su suvremeni centri znanstvene izvrsnosti i kvalitetnoga visokog obrazovanja na kojima studiraju europski studenti s iskustvom studiranja u nekoliko različitih država. Na europskim sveučilištima stječu se europske kvalifikacije koje su automatski priznate u ostalim državama članicama Europske unije i s kojima bez administrativnih teškoća mogu raditi na europskom tržištu rada.

³⁸ The European Higher Education Area in 2020 – Bologna Process Implementation Report, Europska komisija

Izostanak suradnje i koordinacije između javnog i privatnog sektora, akademske zajednice i gospodarstva ključna je slabost hrvatskoga inovacijskog sustava te ne čudi da Hrvatska ostvaruje loše rezultate u pogledu broja zajedničkih publikacija javnog i privatnog sektora (po milijunu stanovnika), koji iznosi u prosjeku 5,7 u usporedbi s prosjekom EU-a od 28,7. Nužno je bolje povezivanje akademskog, istraživačkog, poslovnog i civilnog sektora čime će se omogućiti stvaranje, apsorpcija i upotreba znanja, ojačati podrška istraživačko-razvojnim aktivnostima te dostići svjetski standardi izvrsnosti.

- 1. izazov:** Niska stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja.
- 2. izazov:** Prepreke u pristupu, sudjelovanju i završavanju studija, posebice za studente iz skupina u nepovoljnom položaju.
- 3. izazov:** Niska stopa zaposlenosti osoba sa završenim tercijarnim obrazovanjem.
- 4. izazov:** Nerazmjer ponude studijskih programa i smještajnih kapaciteta u studentskim domovima u manjim sredinama u odnosu na ponudu studijskih programa i potrebama za dodatnim smještajnim kapacitetima u većim sveučilišnim gradovima.
- 5. izazov:** Nedostatni resursi o kojima ovisi kvaliteta studija.
- 6. izazov:** Nedostatnost sustavnih podataka i središnjih evidencija povezanih baza podataka u visokom obrazovanju.
- 7. izazov:** Nedovoljno razvijen sustav za praćenje osoba s diplomom.
- 8. izazov:** Nedostatak strateški usmjerenog financiranja (programskog financiranja) visokog obrazovanja.
- 9. izazov:** Nedovoljna razina internacionalizacije hrvatskoga visokog obrazovanja.
- 10. izazov:** Slaba povezanost nastavne i znanstveno-istraživačke djelatnosti uz učinkovitiji i djelotvorniji prijenos znanja i tehnologija između visokog obrazovanja i društva.

3.4. Sažetak analize razvojnih potreba i potencijala i glavni izazovi u području uključenosti, kvalitete i pravičnosti odgoja i obrazovanja u cjeloživotnoj perspektivi

Ključan dio srednjoročne vizije razvoja Nacionalnog plana je osigurati da je sustav odgoja i obrazovanja uključen, kvalitetan i pravičan. Prethodni sažeci analize razvojnih potreba i potencijala potvrđuju kako na svakoj razini obrazovanja postoje izazovi u dostupnosti i pristupačnosti odgoja i obrazovanja te da postoje nejednakosti u obrazovnim postignućima pojedinaca iz različitih skupina. Postoje brojne skupine u nepovoljnom položaju kojima je pristup obrazovanju znatno otežan, među kojima su osobe nižeg socioekonomskog statusa, osobe koje žive u ruralnim, udaljenim i izoliranim područjima, osobe s problemima mentalnog zdravlja i problemima u ponašanju, izbjeglice i tražitelji azila i dr., djeca/učenici koji se nalaze u područjima pogođenim potresom, učenici s otežanim obiteljskim karakteristikama (djeca iz jednoroditeljskih obitelji, iz konfliktnih obitelji, djeca u alternativnoj skrbi i djeca hrvatskih branitelja), učenici koji pripadaju nekoj od manjinskih skupina, djeca s teškoćama u razvoju/osobe s invaliditetom i dr.³⁹. U Nacionalnom planu će posebna pozornost biti usmjerena na potrebe sljedećih skupina: djeca/učenici s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, pripadnici nacionalnih manjina i pripadnici hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske. Istovremeno, za postizanje šireg cilja uključivog i pravičnog sustava, potrebno je povezati ciljeve i mjere za posebne skupine s drugim mjerama za unaprjeđivanje dostupnosti, pristupačnosti i završavanja obrazovanja za druge skupine u nepovoljnom položaju, i to povezati s širim reformskim inicijativama (npr. uvođenje cjelodnevnih škola; proširivanje pristupa gimnazijama). Ovo podrazumijeva

³⁹ Farnell, T. (ur.) (2022). *Obrazovne nejednakosti u Hrvatskoj: izazovi i potrebe iz perspektive dionika sustava obrazovanja*. Zagreb: Institut za razvoj obrazovanja

sustav za povezivanje ustanova iz različitih razina obrazovnog sustava, kao i povezivanje s dionicima iz drugih sektora (npr. socijalna skrb, zdravstvo).

- 1. izazov:** Nedovoljna koordinacija među ustanovama na različitim razinama sustava odgoja i obrazovanja o mogućnostima unaprjeđenja pravičnosti i uključivosti odgoja i obrazovanja, posebice tijekom tranzicija između razina obrazovanja.
- 2. izazov:** Nedovoljna međusektorska koordinacija za unaprjeđenje pravičnosti i uključivosti sustava odgoja i obrazovanja.

Odgoj i obrazovanje djece/učenika s teškoćama i studenata s invaliditetom

Jedna od temeljnih zadaća Vlade Republike Hrvatske je osigurati dostupnost obrazovanja svima pod jednakim uvjetima. Navedeno podrazumijeva osiguravanje prava na uključivo (kvalitetno) obrazovanje te dostupnost odgojno-obrazovnog sustava svakom pojedinom djetetu/učeniku s teškoćama (u razvoju) i studentu s invaliditetom bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, pod jednakim uvjetima.

Unatoč dobrom zakonodavnom okviru predškolskog sustava odgoja i obrazovanja, koji daje prednost pri upisu djece s teškoćama (u razvoju), velik broj djece s teškoćama (u razvoju) nije uključen u predškolske programe zbog **nedovoljne razine dostupnosti** predškolskih ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje te **nedostatnog broja stručnih suradnika** i manjka intersektorske suradnje za provedbu programa rane intervencije kao mehanizma identifikacije razvojnih potreba i mogućih teškoća u djece, pružanja dodatne stručne podrške usmjerene na razvoj djeteta i prevenciju teškoća, unaprjeđenje mentalnog zdravlja i stvaranje uvjeta za kvalitetan odgoj i obrazovanje djeteta koje ima razvojne teškoće ili razvojni rizik (biološki ili socijalni). **Nepostojanje zakonodavnog i institucionalnog okvira za provedbu programa rane intervencije** u sustavu predškolskog odgoja i obrazovanja nedostatak je koji treba otkloniti kako bi se osigurao sustav podrške djeci s teškoćama (u razvoju) usmjeren na zadovoljavanje specifičnih individualnih potreba svakog djeteta te time omogućio veći obuhvat djece. Nadalje, djeca s teškoćama (u razvoju) ostaju izvan sustava predškolskog odgoja i obrazovanja i zbog **nedostatka financijskih sredstava** osnivača predškolskih ustanova za zapošljavanje trećeg odgojitelja, odnosno pomoćnika za pružanje neposredne potpore djetetu s teškoćama u razvoju.

Prema dostupnim podacima Ministarstva znanosti i obrazovanja, od ukupnog broja upisane djece u predškolske ustanove u Republici Hrvatskoj (u pedagoškoj godini 2020./2021. upisano je 130.883 djece), 11.335 su djeca s teškoćama u razvoju (8.740 djece s lakšim teškoćama i 2.595 djece s težim teškoćama), odnosno 8,66%.⁴⁰

- 1. izazov:** Nedovoljna razina dostupnosti predškolskih ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje djece s teškoćama u razvoju i nedostatna kvaliteta inkluzivnosti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.
- 2. izazov:** Nedostatan broj stručnih suradnika i pomoćnika za pružanje stručne podrške, kao i manjak međusobne suradnje i integriranog pristupa.
- 3. izazov:** Nepostojanje zakonodavnog i institucionalnog okvira za međusektorsku suradnju i provedbu programa rane intervencije.
- 4. izazov:** Nedostatna osposobljenost odgojitelja za rad s djecom s teškoćama.

Iako je osnovnoškolsko obrazovanje obvezno za svakog učenika, pa tako i za učenika s teškoćama (u razvoju), a srednjoškolsko obrazovanje poželjno i potrebno za stjecanje kompetencija za tržište rada, i

⁴⁰ [Microsoft Power BI](#)

financirano je sredstvima iz državnog proračuna, velike su regionalne razlike u osiguranim uvjetima obrazovanja (materijalnim, kadrovskim, programskim). U osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama **nedostaje osigurana stručna potpora stručnih suradnika edukacijskih rehabilitatora, logopeda i socijalnih pedagoga** za profesionalnu podršku u neposrednome odgojno-obrazovnom radu te za provedbu edukacijsko-rehabilitacijskih, logopedskih i socijalnopedagoških (preventivnih) programa s učenicima s teškoćama (u razvoju), provedbu stručne procjene razine i kvalitete funkcioniranja učenika s teškoćama (u razvoju) i njihova životnog okruženja radi utvrđivanja njihovih individualnih odgojnih i obrazovnih potreba, za pružanje savjetodavne podrške i edukacije roditeljima/skrbnicima učenika s teškoćama (u razvoju), učiteljima/nastavnicima u kreiranju inkluzivnog i poticajnog okruženja za učenje te prihvaćanje učenika s teškoćama (u razvoju), za pružanje podrške pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima u radu s učenicima s teškoćama u razvoju, kao i za pružanje stručne podrške učiteljima/nastavnicima u planiranju i vrednovanju individualiziranog kurikulumu učenika s teškoćama u razvoju te njegovim mogućim izmjenama i prilagodabama.

Prema dostupnim podacima Ministarstva znanosti i obrazovanja (ŠeR) u osnovnoškolskim ustanovama zaposlena su 174 stručna suradnika socijalna pedagoga, 159 stručna suradnika logopeda i 153 stručna suradnika edukacijsko-rehabilitatora koji pružaju profesionalnu podršku u neposrednom odgojno-obrazovnom radu s 24.102 učenika s teškoćama u razvoju (u školskoj godini 2020./2021.). Sukladno odredbama *Državnog pedagoškog standarda osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja*,⁴¹ za navedeni broj učenika s teškoćama u razvoju potrebno je osigurati otprilike 1.205 stručnih suradnika - stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila (trenutačno je u osnovnim školama **osigurana podrška 486 stručnih suradnika – stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila**). Uz 29.443 učenika s teškoćama u razvoju u osnovnim i srednjim školama profesionalnu potporu stručnih suradnika potrebno je osigurati i učenicima s teškoćama učenja, problemima u ponašanju i emocionalnim teškoćama, odnosno s učenicima koji imaju utvrđene teškoće mentalnog zdravlja koji nemaju rješenjem određen primjeren program obrazovanja i oblik školovanja, a nužna im je profesionalna podrška (stručnih suradnika socijalnih pedagoga i psihologa) i individualizirani pristup u radu. Iz priloženih podataka razvidno je da je omjer broja stručnih suradnika – stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila i učenika s teškoćama u razvoju **1 : 50 u osnovnim školama**, što je nedostavno s obzirom na težinu oštećenja i različitost potreba učenika s teškoćama u razvoju – mnogi od njih imaju potrebu za provedbom stručnih rehabilitacijskih programa i edukacijskog rehabilitatora i logopeda ili logopeda i socijalnog pedagoga, a škola nema zaposlenog niti jednog stručnog suradnika stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila (edukacijskog rehabilitatora, logopeda, socijalnog pedagoga) ili ima zaposlenog samo jednog od navedena tri profila. Kada bismo ovim podacima pridodali i učenike s teškoćama u učenju, problemima u ponašanju i emocionalnim problemima, kao i učenike s teškoćama uvjetovanim odgojnim, socijalnim, ekonomskim, kulturalnim i jezičnim čimbenicima, koji također imaju potrebu za stručnom podrškom stručnih suradnika u osnovnim i srednjim školama, broj nedostatnih stručnih suradnika bio bi još značajniji.

Učenici su izloženi različitim informacijama vezanim uz neizvjesnost uzrokovanu posljedicama pandemije na socijalno-ekonomske aspekte života svoje obitelji, ponajprije uz ekonomske posljedice pandemije koje su se reflektirale na tržištu rada. Stres i anksioznost ostavljaju ozbiljne posljedice na mentalno zdravlje učenika te se njihove emocionalne teškoće još više intenziviraju. U sustavu obrazovanja prisutan je porast zahtjeva školskih ustanova za stručnom podrškom i provedbom rano usmjerenih interventnih programa. Stručno ekipirane škole, koje imaju zaposlene stručne suradnike psihologe i socijalne pedagoge, mogu pravodobno identificirati učenike kojima je potrebna pomoć i školskim programima u zajednici osigurati pravodobnu međusektorsku podršku učenicima u cilju ublažavanja ili eliminiranja posljedica na mentalno

⁴¹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2008_06_63_2129.html

zdravlje učenika. No, školama nedostaju potrebni stručni suradnici koji bi izradili i proveli individualno usmjerene programe zaštite mentalnog zdravlja.

Iako je u sustavu odgoja i obrazovanja imperativ osiguravanje inkluzivnog (uključivog) obrazovanja, ponajprije u redovite uvjete obrazovanja u socijalnoj sredini u kojoj učenici žive, učenicima s utjecajnim i višestrukim teškoćama u razvoju zbog specifičnosti njihova funkcioniranja i potreba treba osigurati posebne uvjete odgoja i obrazovanja, što podrazumijeva osiguravanje posebnih obrazovnih kurikuluma, dodatnih odgojno-obrazovnih i rehabilitacijskih programa u ustanovama specijaliziranim za profesionalni rad s učenicima s utjecajnim i višestrukim teškoćama u razvoju. Učenici s utjecajnim i višestrukim teškoćama u razvoju svladavaju posebne nastavne programe prema zastarjelim nastavnim planovima i programima odgoja i obrazovanja učenika s teškoćama u razvoju (objavljenim 1996. godine) bez adekvatnih udžbenika i radnih materijala i adekvatno opremljenih učionica. Donošenje **nastavnih planova i predmetnih (općeobrazovnih i strukovnih) kurikuluma za posebne osnovnoškolske i srednjoškolske programe kao što je osiguravanje pripadajućih udžbenika, radnih i dodatnih materijala** standard je koji je Hrvatska obvezna osigurati tijekom obrazovanja učenika s utjecajnim i višestrukim teškoćama u razvoju. Uz navedeno, učenicima s utjecajnim i višestrukim teškoćama u razvoju koji imaju značajne komunikacijske teškoće **nisu dostupna različita pomagala** koja podupiru učenje i poučavanje te omogućavaju ostvarivanje učinkovite komunikacije. Uvođenje potpomognute komunikacije jedan je od oblika pedagoško-didaktičke prilagodbe učenicima s teškoćama u razvoju.

Potpomognuta komunikacija ili augmentativna i alternativna komunikacija uključuje simbole, pomagala, strategije i tehnike koji/e se upotrebljavaju s ciljem jačanja komunikacije učenika sa složenim komunikacijskim potrebama. Implementacija potpomognute komunikacije u ranoj razvojnoj dobi ključna je za interakcije učenika s drugima, učenje i sudjelovanje u aktivnostima svakodnevnog života. Iako je u Republici Hrvatskoj unaprijeđeno obrazovanje stručnjaka u ovome području te je ostvarena multidisciplinarna suradnja usmjerena na razvoj visokotehnoloških pomagala za učenike sa složenim komunikacijskim potrebama, i dalje je među učiteljima/nastavnicima i stručnim suradnicima prisutna niska razina svijesti o potpomognutoj komunikaciji, uporaba metoda rada bez pomagala te rijetka uporaba visokotehnoloških pomagala - digitalnih (asistivnih) tehnologija. Razlog za to su **nedostatne kompetencije učitelja/nastavnika i stručnih suradnika za korištenje digitalnih (asistivnih) tehnologija**, kao i njihova nedostupnost za navedenu svrhu.

- 1. izazov:** Nedostatan broj stručnih suradnika edukacijskih rehabilitatora, logopeda i socijalnih pedagoga kao i manjak suradnje (integriranog pristupa) za pružanje stručne podrške učenicima s teškoćama (u razvoju) kao i njihovim nastavnicima.
- 2. izazov:** Nedostatan broj stručnih suradnika za izradu i provedbu dodatnih preventivskih i rano interventnih programa s učenicima s teškoćama.
- 3. izazov:** Nepostojanje novih predmetnih (općeobrazovnih i strukovnih) kurikuluma za posebne osnovnoškolske i srednjoškolske programe te nepostojanje pripadajućih udžbenika, radnih i dodatnih materijala za učenike s utjecajnim i višestrukim teškoćama u razvoju koji se školuju u ustanovama koje osiguravaju posebne uvjete odgoja i obrazovanja.
- 4. izazov:** Nedostupnost različitih pomagala potpomognute komunikacije za učenike s teškoćama u razvoju.
- 5. izazov:** Nedostatne kompetencije učitelja/nastavnika i stručnih suradnika za korištenje digitalnih (asistivnih) tehnologija te za rad s djecom koja dolaze iz skupina u nepovoljnom položaju.

Potpورا studentima s invaliditetom u sustavu visokog obrazovanja je brojna i raznolika na pojedinim visokim učilištima. Visoka učilišta imaju urede za studente s invaliditetom kao službe potpore u ostvarivanju njihovih prava propisanih odlukama visokih učilišta. Studentima s invaliditetom omogućavaju se različiti

oblici potpore praćenja nastavnog procesa te različiti načini polaganja ispita. S obzirom na to da su postupci ostvarivanja prilagodbi različiti na različitim visokim učilištima, koordinatori koji djeluju pri uredima za studente s invaliditetom upoznaju ih s postupkom ostvarivanja prilagodbi na učilištu koji student s invaliditetom pohađa. Prilagodbe za studente s invaliditetom podrazumijevaju posudbu specijaliziranih pomagala za praćenje nastavnog procesa i polaganje ispita, vršnjačku potporu studentima s invaliditetom u akademskom okruženju, potporu u obliku asistenata i na fakultetu i u studentskom domu te prilagođeni prijevoz i prilagođeni smještaj u domu. Ministarstvo znanosti i obrazovanja dodjeljuje potporu za podmirenje dijela troškova prijevoza za redovite studente s invaliditetom i dodjeljuje državne stipendije studentima u različitim kategorijama (uključujući studente s invaliditetom). Također, redoviti studenti s invaliditetom imaju pravo na smještaj u studentskom domu pod posebnim uvjetima u odnosu na ostale studente. Mladima s invaliditetom osigurana je prednost pri upisu na studij na osnovi utvrđenoga tjelesnog oštećenja od 60% uz uvjet da su prošli razredbeni prag i zadovoljili na provjeri posebnih sposobnosti te se studentima s invaliditetom subvencioniraju participacije u troškovima studija.

Prava studenata s invaliditetom propisana su podzakonskim aktima. Zakonski okvir ne propisuje pravo studenata s invaliditetom na podršku i razumnu prilagodbu te načine njihova ostvarivanja. Nadalje, **velika je neujednačenost u načinu osiguravanja podrške i prilagodbi na visokim učilištima dok na veleučilištima ona uglavnom nije ni uspostavljena.** Potrebno je **usustaviti i ujednačiti procedure kojima bi se definirali načini na koji se studentima s invaliditetom pruža podrška, kao i uvjeti pod kojima se ona pruža** kako bi studenti s invaliditetom (sve kategorije invaliditeta prema individualnim potrebama) na svim ustanovama visokog obrazovanja imali jednaka prava i uvjete studiranja.

Studentima s invaliditetom potrebno je osigurati educirano nastavno, stručno i administrativno osoblje na ustanovama visokog obrazovanja koje je upoznato o mogućnostima studenata s različitim oblicima invaliditeta te načinima prilagodbe akademskih sadržaja njihovim mogućnostima. **Nastavnom osoblju nedostaju profesionalne kompetencije za rad sa studentima s invaliditetom** te je potrebno formalnim obrazovanjem i dodatnim programima stručnoga usavršavanja osnažiti nastavnike u shvaćanju njihove odgovornosti u stjecanju i procjeni stečenih kompetencija svih studenata, pa tako i studenata s invaliditetom, kao i da se upoznaju s načelom razumne prilagodbe.

Učenici s teškoćama u razvoju (budući studenti s invaliditetom) tijekom osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja ostvaruju prava na primjerene programe i oblike potpore tijekom školovanja na temelju rješenja o primjerenom programu obrazovanja koji donose upravni odjeli pri županijama te imaju pravo na prilagodbu ispitne tehnologije na ispitima državne mature. Treba im osigurati **kontinuitet utvrđenih prava i potpora te usustaviti i ujednačiti procedure njihova ostvarivanja na svim visokim učilištima.** Time bi se otklonila mogućnost upisa mlade osobe s invaliditetom u studentske programe na kojima ne mogu ispunjavati očekivane nastavne ishode, studiranje bez potrebne potpore te studiranje na učilištima koja nisu arhitektonski i prostorno prilagođena potrebama studenata s invaliditetom prema načelima razumne prilagodbe i univerzalnog dizajna. Proces profesionalnog usmjeravanja studenata s invaliditetom tijekom studiranja, također, treba biti unaprijeđen.

- 1. izazov:** Nedostatan zakonodavni i institucionalni okvir s jasno definiranim pravima studenata s invaliditetom.
- 2. izazov:** Nepostojanje profesionalnog razvoja nastavnika i stručne podrške nastavniku za inkluzivno obrazovanje studenata s invaliditetom.
- 3. izazov:** Nepostojanje kontinuiteta utvrđenih prava i potpora te usustavljenih i ujednačenih procedura njihova ostvarivanja na svim visokim učilištima.

Navedeni izazovi od ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja do visokog obrazovanja zahtijevaju promjenu stajališta prema djeci/učenicima s teškoćama (u

razvoju) i studentima s invaliditetom na način da ih se prihvaća kao ravnopravne pojedince vrijedne osiguravanja primjerenih uvjeta obrazovanja i studiranja te izjednačavanja mogućnosti za punopravno sudjelovanje u obrazovnom, društvenom i radnom okruženju. Ulaganje u njih mora biti svrhovito s jasno propisanim pravima i postupcima ostvarivanja prava te povezano sa zdravstvenim sustavom, socijalnim sustavom i sustavom rada u cilju ranog utvrđivanja oštećenja, razine funkcionalnih sposobnosti, primjerenih programa i oblika školovanja, pedagoško-didaktičkih prilagodbi, primjerene profesionalne podrške i asistencije ovisno o vrsti teškoće (potrebe), arhitektonskih i prostornih prilagodbi.

Odgoj i obrazovanje darovite djece i učenika

Darovita djeca/učenici prepoznata su kao ona koja u odnosu prema svojim vršnjacima mnogo toga čine prije, brže, više, uspješnije, drukčije i bolje te dosljedno postižu značajno bolja (iznadprosječna) postignuća od svojih vršnjaka. Njihov sklop osobina omogućava im trajno postignuće natprosječnih rezultata u jednom ili više područja: opće intelektualne sposobnosti, stvaralačke (kreativne) sposobnosti, sposobnosti za pojedina nastavna i znanstvena područja, socijalne i rukovodne sposobnosti, sposobnosti za pojedina umjetnička područja te psihomotorne sposobnosti.⁴²

S obzirom na to da je inteligencija vrlo važan prediktor školskog uspjeha i budućeg razvoja talenta, **standardizirani testovi za mjerenje inteligencije su najrasprostranjeniji u procesu identifikacije darovitosti u školama. Za sada se uspješno prepoznaju umjetnički i sportski talenti, dok za otkrivanje ostalih osobnih potencijala nisu dovoljno razvijeni učinkoviti modeli njihova identificiranja.**

Ključ prevladavanja faktora koji negativno utječu na precizno prepoznavanje darovitih učenika leži u edukaciji o darovitosti, o karakteristikama darovitih učenika, o mogućim otegotnim faktorima i opasnostima.

Za praćenje sklonosti, posebnih sposobnosti i drugih karakteristika mladih osoba važnih za njihov osobni i profesionalni razvoj potrebno je sustavno definirati načine i oblike pružanja podrške, po ugledu na najbolja iskustva europskih zemalja. Stoga su **potrebne odgovarajuće mjere koje se odnose na prepoznavanje, poticanje i usmjeravanje darovitih pojedinaca.** U strateškim dokumentima relevantnim se ističu mjere razvoja i standardizacije instrumentarija i postupaka za identifikaciju potencijalno darovitih učenika te uspostava mehanizama rane intervencije, praćenja psihofizičkog razvoja, savjetovanja roditelja i podrške darovitoj djeci.

U zemljama Europske unije osobit naglasak stavljen je na ranu identifikaciju darovite djece što obrazovnom sustavu omogućuje pravodobnu intervenciju i sustavnu obrazovnu skrb, a time se u konačnici smanjuje rizik od neuspjeha ili ranog napuštanja školovanja.

Zakonodavni okvir Republike Hrvatske prepoznaje i formalno omogućuje pružanje sustavne podrške darovitoj djeci i učenicima, međutim, nedostatna povezanost **između teorije i provedbe nerijetko rezultira neprepoznavanjem i nedovoljnim uspjehom darovitih učenika.** Stoga se u sljedećem razdoblju predviđa revidiranje pravilnika koji reguliraju odgoj i obrazovanje darovitih učenika s ciljem jasnije identifikacije, poticanja i praćenja darovitih učenika.

Uz kreativnost i specifične osobine ličnosti, za razvoj darovitosti **nužna je i stimulativna okolina te odgovarajuća institucionalna podrška** kako bi se darovitost manifestirala te dalje razvijala. U skrbi za darovitu djecu i učenike ključnu ulogu ima upravo odgojno-obrazovni sustav budući da omogućuje sustavnu ranu identifikaciju i podršku razvoju darovitih s ciljem pružanja dodatnih specifičnih oblika podrške darovitoj djeci i učenicima. Ipak, zakonodavni okvir u Republici Hrvatskoj pri upisu u dječje vrtiće predviđa

⁴² Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju darovitih učenika (NN, br. 34/1991.)

prednost djece s teškoćama u razvoju, no ne i darovite djece pa takva vrsta podrške u ranoj dobi izostaje u sredinama s nedovoljno razvijenom infrastrukturom dječjih vrtića.

Jedan od mogućih načina poticaja darovite djece i mladih koji je vrlo često primjenjiv u svijetu (ponajviše u obrazovnim sustavima anglosaksonskih zemalja) je omogućavanje njihova ubrzanog školovanja ili akceleracije uzevši u obzir razinu, složenost i tempo svladavanja kurikuluma. Akceleracija podrazumijeva različite oblike napredovanja u obrazovnom sustavu s ciljem zadovoljavanja specifičnih odgojno-obrazovnih potreba darovitih na znatno brži način. Raniji upis u školu i preskakanje razreda su oblici akceleracije najčešće prepoznati u hrvatskom obrazovnom sustavu dok svijet prepoznaje čak 18 različitih oblika akceleracije školovanja. U Hrvatskoj se mogući oblici akceleracije rijetko i nedostatno provode bez obzira na niz pozitivnih prednosti za darovite učenike. Razlozi su raznovrsni (op. a. nikad nije rađena posebna studija koja otkriva uzroke takvog problema), od nedovoljno pripremljenih uputa za provođenje, nesigurnosti roditelja, učitelja i sl. Stoga **treba pružiti darovitim učenicima individualizirani pristup i program koji će pratiti njihove mogućnosti i interese** te na taj način potaknuti ostvarenje njihova punog potencijala.

Slijedeći strategiju *Europa 2020*, u kojoj je jedan od glavnih ciljeva sustavna skrb o darovitoj i visokomotiviranoj djeci i mladima te time sprječavanje ranog napuštanja školovanja, zemlje Europske unije shvatile su **važnost nastavnih programa koji se temelje na individualnom pristupu učeniku** pa tako i individualnom pristupu darovitim učenicima. Stoga se takvi nastavni planovi i programi redovito provode za darovitu djecu predškolske i školske dobi. Programi se često razlikuju, ali imaju zajedničko ishodište, a to je izmjenom pristupa i programa dati najbolje i najprikladnije sadržaje iz odgojno-obrazovnog sustava na način koji odgovara potrebama djeteta/učenika. Posebno se naglašava važnost integracije predškolske i školske djece u redovit sustav, ali prema individualnom pristupu. **Za iznimno darovite učenike mnoge europske zemlje osmišljavaju i provode kraće dodatne programe koji su didaktički i metodički bogati i raznoliki, usmjereni k višoj razini misaonih procesa i zaključivanja, kreativnosti i budućnosti.**

Za razliku od pojedinih europskih iskustava i praksi, **sustav redovitog školovanja**, odgojno-obrazovnog procesa i djelovanja **u Republici Hrvatskoj nije u dostatnoj mjeri prilagođen potrebama darovite djece**. S obzirom na tu činjenicu, ta se djeca kontinuirano susreću s nizom problema, kao i njihovi učitelji i roditelji, ali i cijelo razredno okruženje. Velik broj razrednih odjela u kojima se školuju daroviti učenici ima prevelik broj učenika što otežava kvalitetan rad, a takav rad učiteljima i nastavnicima nije sustavno valoriziran. Zbog **često neodgovarajućih kurikuluma/nastavnih programa, nedovoljno izazovnih sadržaja koji se obrađuju te neinovativnih metoda rada** koji u takvim učenicima izazivaju dosadu i nezainteresiranost, gubitak motivacije, što dovodi do **podbačaja u postignućima, nepažljivosti i drugih oblika neprilagođenog ponašanja** kao što su: otpor radu u grupi ili paru, površnost, dojam lijenosti ili nemarnosti zbog otpora prema rutinskom radu, kompetitivnost i suparništvo prema vršnjacima, tendencija propitivanja nametnutoga autoriteta, pravila i običaja, neprihvatanje neuspjeha, a u razredu često nisu omiljeni osobito ako imaju naviku isticanja svoje intelektualne nadmoći.

Kako bi se izbjegla takva negativna ponašanja i omogućio razvoj potencijala darovitih učenika, potrebno je individualizirati njihovo poučavanje i učenje tako da ono korespondira s njihovim sklonostima, sposobnostima i interesima. To je moguće jedino **uvođenjem diverzificiranih i fleksibilnih metoda i oblika rada koji se daju prilagoditi darovitim učenicima.**

Mreža potpore obrazovanju darovitih sastoji se od programa za obrazovanje darovitih (u suradnji škola, sveučilišta, znanstvenih instituta, udruga...) i odgojno-obrazovnih **ustanova koje su se razvile u centre izvrsnosti na području obrazovanja darovitih** i drugih relevantnih ustanova (fakulteta, instituta, udruga i drugih organizacija). Takva mreža ujedno funkcionira i kao sustav potpore školama i učiteljima pa je, sukladno *Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije*, potrebno pružiti financijsku i stručnu podršku za osnivanje novih i razvoj već postojećih izvanškolskih centara za rad s darovitim učenicima (mjera 6.3.12.), kao i pružiti

stručnu podršku školama za razvoj u centre izvrsnosti u obrazovanju darovitih uz jačanje kapaciteta za obrazovanje darovitih (dodatna specifična edukacija stručnih suradnika, ravnatelja, učitelja, savjetovanje, supervizija; mjera 6.3.11.).

Dakle, **ključan čimbenik u postizanju uspjeha darovite djece je i stručna osposobljenost odgojno-obrazovnih radnika za rad s takvom djecom**, a sustavno i kontinuirano poticanje razvoja i usavršavanja njihovih profesionalnih kompetencija preduvjet je za kreiranje poticajne okoline za darovitu djecu i učenike, osjećaja pripadnosti i uspjeha.

Kao odgovor na neke od opisanih izazova i pružanje podrške radu s darovitom djecom i učenicima, u **državnom proračunu** svake godine izdvajaju se financijska **sredstva za poticanje programa rada s darovitim učenicima i provedbu izvannastavnih aktivnosti** osnovnih i srednjih škola. Također, Ministarstvo znanosti i obrazovanja sufinancira **troškove sudjelovanja darovitih učenika na međunarodnim i nacionalnim manifestacijama** (natjecanjima, gimnazijadama, olimpijadama, festivalima, susretima i sl.), osiguravajući sredstva za kotizaciju, izradu vize, prijevoz, smještaj, prehranu učenika i pratitelja te potrebnu opremu za sudjelovanje na manifestacijama. Uz podršku Europskoga socijalnog fonda **od 2017. do 2019. provedena je operacija *Poticanje rada s darovitim djecom i učenicima na predtercijarnoj razini***, a u sklopu 11 projekata odgojno-obrazovne ustanove ojačale su svoje kapacitete u području identifikacije i potpore obrazovanju darovitih učenika omogućavanjem (rane) identifikacije darovitih, individualiziranim poučavanjem i učenjem tako da ono odgovara sklonostima, sposobnostima i interesima učenika, i to uvođenjem diversificiranih i fleksibilnih metoda i oblika rada.

I dalje postoji nužna potreba u odgojno-obrazovnom sustavu, osobito na školskoj razini, ojačati resurse i prakse koje nisu dovoljno razvijene i identificirati stvarne potrebe darovitih učenika koje još uvijek nisu dovoljno prepoznate.

- 1. izazov:** Nepostojanje cjelovitoga zakonodavnog okvira za identifikaciju i rad s darovitima.
- 2. izazov:** Nedostatak sustavne identifikacije darovitih na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava.
- 3. izazov:** Nedostatno razvijeni oblici odgojno-obrazovne podrške darovitima.
- 4. izazov:** Neadekvatnost inicijalnog i trajnog stručnog usavršavanja odgojno-obrazovnih radnika u području darovitosti.
- 5. izazov:** Nedostatak sustavne potpore roditeljima darovite djece i učenika.

Odgoj i obrazovanje učenika pripadnika nacionalnih manjina

Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina sastavni je dio cjelokupnog sustava odgoja i obrazovanja te se temeljni dokumenti obrazovne politike odnose i na taj segment obrazovnog sustava. Pripadnici nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj ostvaruju pravo na odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina na temelju Ustava Republike Hrvatske, Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i Zakona o obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Iako je na području odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj postignut visok stupanj provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina te se uspješno provodi obrazovanje učenika prema postojećim modelima obrazovanja (A, B i C), postoji prostor za dodatnim unaprjeđenjem odgojno-obrazovnog procesa uzevši u obzir posebnosti i specifičnosti obrazovanja nacionalnih manjina.

U školskoj godini 2020./2021. u sustav odgoja i obrazovanja ukupno je bilo uključeno 10.219 djece/učenika nacionalnih manjina u 270 odgojno-obrazovnih ustanova.⁴³ Tijekom 2019. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja provelo je analizu manjinskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Cilj cjelokupnog postupka

⁴³ Cjelovita izvješća o provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina dostupna su na <https://ljudskaprava.gov.hr/>

analize bio je prikupiti podatke škola o broju učenika, nastavnom kadru, administrativnim i prostornim uvjetima rada te dobiti uvid u postojeće stanje te mogućnosti za unaprjeđenje sustava odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina.⁴⁴

Iako je obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina sastavni dio cjelokupnoga odgojno-obrazovnog sustava Republike Hrvatske, postoje generalne **posebnosti u organizaciji i provođenju obrazovnih aktivnosti** kao i razlike u potrebama, zahtjevima ovisno o određenome modelu obrazovanja. Promatrajući broj učenika u posljednjih 10 godina, kreće se između 8 i 10 tisuća. Za model A (cjelokupna nastava izvodi se na jeziku i pismu nacionalne manjine) primjećuje se opće smanjenje broja učenika u osnovnim i srednjim školama, što je primijećeno i na razini cjelokupne osnovnoškolske i srednjoškolske populacije u RH.

Na temelju prikupljenih podataka škola može se zaključiti da nastavu izvode nastavnici koji vladaju manjinskim jezikom, ali je u isto vrijeme potrebno planiranje kadrova za buduća razdoblja jer se pokazuje da je sve više slučajeva nemogućnosti zapošljavanja kadrova s odgovarajućim znanjem manjinskog jezika i pisma. Na području stručnih suradnika i znanja jezika nacionalne manjine, posebno u modelu A, uočen je veći **nedostatak stručnog kadra koji govori manjinski jezik**.

Jedan od većih izazova u sustavu odgoja i obrazovanja jest **pravodobno osiguravanje udžbenika**, bilo prevedenih ili autorskih. Unatoč osiguravanju financijskih sredstava za izradu, prevođenje i dotisak udžbenika, oni se osiguravaju s vremenskim odmakom zbog trenutačno propisane procedure prema Zakonu o udžbenicima i drugim obrazovnim materijalima za osnovnu i srednju školu, što predstavlja otežavajući faktor u provedbi nastavnog procesa.

Iako su tijekom 2019. i 2020. godine u procesu cjelovite kurikularne reforme izrađeni novi kurikulumi za nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina prema modelu A (mađarski, srpski, češki i talijanski) te jezika i kulture nacionalne manjine prema modelu C (mađarski, slovački, srpski, češki te kurikulum za pripadnike romske nacionalne manjine),⁴⁵ izostala je **izrada standardiziranih dodataka/razlikovnih kurikuluma** za nastavu prema modelu A u dijelu društveno-humanističkih predmeta (povijest, geografija, priroda i društvo, glazbena i likovna kultura) koji bi uključivali sadržaje posvećene povijesti i kulturi nacionalne manjine. Također, izostalo je donošenje **kurikuluma jezika i kulture (model C) za ostale nacionalne manjine u sustavu obrazovanja** te **prepoznavanje modela C kao dodatnoga nastavnog predmeta** koji se izvodi od dva do pet sati tjedno uz/povrh izbornih predmeta.

U obrazovanju pripadnika romske nacionalne manjine značajan pomak učinjen je donošenjem Kurikuluma za nastavni predmet Jezik i kultura romske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (Model C) čime je romska nacionalna manjina prvi put uključena u sustav odgoja i obrazovanja te je omogućeno učenje materinskog jezika, ravnopravno za oba modula (*bajlaški* i *romani chib*). Donošenjem navedenog kurikuluma učinjen je značajan iskorak i napredak za pripadnike romske nacionalne manjine u očuvanju jezika, tradicije i kulturnog identiteta.

Evaluacija *Nacionalne strategije za uključivanje Roma 2013. - 2020.* iz 2015. godine⁴⁶ pokazala je kako je u području obrazovanja najveći napredak ostvaren u domeni uključenosti romske djece u obrazovni sustav, međutim još uvijek je na svim razinama obrazovanja prisutno mnoštvo izazova u praktičnoj provedbi kako nacionalne obrazovne politike, tako i mjera strateških dokumenata namijenjenih uključivanju romske nacionalne manjine kako u odgojno-obrazovni sustav, tako i u društvo u cjelini.

Publikacija *Uključivanje Roma u Hrvatsko društvo: istraživanje baznih podataka* (Kunac, Klasnić, Lalić, 2018.)⁴⁷ pokazuje kako čak 69% romske djece u dobi od 3 do 6 godina ne pohađa ni vrtić ni predškolu unatoč tome

⁴⁴ [Analiza - stanje na području odgoja i obrazovanja nacionalnih manjina u RH](#)

⁴⁵ [Kurikulumi nacionalnih manjina \(model A i model C\)](#)

⁴⁶ [Evaluacija Nacionalne strategije za uključivanje Roma 2013. – 2020. \(Friedman, Horvat, 2015.\)](#)

⁴⁷ [Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: istraživanje baznih podataka \(Kunac, Klasnić, Lalić, 2018.\)](#)

što Ministarstvo znanosti i obrazovanja dugi niz godina osigurava sredstva za programe te su oni za romsku djecu besplatni. U osnovnoškolskom obrazovanju 95% romske djece u dobi od 7 do 14 godina pohađa osnovnu školu, no dodatni izazov predstavlja osiguravanje boljih obrazovnih postignuća uklanjanjem prepreka s kojima se učenici susreću tijekom obrazovanja (nepoznavanje hrvatskog jezika, nedovoljna podrška roditelja pri ispunjavanju školskih obveza, nedostatak potrebne opreme i dr.).

Ministarstvo znanosti i obrazovanja tijekom 2019. godine uputilo je upitnik školama kojim su zatražene informacije o projektima i aktivnostima za učenike pripadnike romske nacionalne manjine te izazovi s kojima se škole susreću. Upitnik je upućen u 100 škola koje pohađaju i pripadnici romske te je vidljivo kako su glavni izazovi s kojima se suočavaju sve škole nepoznavanje hrvatskoga jezika učenika pripadnika romske nacionalne manjine, nedovoljna suradnja roditelja s djelatnicima školskih ustanova te odustajanje od školovanja. Vidljivo je kako izazovi počinju od najmlađe populacije i predškolskog odgoja i predškole, veliki broj romske djece nije uključen u predškolski odgoj i predškolu (unatoč tome što je program predškole od 2014. godine obavezan za svu djecu u godini dana prije polaska u osnovnu školu) te se djeca teško uključuju u redovit proces odgoja i obrazovanja. Također, djeca teško govore ili uopće ne znaju hrvatski jezik, imaju nerazvijene higijenske navike i probleme u ponašanju te socijalizaciji. Upravo u tom segmentu škole naglašavaju **ključnu ulogu romskih pomagača** čije je zapošljavanje u sustavu trenutačno onemogućeno zbog nepostojanja zakonskih pretpostavki.

Zaključno, obrazovna razina romske populacije vrlo je niska, a prosječan broj godina provedenih u obrazovnom sustavu znatno je niži u odnosu na većinsku populaciju. Potrebno je **osigurati kontinuiranu podršku školama koje pohađaju pripadnici romske nacionalne manjine** kako bi se nosile s izazovima rada u multikulturnom okruženju. Slijedom navedenoga, a prihvativši Preporuke Vijeća Europske unije iz ožujka 2021. godine o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma⁴⁸ potrebno je nastaviti s osiguravanjem kontinuirane podrške djeci i učenicima pripadnicima romske nacionalne manjine od najranije dobi povećavanjem pristupačnosti sustava ranog i predškolskog odgoja te osiguravanjem kvalitete i resursa djeci izloženoj riziku socijalne isključenosti, što se navodi i kao jedan od prioriteta *Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine* u području obrazovanja.⁴⁹

- 1. izazov:** Nedostatak kvalificiranog kadra u nastavi u odgoju i obrazovanju nacionalnih manjina.
- 2. izazov:** Nepostojanje razlikovnih kurikuluma u nastavi prema modelu A te kurikuluma za model C.
- 3. izazov:** Kašnjenje u osiguravanju udžbenika u nastavi na jeziku i pismu nacionalnih manjina.
- 4. izazov:** Nedostatna potpora školama s većim brojem pripadnika romske nacionalne manjine i osiguravanje potrebnih kadrovskih i drugih uvjeta.

Odgoj i obrazovanje djece/učenika pripadnika hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske

Jedan od prioriteta Vlade Republike Hrvatske je razvijanje odnosa između Republike Hrvatske i Hrvata koji žive u drugim državama, pri čemu je osobito važno područje odgoja i obrazovanja te aktivnosti usmjerene na djecu i mlade, poštujući specifične potrebe sve tri skupine naših sunarodnjaka kako ih definira Zakon o Hrvatima izvan Republike Hrvatske: hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini, pripadnika hrvatske nacionalne manjine u 12 europskih država i hrvatskoga iseljništva u europskim i prekooceanskim državama. U tome smislu važno je istaknuti dva razvijena sustava u nadležnosti Ministarstva znanosti i obrazovanja:

⁴⁸ Council Recommendation on Roma equality, inclusion and participation (Official Journal of the European Union, 2021/C93/01), [Official Journal of the European Union](#)

⁴⁹ [Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. godine](#)

sustav nastave hrvatskoga jezika i kulture – hrvatske nastave u inozemstvu i lektorata hrvatskoga jezika i književnosti na stranim visokim učilištima.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja organizira i financira hrvatsku nastavu potpuno ili djelomično u 20 država svijeta. Sustavom hrvatske nastave u nadležnosti Ministarstva obuhvaćeno je oko 5.300 učenika s kojima radi 91 učitelj. Uz hrvatsku nastavu u inozemstvu koju organizira Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, u inozemstvu postoji hrvatska nastava integrirana u obrazovni sustav država primateljica, koji organiziraju i provode obrazovne vlasti država primateljica te hrvatska nastava koju organiziraju hrvatske zajednice i katoličke misije u inozemstvu.

U državama u kojima žive pripadnici hrvatske nacionalne manjine nastava na hrvatskom jeziku organizirana je najčešće u sklopu redovitoga obrazovnog sustava. Učitelji koji rade u tim sustavima imaju mogućnost stručnog usavršavanja na seminaru koji organizira Agencija za odgoj i obrazovanje u ljetnim mjesecima u Hrvatskoj, a prema potrebama i mogućnostima stručna usavršavanja se organiziraju i u inozemstvu. Ministarstvo daje potporu održavanju nastave, prema proračunskim mogućnostima, kupnjom knjiga i drugih nastavnih materijala, a u pojedinim državama, uz odobrenje njihovih obrazovnih vlasti, financira rad učitelja s ciljem unaprjeđenja hrvatske nastave za potrebe djece i mladih pripadnika hrvatske nacionalne manjine (Crna Gora, Makedonija, Italija, Slovačka, Srbija, Rumunjska). U pojedinim europskim državama (Danska, Švedska, Finska) hrvatska nastava u potpunosti je integrirana te je organiziraju i financiraju obrazovne vlasti država primateljica. Hrvatska nastava koja se organizira za hrvatske iseljenike u prekomorskim državama najčešće je integriranog tipa ili se ostvaruje u sklopu katoličkih misija i hrvatskih zajednica (Australija, Kanada, SAD).

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske je, zajedno s drugim nadležnim tijelima (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Agencija za odgoj i obrazovanje i Hrvatska matica iseljenika), a u suradnji s diplomatsko-konzularnim predstavništvima Republike Hrvatske i hrvatskim školama u Kanadi, SAD-u i Australiji, organizirao seminare i radionice za učitelje i učenike u prekoceanskim državama (Kanada 2017., SAD 2018. i Australija 2019.).

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske pokrenuo je projekt *Korijeni* u kojemu se povezuju učenici (i učitelji) osnovnih škola iz Republike Hrvatske sa školama Hrvata u Bosni i Hercegovini te školama pripadnika hrvatskog iseljeničtva i hrvatske manjine. Dosad je stvoreno šest mreža i održano 16 videokonferencija, a sastavni dio projekta je Ljetna škola hrvatskog identiteta koja je održana u Vukovaru u kolovozu 2019. godine, uz sudjelovanje učenika iz Austrije, Slovenije, Srbije i Bosne i Hercegovine.

Afirmacija hrvatskoga jezika, književnosti i kulture jedan je od prioriteta hrvatske politike. Na **lektoratima hrvatskoga jezika i književnosti na stranim visokim učilištima**, osim izvođenja nastave, organiziraju i predavanja gostujućih predavača, profesora s hrvatskih sveučilišta, književnika, redatelja i drugih kulturnih i javnih djelatnika, a u svrhu promocije hrvatskoga jezika i kulture organiziraju se kazališne predstave, večeri hrvatskoga filma, dani kulture, književni susreti, prevođenje, izdavanje časopisa i mnogobrojne druge aktivnosti koje potiču zanimanje studenata za učenje hrvatskoga jezika.

Ministarstvo se skrbi o 34 službena razmjenska lektorata hrvatskoga jezika i književnosti te tri centra za hrvatske studije u Australiji, Kanadi i Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske, koje sufinancira. Osim navedenih lektorata i centara koji u 25 država obuhvaćaju više od 2.000 studenata, Ministarstvo u cjelini ili djelomično podupire još 40-ak samostalnih lektorata koji nisu u njegovoj nadležnosti.

S ciljem unaprjeđenja kvalitete poučavanja hrvatskoga jezika i književnosti, Ministarstvo redovito oprema

lektorate bez obzira na to jesu li u njegovoj nadležnosti i ne i to kroatističkom literaturom, rječnicima, filmovima te drugim nastavnim i multimedijalnim materijalom. Studentima lektorata Ministarstvo dodjeljuje jednosemestralne stipendije za usavršavanje hrvatskoga jezika i stipendije za kraći znanstveni boravak u svrhu proučavanja literature, istraživanja ili konzultacija s profesorima koji se odnose na izradu znanstvenih radova iz područja kroatistike. Osim stipendija, Ministarstvo u sklopu svojih mogućnosti podupire studijske boravke grupa stranih studenata tijekom kojih imaju priliku proučiti hrvatski jezik i kulturu na predavanjima organiziranim na sveučilištima te u sklopu posjeta muzejima, ustanovama i lokalitetima koji su reprezentativni za hrvatsku kulturu i prirodnu baštinu. Stipendije studentima i potporu radu lektorata pruža i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Nakon dugo godina, od 2016. do 2021. uspostavljeno je pet novih lektorata hrvatskoga jezika od posebne važnosti za Hrvate izvan Republike Hrvatske na koje Ministarstvo upućuje lektore iz domovine, a razmatra se mogućnost osnivanja Centra za hrvatske studije u Južnoj Americi.

Na inicijativu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja, Sveučilište u Zagrebu osiguralo je **pripadnicima hrvatske nacionalne manjine i hrvatskog iseljeničtva posebnu upisnu kvotu za upis u studijske programe** u akademskoj godini 2018./2019. Program je uspješno nastavljen te se razvio i proširio na druga visoka učilišta.

Za Hrvate izvan Hrvatske važno je **pokretanje novih studijskih programa**, na hrvatskome i na engleskome jeziku, s ciljem bolje integracije i jačanja globalnoga hrvatskog zajedništva.

Hrvatska nastava u inozemstvu sastavni je dio cjelokupnoga odgojno-obrazovnog sustava Republike Hrvatske, koje se provodi izvan granica naše države, uz posebnosti u organizaciji i provođenju obrazovnih aktivnosti. S obzirom na njezinu iznimnu važnost uočena je **potreba osuvremenjivanja** hrvatske nastave u inozemstvu prema stvarnom stanju i potrebama, što podrazumijeva **optimizaciju sustava i izradu novog kurikulumu** budući da se nastava još uvijek održava prema prvom i najstarijem kurikulumu u hrvatskome obrazovnom sustavu: *Kurikulumu hrvatske nastave u inozemstvu* (Narodne novine, broj 194/2003.).

Nadalje, uočena je potreba dodatnog obrazovanja novoga stručnog kadra, odnosno stručnog usavršavanja postojećega stručnog kadra, kao i **potreba osiguravanja suvremenih udžbenika i drugih obrazovnih materijala**.

Osim toga, Ministarstvo znanosti i obrazovanja pruža stručnu potporu njihovim učiteljima i nastavnicima, kao i mjerodavnim institucijama u Bosni i Hercegovini na **prilagodbi i izradi novih predmetnih kurikulumu** kako bi se postigao željni i potrebni obrazovni standardi za 21. stoljeće. Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske daje značajan doprinos u ostvarivanju ovih ciljeva, osiguravajući stipendije studentima te dajući potporu poboljšanju materijalnih uvjeta škola i visokih učilišta posebno važnih Hrvatima u Bosni i Hercegovini.

Svjesni esencijalne važnosti obrazovanja za ekonomsko osnaživanje, kao i ostanak Hrvata u Bosni i Hercegovini, posebno je naglašena usmjerenost na poboljšanje edukacije mladih generacija Hrvata u toj državi te podupiranje institucija od strateške važnosti za Hrvate, gdje posebno mjesto zauzima Sveučilište u Mostaru.

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske prema svojoj nadležnosti daje potporu Hrvatima povratnicima i useljenicima.

Povratnici iz hrvatskog iseljeničtva i potomci hrvatskih iseljenika pri povratku iz inozemstva iskazuju potrebu, nužnost i interes za uključivanje djece u rani i predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski sustav odgoja i obrazovanja.

Uključivanje djece koja ne znaju ili nedostavno znaju hrvatski jezik pri povratku iz inozemstva **u rani i predškolski odgoj i obrazovanje** važno je jer ono ne utječe samo na njihovo sudjelovanje i uspjeh u

predškolskom odgoju i obrazovanju, nego može i upućivati na potrebu za posebnom potporom koja će djeci omogućiti ostvarivanje potpune koristi od programa predškolskog odgoja i obrazovanja.

Napominjemo kako je komunikacijska jezična kompetencija jedna od ključnih kompetencija za prijenos i stjecanje znanja, vještina, sposobnosti, stajališta i vrijednosti te je temelj obrazovanja i uspješne prilagodbe. Stoga je u sustavu osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja posebno važno **unaprijediti program učenja hrvatskoga jezika** za pružanje potpore djeci viših razreda osnovne škole kako bismo osigurali jednake mogućnosti za usvajanje sadržaja koji se vrednuju elementima i kriterijima pri upisu u srednje škole te pružili potporu učenicima koji nastavljaju školovanje u srednjoškolskom sustavu obrazovanja. Potrebno je **povećati broj sati pripreme i dopunske nastave** za učenike koji ne znaju ili nedostatan znaju hrvatski jezik kako bi se omogućila puna i brza prilagodba hrvatskome obrazovnom sustavu.

Unatoč primijećenim iskoracima te napretku osnaživanja sustava podrške, i dalje veliki izazov predstavlja osiguravanje uvjeta za potpunu socijalnu integraciju djece te stjecanje potrebnih znanja i vještina za završetak i nastavak obrazovanja te ostvarivanje punog potencijala djece povratnika. Potrebno je osigurati kontinuiranu podršku školama koje pohađaju djeca povratnici iz hrvatskog iseljeničtva i potomci hrvatskih iseljenika.

- 1. izazov:** Nedostatnost nastavnih mjesta na kojima se nudi mogućnost učenja hrvatskoga jezika i kulture izvan Republike Hrvatske, od osnovnoškolske do visokoškolske razine.
- 2. izazov:** Zastarjeli kurikulum hrvatske nastave u inozemstvu i neodgovarajući obrazovni materijali s obzirom na specifične potrebe i izazove u provođenju obrazovnih aktivnosti za Hrvate izvan Republike Hrvatske.
- 3. izazov:** Nedostatna potpora u izradi suvremenih kurikuluma za redovitu nastavu na hrvatskome jeziku u Bosni i Hercegovini.
- 4. izazov:** Nedovoljna dostupnost ranog i predškolskog, kao i osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja za djecu iz obitelji povratnika iz hrvatskog iseljeničtva, odnosno obitelji potomaka hrvatskih iseljenika pri povratku iz inozemstva, uz planiranu potporu pri uključivanju u društvo.

3.5. Sažetak analize razvojnih potreba i potencijala i glavni izazovi u području primjene digitalnih tehnologija u obrazovnom sustavu

Digitalna tehnologija u sustavu obrazovanja

Prema dokumentu OECD-a, određena vrsta poslova koja danas postoji u bliskoj budućnosti više neće biti potrebna,⁵⁰ a pojavit će se profesije za koje nismo ni znali da postoje. Obrazovni sustav ima ključnu ulogu u anticipiranju potrebe društva i gospodarstva uvidom u nove tehnologije i trendove, koje nastavnike i učenike pripremaju za nove poslove. U tom smislu obrazovni sustav treba odgovoriti na buduće potrebe za zanimanjima te je u tu svrhu korisno razvijati prediktivnu analitiku.

Iako prema podacima Eurostata u RH 97% populacije između 16 i 24 godina posjeduje osnovne ili iznadprosječne opće digitalne vještine,⁵¹ na razini opće populacije Hrvatska je četvrta članica EU-a prema postotku populacije koja nikad ne koristi Internet.⁵² Navedeno upućuje na digitalni jaz između Hrvatske i

⁵⁰ <https://www.oecd.org/employment/Employment-Outlook-2019-Highlight-EN.pdf>

⁵¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/digital-economy-and-society/data/database>

⁵² https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ISOC_CI_IFP_IU_custom_524328/default/table?lang=en

razvijenijih članica Europske unije, što u vrijeme opće digitalizacije može biti daljnji generator usporenoga gospodarskog rasta te samim time manje konkurentnosti.

Stoga je nužno da se obrazovni sustav nastavi razvijati u smjeru digitalizacije kao jednog od prioriteta Europske unije. Digitalizacija omogućuje transformaciju lokalne populacije u digitalne talente,⁵³ a uzevši u obzir stopu nezaposlenosti od 7,5% (2020., Eurostat), sve stariju populaciju i nestajuće tradicionalne profesije, upravo razvijanje digitalnih talenata pridonosi većoj konkurentnosti RH, kao i boljoj zapošljivosti buduće radne snage.

Vezano uz konkurentnost i svjetsko tržište radne snage, umjetna inteligencija (UI) kao nositelj novog tehnološkog iskoraka može odigrati ključnu ulogu u transformiranju poslovanja i općenito društvenih procesa. Stoga je ključno upoznati učenike kako s potencijalom, tako i s izazovima koje ona nosi kako bi bili osposobljeni za njezinu primjenu u svakodnevnom životu, ali i korištenje UI s ciljem inovativnosti u svojim budućim poslovima, a neke od njih i pripremiti i usmjeriti prema daljnjem obrazovanju u tom području. U dokumentu (White Paper) Europske komisije iz 2020. godine⁵⁴ ističe se: „Umjetna inteligencija uključuje brojne potencijalne rizike, poput netransparentnog odlučivanja, rodne diskriminacije ili druge vrste diskriminacije, intruzije u naše privatne živote te korištenje u kriminalne svrhe.” Stoga se edukacija o umjetnoj inteligenciji nameće kao nužni dio formalne edukacije.⁵⁵

Ministarstvo znanosti i obrazovanja usvojilo je u ožujku 2020. godine i na svojim stranicama objavilo Strateški okvir za digitalno sazrijevanje škola i školskog sustava u Republici Hrvatskoj 2030.⁵⁶ (u daljnjem tekstu: Strateški okvir). Digitalne tehnologije u samoj su srži uvođenja inovacija u sustav učenja i poučavanja koje zbog svojeg intenzivnog razvoja zahtijevaju kontinuirano ulaganje u opremu i ljude da bi se održala potrebna razina. Iako se digitalna zrelost škola postupno unaprjeđuje projektima e-Škole, nužna su daljnja ulaganja za dugoročnu preobrazbu sustava uz nacionalne projekte usmjerene na infrastrukturu, alate i stručno usavršavanje, kao i primjenu novih tehnoloških rješenja (posebice umjetne inteligencije) kao preduvjeta za budući razvoj i unaprjeđenje kvalitete i pravičnosti obrazovnog sustava.

Strateški okvir prepoznao je četiri (4) strateška područja i dvije (2) horizontalne teme važne za digitalnu transformaciju sustava obrazovanja.

Strateška područja:

1. digitalno zrela okolina
2. digitalno zreli i samopouzdana nastavnici
3. podrška učenju i poučavanju korištenjem IKT-a
4. vođenje i donošenje odluka temeljenih na podacima;

Horizontalne teme:

5. kultura i održivost
6. istraživanje i razvoj.

Izazovi koji se postavljaju pred infrastrukturu potrebnu kako bi se osiguralo unaprjeđenje uvjeta za primjenu digitalnih tehnologija u obrazovnom sustavu vidljivi su u novim ciljevima koje postavlja EU pred svoje članice pa je tako jedan od triju strateških ciljeva jedinstvenoga digitalnog tržišta EU-a⁵⁷ i ostvarivanje

⁵³ <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/dem/monitor>

⁵⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_en.pdf

⁵⁵ https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC119974/national_strategies_on_artificial_intelligence_final_1.pdf

⁵⁶ <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/PristupInformacijama/Strateski-digitalno2030/Strateski%20okvir%20za%20digitalno%20sazrijevanje%20skola%20i%20skolskog%20sustava%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20-%20202030.pdf>

⁵⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/broadband-strategy-policy>

pristupa svim školama u EU brzinama od najmanje 1 Gbps do 2025. godine, ali i projekcije EU-a o rastu količine podataka od 2018. do 2025. za 530% u digitalnoj podatkovnoj strategiji⁵⁸ pokazuju da su potrebna konstantna ulaganja u infrastrukturu škola kako bi se podupirali procesi digitalne transformacije.

U Strateškom okviru tako su prepoznati infrastrukturni problemi koji su samo djelomično otklonjeni programom e-Škole, ali je dio izazova ostao. Naime, iako je programom e-Škole u tijeku plansko opremanje škola mrežom i IKT opremom, i dalje izazov predstavlja uspostava održivog sustava održavanja u školama. Škole u Republici Hrvatskoj nisu spojene linkovima brzina adekvatnih njihovim potrebama pa tako samo 0,11% lokacija iz sustava odgoja i obrazovanja ima veću brzinu od one koju preporučuje EU – 1 Gbps, dok 13,62% ima minimalnu preporučenu brzinu od 1 Gbps, a čak 86,27% lokacija spojeno je s manje od minimalne preporučene brzine (izvor CARNET-ova SZC baza).

U većini škola nisu opremljene sve učionice, a njihova opremljenost je raznolika, što nastavnicima predstavlja izazov u pripremi nastave. Fizički prostori u kojima se održava poučavanje nisu organizirani tako da potiču inovativnije oblike rada. Oprema je u mnogim školama nepouzdana dok je tehnička podrška nestandardna i neujednačena čak i kad je formalno organizirana.

Također, „većina ravnatelja škola nije spremna za izazove informatizacije koji stoje pred njima. Određeni pomak u digitalnom sazrijevanju vođenja moguće je ostvariti u relativno kratkom vremenu, što pokazuje druga vanjska evaluacija realizirana 2018. prema kojoj je većina škola u sklopu pilot-projekta e-Škole ostvarila pomak za jednu razinu u domeni Planiranja, upravljanja i vođenja (33% na srednjoj razini, 34% na 4. i 13% na 5.).“ (Begičević Redžep et al, 2016; 2018).

Poseban izazov školama predstavlja zakonska regulativa o zaštiti osobnih podataka, za čije promjene i izazove u školama ne postoji dovoljno stručan i osposobljen kadar, što istodobno predstavlja priliku za shvaćanje potrebe podizanja razine sigurnosti i zaštite, a time i kvalitete informacijskih sustava škola.

CARNET je tijekom 2020. godine proveo dva istraživanja vezana uz primjenu digitalnih tehnologija u obrazovanju: Vanjsko vrednovanje digitalne zrelosti škola na uzorku od 250 škola⁵⁹ i Istraživanja nastave na daljinu u školskoj godini 2019./2020.⁶⁰

Vanjsko vrednovanje digitalne zrelosti pokazalo je da su škole pokazale zavidne rezultate digitalnog sazrijevanja, najviše zbog trenutačne situacije u kojoj se provodilo istraživanje u kojoj su škole bile prisiljene zbog epidemiološke situacije prijeći na izvođenje nastave na daljinu. Vanjsko vrednovanje digitalne zrelosti, na skali od 1 (digitalno neosvijestene škole) do 5 (digitalno zrele škole) pokazalo je kako je 50% škola, odnosno njih 125, na srednjoj 3. razini digitalne zrelosti (e-osposobljene), dok ih je čak 40%, odnosno 100, na 4. razini (digitalno napredne). Međutim, samo tri škole nalaze se na najvišoj, 5. razini i mogu se definirati kao „digitalno zrele škole“. Znakovito je da u strukturi vrednovanih škola, u kontekstu uključenosti škola u pilot-projekt e-Škole značajno bolje rezultate ostvarile su škole koje su bile uključene u pilot-projekt i time imale priliku ranije pristupiti i ovladati digitalnim tehnologijama te se one prema rezultatima ovoga vanjskog vrednovanja nalaze na razini digitalno naprednih škola (4).

„Zaključno, vrednovanje digitalne zrelosti pokazalo je kako je veliki dio škola dostigao srednje i više razine digitalne zrelosti te kako su nastavnici stekli iznimno važno iskustvo tijekom nastave na daljinu, razvili svoje digitalne kompetencije, samopouzdanje, a neki od njih i promijenili stajališta prema tehnologiji u obrazovanju. Istodobno, veliki zadatak pred cijelim sustavom ostaje u podizanju kvalitete korištenja

⁵⁸ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_hr

⁵⁹ <https://www.e-skole.hr/digitalna-zrelost/vanjsko-vrednovanje-digitalne-zrelosti-skola-2020/>

⁶⁰ Bilić Meštrić, K., Tingle, J., Hribar, M., Maravić, J. and Benat, G. (in print). TRANSITION OF PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION IN CROATIA TO ONLINE SCHOOLING: CHALLENGES AND NEW INSIGHTS. *Enhancing the Human Experience of Learning with Technology: New Challenges for Research in Digital, Open, Distance & Networked Education. Conference Proceedings EDEN 2020 Virtual Research Workshop*. Lisbon 2020.)

tehnologije u nastavi, bolje organizacijske pripreme nastave na daljinu, nastavku i širenju stručnog usavršavanja i usvajanja digitalnih kompetencija nastavnika i učenika, iskorištavanju postojećih digitalnih materijala i alata te kontinuiranom osiguravanju podrške nastavnicima i učenicima, kao i kontinuiranom opremanju škola, nastavnika i učenika.⁶¹

Međutim, istraživanje nastave na daljinu pokazalo je da je u tom prelasku bilo i izazova koji su djelomično uspješno svladani jer su škole donekle bile pripremljene/opremljene u sklopu projekata e-Škole i Škola za život.

Podaci istraživanja govore o nekoliko stotina sudionika obrazovnog procesa (učenika, učitelja i nastavnika) koji kod kuće nisu imali minimalne uvjete za rad na daljinu, a ta brojka ne uključuje sudionike iz nižih razreda osnovne škole za koje nije bio predviđen online rad. Iako neki dijelovi Hrvatske i dalje nemaju adekvatan pristup mreži, škole su načelno pokazale izrazitu spremnost pomoći učenicima suočenim s tim problemom. Međutim, i dalje postoji potreba za nastavkom sustavnog opremanja svih škola i razvojem internetske mreže. Pokazalo se da su škole bile spremnije za neke aspekte nastave na daljinu ako su ranije sudjelovale na projektima primjene digitalnih tehnologija.

Utvrđeno je da su uspostavljeni komunikacijski kanali bili važni tijekom izvođenja nastave na daljinu, ali da su oni dodatno opterećivali nastavnike zbog njihova prevelikog broja i velike količine poruka na njima. Zaključeno je da bi nastavnicima pomogao sustavniji pristup kanalima izravne komunikacije koji bi bili uređeniji i zahtijevali manje napora za administriranje s njihove strane.

Istraživanje je pokazalo da postoje izazovi u metodičkom preoblikovanju redovite učioničke nastave u nastavu primjerenu online okruženju jer ono zahtijeva dodatno planiranje i drukčije metode rada. Nadalje, praćenje učenika i vrednovanje učeničkih postignuća pokazali su se posebno osjetljivima u nastavi na daljinu, a mnoge teškoće u izvođenju nastave na daljinu posebno su došle do izražaja u radu s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama.

- 1. izazov:** Neadekvatna i neujednačena sposobnost škola da izvode i sudjeluju u hibridnim oblicima nastave s ciljem poticanja inovativnosti, adekvatnih odgovora u izvanrednim situacijama, lakšeg uključivanja ranjivih skupina/skupina s posebnim potrebama te ujednačenije dostupnosti kvalitetnih nastavnih i izvannastavnih programa u osnovnim i srednjim školama bez obzira na regionalnu razvijenost.
- 2. izazov:** Nedovoljno razvijene digitalne kompetencije ograničavaju unaprjeđivanje metoda, inoviranje i uspješnost primjene digitalnih tehnologija u učenju i poučavanju, kao i upravljanje primjenom digitalne tehnologije u školama u učenju i poučavanju te poslovnim procesima.
- 3. izazov:** Škole, odgojno-obrazovno i administrativno osoblje opterećeno je neautomatiziranim i nepovezanim procesima koji od njih zahtijevaju dodatno vrijeme i napor.
- 4. izazov:** Škole nisu dovoljno niti ujednačeno opremljene i osposobljene (nisu osigurane istovjetne šanse za primjenu inovacija i digitalnih tehnologija u učenje i poučavanje) te nemaju pripremljene kurikulume za nastavne i izvannastavne aktivnosti koje razvijaju potrebne vještine i usmjeravaju učenike k novim područjima koja otvara digitalna tehnologija da bi ispravno mogli shvatiti njihov značaj te ih pripremiti za budući rad, studiranje ili cjeloživotno učenje o njima (umjetna inteligencija, 3D ispis, *Internet-of-things* (IoT) i slične tehnologije).
- 5. izazov:** Nedovoljno istraživanja i eksperimentiranja u primjeni digitalnih tehnologija u učenju i poučavanju.
- 6. izazov:** Nedovoljna opremljenost dječjih vrtića digitalnom tehnologijom, kao i osposobljenost stručnih radnika za korištenje digitalnih tehnologija.

⁶¹ <https://www.e-skole.hr/digitalna-zrelost/vanjsko-vrednovanje-digitalne-zrelosti-skola-2020/>

4. Popis posebnih ciljeva s pripadajućim pokazateljima ishoda, opisom i pripadajućim mjerama za provedbu

Ukupno je definirano deset posebnih ciljeva na razini pet tematskih područja sustava odgoja i obrazovanja koji pridonose ostvarenju Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, strateškog cilja broj 2 *Obrazovani i zaposleni ljudi* te su definirani pripadajući pokazatelji ishoda.

Posebni ciljevi Nacionalnog plana ostvaruju se provedbom mjera koje opisuju područja planiranih intervencija i ključne aktivnosti, a konkretna operacionalizacija rješenja bit će definirana u Provedbenom programu sukladno Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 123/17) i u pripadajućim i potrebnim zakonskim rješenjima. Time se osigurava koherentnost čitavog sustava planiranja javnih politika na nacionalnoj razini. U tom procesu, uz suradnju, sudjelovat će svi relevantni dionici sustava odgoja i obrazovanja i predstavnici sindikata u sustavu odgoja i obrazovanja.

Posebni cilj broj 1: Omogućiti pristupačnost sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja svakom djetetu

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost 2020.	Ciljna vrijednost 2027.
OI.02.2.65 Sudjelovanje u predškolskom obrazovanju (od 3. godine do dobi uključivanja u obvezno osnovnoškolsko obrazovanje	78,8%	90%

Pregled mjera na razini posebnog cilja broj 1 s rokovima provedbe:

Mjera 1.1. Osigurati potrebnu infrastrukturu kako bi se omogućila dostupnost kvalitetnog RPOO-a

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere izradit će se plan za strateško povećanje infrastrukture za RPOO na temelju podataka o trenutačnoj pokrivenosti i postojećoj potražnji, populacijskih studija i potencijala za upotrebu postojeće infrastrukture na nov način⁶². Plan će uključivati izgradnju novih dječjih vrtića, proširenje kapaciteta postojećih te identifikaciju alternativnih lokacija za vrtiće (uzevši u obzir trenutačne manjkove u pokrivenosti na regionalnoj i lokalnoj razini, prognoze pada broja stanovništva te korištenje kapaciteta privatnih pružatelja usluga). Pri tome će se uključiti lokalne jedinice uprave i zajednice uz upotrebu podataka koji su dostupni lokalno, no širenje će se planirati na nacionalnoj razini na temelju regionalnih potreba, uz istodobno ostvarenje željene maksimalne udaljenosti među centrima (dječjim vrtićima). Nastojat će se iskoristiti postojeći školski objekti (uključujući i one nedavno zatvorene) u manjim zajednicama ili rijetko naseljenim JLP(R)S radi unaprjeđenja prostorne dostupnosti ranog odgoja i obrazovanja u blizini prebivališta. Na temelju izrađenog plana izgradit će se novi dječji vrtići ili proširiti kapaciteti postojećih. Navedena mjera u skladu je s odlukama Europskog vijeća koje je 2002. godine u Barceloni utvrdilo ciljeve na području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (tzv. barcelonske ciljeve) -

⁶² <https://hrvatska2030.hr/wp-content/uploads/2020/10/Education-and-Skills.pdf>

u zemljama članicama Europske unije (EU) programima RPOO-a trebalo bi biti obuhvaćeno najmanje 33% djece mlađe od tri godine i 90% djece u dobi između tri godine i polaska u osnovnu školu (European Council, 2002.). Ti su ciljevi bili sastavni dio Lisabonske strategije, a kasnije su obnovljeni strategijom Europa 2020. Također, u sklopu „Rezolucije o strateškom okviru suradnje u području obrazovanja i osposobljavanja prema Europskom prostoru obrazovanja i šire“ dodaje se i dodatni cilj - do 2030. najmanje 96 % djece u dobi od tri godine do uključivanja u obvezno osnovnoškolsko obrazovanje trebalo bi sudjelovati u ranom predškolskom odgoju i obrazovanju.

Također, Ministarstvo poljoprivrede planira komplementarna ulaganja u rekonstrukciju postojećih i izgradnju novih dječjih vrtića u ruralnom području, a temeljem Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike RH 2023.-2027., intervencije 73.13. Potpora javnoj infrastrukturi u ruralnim područjima.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 1.2. Svakom djetetu u dobi od 6 godina osigurati pristup odgoju i obrazovanju kao dijelu obveznoga odgojno-obrazovnog sustava i osigurati pretpostavke za besplatni rani i predškolski odgoj i obrazovanje za svu djecu uz pomoć postupnog pristupa

Svrha provedbe mjere: U razdoblju do 2027. godine za svu djecu u RH osigurat će se pretpostavke za puno uključenje u program odgoja i obrazovanja kao dijela obveznog odgoja i obrazovanja. Sva djeca bit će uključena u obvezni odgojno-obrazovni program u trajanju od 700 sati, dok će djeca u dobi od četvrte godine do šeste godine biti obuhvaćena programom predškole prilagođene novim okolnostima, u različitom godišnjem programu. U sklopu ove mjere potrebno je revidirati Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje koji se donosi sukladno okvirnome nacionalnome kurikulumnom dokumentu, sve dokumente i odredbe kojima su regulirani elementi i sastavnice sustava odgoja i obrazovanja, kao i sve provedbene dokumente, programe i smjernice, s posebnim naglascima na harmonizaciji zadnje godine RPOO-a i prve godine osnovne škole, odnosno dosezanju željenih odgojno-obrazovnih ciljeva i ishoda produljenja obvezatnosti sudjelovanja u odgojno-obrazovnom sustavu.

Također, planirana je priprema plana izvedivosti osiguranja besplatnog RPOO-a za svu djecu rane i predškolske dobi koji će započeti za osam do deset godina (plan je potrebno pripremiti u sljedeće dvije godine), te će se postupno osiguravati sredstva za povećanje broja djece u dobi od četvrte godine do uključivanja u program predškole, za koje će se strukturirati i intenzivirati aktivnosti. Dio sredstava za besplatne programe osiguran je i u mjeri 1.5., tj. za djecu u nepovoljnijem socioekonomskom statusu.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 1.3. Donijeti ključne politike o odgojiteljima, osigurati odgovarajući broj i kvalitetu odgojitelja, stručnih suradnika i rukovoditelja te povećati atraktivnost zanimanja

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere planirano je donošenje ključnih politika o odgojiteljima, stručnim suradnicima i rukovoditeljima u sustavu RPOO-a, čiji rezultat će biti zapošljavanje i osposobljavanje dostatnog broja stručnjaka koji će aktivno sudjelovati u proširenju i dostupnosti sustava ranog odgoja i obrazovanja. Kako bi to bilo moguće, potrebno je provesti detaljno modeliranje potreba i planiranje ljudskih resursa za sljedeće desetljeće (utvrditi broj odgojitelja i stručnih suradnika u RPOO-u i mjesta na kojima su potrebni u kratkoročnom i srednjoročnom razdoblju), utvrditi obrazovne programe dokvalifikacije i prekvalifikacije osoba koje su završile učiteljski studij radi pripreme znatno većeg broja odgojitelja u kratkom razdoblju i osuvremeniti programe s posebnim naglaskom na vještine timskog rada i rada u inkluzivnim uvjetima, osmisliti i provesti strategiju za privlačenje budućih odgojno-obrazovnih radnika za rad u manje razvijenim područjima i područjima od posebne državne skrbi (uz suradnju središnje

vlasti s gradovima i općinama na stvaranju posebnog paketa poticaja u vidu subvencija za smještaj, stipendija budućih odgojno-obrazovnih radnika), s posebnim osvrtom na područja u kojima će biti sagrađeni novi dječji vrtići.

U skladu s izrađenim potrebama, kratkoročno je potrebno zakonskim i drugim propisima i mjerama omogućiti prekvalifikaciju učitelja razredne nastave, odnosno magistara primarnog obrazovanja, koja će im omogućiti zapošljavanja na radnome mjestu odgojitelja te stjecanje dodatnih kompetencija za odgojitelja.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 1.4. Unaprijediti model financiranja i ojačati ulogu središnje vlasti u donošenju dijela ključnih odluka u RPOO-u

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere planira se izraditi studiju izvedivosti s obzirom na financijska, kadrovska i infrastrukturna sredstva te pripremiti strategiju za rješavanje pitanja povećane potražnje RPOO-a (infrastruktura, učitelji itd.). Nakon proširenja infrastrukturnih kadrovskih kapaciteta potrebno je donijeti zakonsku podlogu za zajamčeno pravo na RPOO. Nužno je revidirati model financiranja kako bi se uključila ciljana podrška siromašnijim JLP(R)S u financiranju RPOO-a s nacionalne razine te razmotriti i usuglasiti koje se odluke vezane uz RPOO u svrhu povećanja njegove učinkovitosti trebaju donositi na nacionalnoj razini, a koje na razini JLP(R)S, što će se i operativno provesti. Potrebno je usavršiti sustav dugoročnoga strateškog planiranja utemeljenog na dokazima, koji će koordinirati središnja vlast, županije i jedinice lokalne samouprave, te izgraditi kapacitet lokalnih upravitelja RPOO-om za provedbu sustava.

Rok provedbe: IV. kvartal 2025.

Mjera 1.5. Povećati dostupnost i uključivost RPOO-a djeci iz različitih JLP(R)S, kao i djeci u nepovoljnom položaju

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere planira se iz nacionalne perspektive provesti strategija za smanjenje nejednakosti u dostupnosti i uključivosti RPOO-a, koja uključuje cjelovito sagledavanje dostupnosti RPOO-a za djecu iz različitih JLP(R)S, u pogledu kriterija koji se postavljaju za uključivanje u RPOO, kao i mogućih otežavajućih faktora pojedinim skupinama, kao što je planirano cjelovito sagledavanje dostupnosti RPOO-a za pojedine skupine u nepovoljnom položaju u sklopu pojedinih JLP(R)S, kao i sagledavanje svih otežavajućih i sprečavajućih faktora sudjelovanju u RPOO-u.

Izradit će se jasan i djelotvoran akcijski plan za rješavanje pitanja nejednakosti u dostupnosti i uključivosti RPOO-a, koji će uključivati konkretne mjere za smanjenje i ukidanje nejednakosti, koje će se u navedenom razdoblju provesti, uz osigurana financijskih sredstava za učinkovitu provedbu mjera.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 1.6. Unaprijediti postupke osiguravanja kvalitete u RPOO-u

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere planirano je unaprjeđenje postupaka osiguranja kvalitete u RPOO-u, s posebnim naglaskom na poboljšanje odgojno-obrazovnih ishoda i podizanja kvalitete upravljanja ranim odgojno-obrazovnim sustavom. Potrebno je izraditi model integracije sustava kvalitete RPOO-a i osnovnoškolskog sustava u dijelu koji se odnosi na obvezni dio RPOO-a te plan najvažnijih mjera i aktivnosti usmjerenih na sve dijelove, elemente i dionike RPOO-a. U sklopu ove mjere uspostaviti će se mehanizam za dugoročno planiranje, koordinaciju i praćenje mjera odgojno-obrazovne politike u sustavu RPOO-a.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 1.7. Povećati razinu internacionalizacije ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere poticat će se internacionalizacija RPOO-a i povećanje međunarodne mobilnosti odgojitelja i stručnih suradnika kao i transnacionalne suradnje dječjih vrtića, posebice programom Erasmus+. Odgojitelji, stručni suradnici i rukovoditelji će uz mobilnosti i transnacionalne projekte razvijati različite vještine i kompetencije, a transnacionalnim projektima dječji vrtići će raditi na usavršavanju vlastitih programa, modernizaciji i inovativnosti. Ove aktivnosti utjecat će na podizanje kvalitete sustava RPOO-a te biti jedan od alata za uključivanje u Europski obrazovni prostor.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Doprinos provedbi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, strateškom cilju broj 2 – *Obrazovani i zaposleni ljudi*:

Mjere na razini posebnog cilja usmjerene su na osiguranje potrebne infrastrukture za dostupnost kvalitetnog RPOO-a te osiguranje odgovarajućeg broja i kvalitete odgojitelja i stručnih suradnika te rukovoditelja. Mjere adresiraju i povećanje jednakosti u dostupnosti RPOO-a djeci iz različitih JLP(R)S, kao i djeci u nepovoljnom položaju te podizanje kvalitete RPOO-a. Pod posebnim ciljem uključene su i mjere koje se odnose na izmjenu modela financiranja i jačanja uloge središnje vlasti u donošenju dijela ključnih odluka u RPOO-u, osiguravanje pretpostavki za puno uključenje sve djece u program odgoja i obrazovanja kao dijela obveznog odgoja i obrazovanja te u konačnici pripremu plana izvedivosti osiguranja besplatnog RPOO-a za svu djecu rane i predškolske dobi.

Doprinos ciljevima/podciljevima održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG) te zelenoj tranziciji i digitalnoj transformaciji:

Provedba mjera pod ovim posebnim ciljem pridonosi ispunjavanju ciljeva/podciljeva održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG), posebice cilju 4. Osigurati uključivo i kvalitetno obrazovanje te promovirati mogućnosti cjeloživotnog učenja svih ljudi, svih životnih dobi i podciljeva 4.2., 4.5., 4.A i 4. C. jer će se do kraja 2027. osigurati materijalni i kadrovski uvjeti koji će omogućiti povećan obuhvat i jednakost pristupa kvalitetnom ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Dodatno, prilikom infrastrukturnih ulaganja posebna pažnja bit će usmjerena zelenoj održivoj gradnji dok će proširenje kadrovskih kapaciteta pratiti razvoj sustava industrijskih odnosa u sustavu RPOO-a u svrhu stvaranja stabilnih radnih mjesta.

Posebni cilj broj 2: Poboljšati odgojno-obrazovne ishode učenika u sustavu osnovnoškolskog i općeg srednjoškolskog obrazovanja

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost 2018.	Ciljna vrijednost 2027.
OI.02.2.08 Program za međunarodnu procjenu učenika (PISA), rezultati iz matematike (prema spolu)	464 boda Prosjeak OECD-a 489	Dostići prosjeak OECD-a
OI.02.2.09 Program za međunarodnu procjenu učenika (PISA), rezultati iz znanosti (prema spolu)	472 boda Prosjeak OECD-a 489	Dostići prosjeak OECD-a
OI.02.2.10 Program za međunarodnu procjenu učenika	479 bodova Prosjeak OECD-a 487	Dostići prosjeak OECD-a

(PISA), rezultati iz pismenosti (prema spolu)		
	Početa vrijednost 2019.	
OI.02.2.48 Duljina vremena kojeg učenici provode u nastavnom procesu (primarno obrazovanje)	1890 sati	Dostići prosjek EU-a
OI.02.2.49 Duljina vremena kojeg učenici provode u nastavnom procesu (niže sekundarno obrazovanje)	2651 sati	Dostići prosjek EU-a
	Početa vrijednost 2020.	
OI.02.2.78 Udio učenika koji pohađaju jednosmjenske osnovne škole	38,72%	70%

Pregled mjera na razini posebnog cilja broj 2 s rokovima provedbe:

Mjera 2.1. Infrastrukturna i organizacijska prilagodba odgojno-obrazovnog sustava i dijelova sustava - školskih ustanova za puno uvođenje cjelodnevne škole

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere planira se, na temelju analize infrastrukturnih potreba koje je provela Svjetska banka, u suradnji s osnivačima predložiti infrastrukturne projekte kako bi sve osnovne škole u RH mogle izvoditi odgojno-obrazovni program u jednoj smjeni. Pri tome će se voditi računa da se infrastrukturne potrebe prilagode zahtjevima vezanim uz dulji boravak učenika i učitelja u školi i školskom okruženju.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 2.2. Obogatiti i produljiti ukupno trajanje školskog dana i tjedna uvođenjem modela cjelodnevne škole i/ili produljenje trajanja obveznog obrazovanja, uz organizaciju i provedbu svih potrebnih prilagodbi

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere planira se obogaćivanje i produljenje trajanja školskog dana i tjedna, odnosno prelazak na sustav cjelodnevne škole, uz povećanje broja godina općeg obveznog obrazovanja. Ovom mjerom utječe se na povećanje kvalitete, učinkovitosti, efikasnosti i pravičnosti odgojno-obrazovnog sustava te se harmonizira odgojno-obrazovni sustav Republike Hrvatske s obrazovnim sustavima većine zemalja Europske unije i razvijenih zemalja. Mjerom će se ostvariti dulji, raznolikiji i dinamičniji školski dan i tjedan čime će se unaprijediti sustav poučavanja i učenja, unaprijediti profesionalni razvoj i otvoriti kreativni prostor učiteljima, stručnim suradnicima i ravnateljima, modernizirati, dinamizirati i demokratizirati odgojno-obrazovni sustav. Postići će se očekivani ishodi u vidu smanjenja razlika u učeničkim postignućima uvjetovanim društvenim i obiteljskim faktorima, smanjiti zaostajanje u standardiziranim međunarodnim mjerjenjima postignuća učenika, uvjetovanim i značajno manjim brojem sati sudjelovanja u odgojno-obrazovnim sustavu naših učenika u odnosu na učenike drugih obrazovnih sustava te će ostvarenje mjere imati i niz pozitivnih učinaka na druge nacionalne i društvene politike. Provedba ove mjere predstavlja zajednički napor različitih dionika u odgojno-obrazovnom sustavu

(središnjih nacionalnih odgojno-obrazovnih tijela i ustanova, visokih učilišta za obrazovanje učitelja, nastavnika i stručnih suradnika, znanstvenih ustanova usmjerenih na istraživanje obrazovanja, svih zaposlenika u odgojno-obrazovnom sustavu, osnivača osnovnoškolskih ustanova i lokalnih zajednica, učenika, roditelja učenika), te kako bi se prihvatile sve potrebne perspektive, povećalo povjerenje u školu i odgojno-obrazovne ishode kojima pridonosi provest će se eksperimentalni program cjelodnevne škole na ograničenom broju osnovnih škola koje već rade u jednoj smjeni ili će za vrijeme provedbe eksperimentalnog programa moći raditi u jednoj smjeni, i koje će iskazati namjeru sudjelovanja u provedbi eksperimentalnog programa. Provedbu modela cjelodnevne škole pratit će iz višestrukih perspektiva te vrednovati Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, kao operativno tijelo, uz suradnju s relevantnim ustanovama, tijelima i stručnjacima iz hrvatskog okruženja i prema potrebi međunarodnoga. Praćenje, sagledavanje i vrednovanja stečenih iskustava i ishoda programa predstavljat će empirijsku osnovu za sve potrebne prilagodbe i unaprjeđenja te pune implementacije modela.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 2.3. Unaprijediti provedbu kurikuluma i kvalitetu poučavanja

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere planira se uložiti stručni, politički i financijski kapital radi unaprjeđenja i ubrzanja reformskih procesa te iskoristiti dosadašnje iskustvo u provedbi pilot-projekta. S tim u svezi, a radi daljnega unaprjeđenja reformskih procesa, potrebno je revidirati okvirni nacionalni kurikularni dokument koji na općoj razini određuje elemente kurikularnog sustava za sve razine i vrste osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja. Uz to, potrebno je donijeti i Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, kao i nacionalne kurikulume za gimnazijsko i umjetničko obrazovanje te s nacionalnim kurikulumima uskladiti predmetne kurikulume i kurikulume međupredmetnih tema. Također, nužno je osigurati kontinuitet profesionalne podrške odgojno-obrazovnim radnicima za provedbu reforme, kao i podršku svim školama. Na ostvarenju tog cilja nužno je surađivati s visokim učilištima i ostalim obrazovnim institucijama te osigurati odgovarajuće udžbenike i druge obrazovne materijale u skladu s kurikulumima koji će se kontinuirano unaprjeđivati. Osigurat će se dostupnost resursa za provedbu – fondovi EU-a te državni proračun. U sklopu ove mjere naglasak je na unaprjeđenju kurikuluma i reformskih procesa te kontinuiranoj podršci učitelja. U svrhu podrške primijenit će se standardizirani postupci opažanja nastave u učionici kako bi učitelji i nastavnici mogli unaprijediti nastavu te se usredotočiti na stjecanje i razvoj vještina kritičkog razmišljanja i rješavanja problema te pojačati hospitacije. Sredstvima EGP financijskog mehanizma i Norveškog financijskog mehanizma Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije financirat će projekte koji doprinose jačanju kapaciteta institucija osnovnoškolskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj u STEM podučavanju s konačnim ciljem poboljšanja STEM vještina učitelja i drugih odgojno-obrazovnih radnika te poboljšanja STEM vještina učenika. Osim područja STEM-a sinergijske aktivnosti će obuhvatiti i upotrebu informacijskih i komunikacijskih tehnologija u odgoju i obrazovanju.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 2.4. Poboljšati uvjete rada učitelja, nastavnika i stručnih suradnika, povećati atraktivnost profesije te obogatiti mogućnosti profesionalnog razvoja

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere planira se sistematizirati aktivnosti i informacije koje se odnose na uvjete rada učitelja, nastavnika i stručnih suradnika u svrhu povećanja učinkovitosti i efikasnosti rada, poboljšanje uvjeta rada i unaprjeđenje profesionalnog razvoja. U sklopu mjere, uz cjelokupnu populaciju učitelja i nastavnika, posebice će se razmotriti skupina učitelja i nastavnika iz STEM područja, gdje postoji

izraženi deficit (uz deficit učitelja i nastavnika iz područja STEM-a, jasni su pokazatelji kako je i broj diplomiranih studenata u STEM području ispod prosjeka EU-a - 22 posto u Hrvatskoj nasuprot 25 posto u zemljama EU-a. Dodatni izazov su i izražene razlike u broju muškaraca i žena, gdje je potrebno usmjeriti aktivnosti na privlačenju žena u STEM područje). Stoga je potrebno cjelovito razmotriti stanje, uz pronalazak alternativnih načina njihova angažiranja te učenje na temelju iskustava drugih zemalja EU-a. Na temelju provedenih analiza broja, raspodjele, deficita i ostalih parametara vezanih uz učitelje i nastavnike te razmatranja trenutačnog stanja i potencijalnih potreba vezanih uz promjene u politikama (npr. prelazak na cjelodnevnu školu) riješit će se ključna pitanja.

U sklopu ove mjere razmotrit će se i unaprijediti modeli profesionalnog razvoja učitelja, nastavnika i stručnih suradnika, kako onih koji su na početku karijere tako i onih koji su uključeni u odgojno-obrazovni proces. Razmotrit će se i profesionalni razvoj savjetnika, kao i unaprjeđenje rada i učinkovitije korištenje kapaciteta tijela i ustanova u obrazovnome sustavu u svrhu unaprjeđenja profesionalnog razvoja učitelja i nastavnika.

Razmotrit će se i testirati model programa hospitacija kao dijela profesionalnog razvoja učitelja i nastavnika na početku učiteljske i nastavničke karijere. Izradit će se prijedlog programa za privlačenje kvalitetnih kandidata nastavničke struke te motiviranje i zadržavanje postojećeg kadra uz kontinuirani rad na povećanju atraktivnosti zanimanja učiteljske/nastavničke struke kako bi ona postala privlačnija za kvalitetne kandidate (npr. konkurentniji proces odabira, bolje plaće i/ili beneficije, plaćeni kvalitetni profesionalni razvoj, mogućnosti napredovanja u karijeri itd.).

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 2.5. Unaprijediti sustav praćenja funkcioniranja odgojno-obrazovnog sustava i korištenja dostupnih podataka u oblikovanju odgojno-obrazovnih politika i provedbi reformi usmjerenih na kvalitetu, djelotvornost, učinkovitost i pravičnost

Svrha provedbe mjere: Podaci o učeničkim ishodima odgoja i obrazovanja su fragmentirani, parcijalizirani i ograničeni te su dostupni u različitim izvorima, a svrha ove mjere je unaprijediti sustav praćenja i korištenja dostupnih podataka u oblikovanju odgojno-obrazovnih politika i provedbi reformi.

Na razini nositelja obrazovne politike, Ministarstva, unaprijedit će se model sistematiziranja svih dostupnih informacija o funkcioniranju odgojno-obrazovnih ustanova, kao i model praćenja odgojno-obrazovnih ishoda pojedinačnih učenika i skupina učenika u cjelokupnoj vertikali predtercijarnoga odgojno-obrazovnog sustava. Također, unaprijedit će se modeli i nacionalna politika korištenja različito prikupljenih, osmišljenih i iskazanih informacija u svrhu unaprjeđenja kvalitete, djelotvornosti, učinkovitosti i pravičnosti odgojno-obrazovnog sustava. Oni će uključivati i nacionalni program osposobljavanja i usavršavanja učitelja i nastavnika u korištenju različitih pokazatelja vrednovanja u unaprjeđenju vlastitoga odgojno-obrazovnog rada, kao što će uključivati nacionalni program za škole u korištenju različitih dostupnih informacija o kvaliteti rada vlastitih škola u svrhu unaprjeđenja i poboljšanja.

Na razini odgojno-obrazovnog sustava nastaviti će se provedba postojećih programa vrednovanja i iskazivanja postignuća učenika (domaćih i međunarodnih) te će se razmotriti i provesti dodatna standardizirana prikupljanja informacija o funkcioniranju i ishodima osnovnoškolskog i/ili srednjoškolskog odgoja i obrazovanja.

Rok provedbe: IV. kvartal 2026.

Mjera 2.6. Unaprijediti infrastrukturne uvjete, kriterije za upis i informiranost učenika u svrhu povećanja obuhvata učenika gimnazijskim programima, uskladiti odgojno-obrazovne programe s društvenim, razvojnim potrebama i potrebama tržišta rada

Svrha provedbe mjere: U sklopu mjere planirana je izrada cjelovite analize srednjoškolskog obrazovanja u svrhu povećanja obuhvata učenika gimnazijskim programima i smanjivanja broja suficitarnih (strukovnih) programa u svrhu usklađivanja s potrebama tržišta rada te usklađivanja s preporukama HZZ-a o deficitarnosti i suficitarnosti strukovnih kvalifikacija na regionalnoj i nacionalnoj razini. Analiza će uključiti podatke o aspiracijama osnovnoškolskih učenika za upis gimnazija, kao i pregled mogućih prepreka za diverzifikaciju upisa gimnazija (tj. za upis učenika koje inače odabiru strukovne programe), uključivši i razmatranje adekvatnosti trenutnih kriterija za upis u gimnazije. Zbog neusklađene ponude obrazovnih programa i potreba tržišta rada, značajan broj učenika koji upisuju strukovne programe obuhvaćaju suficitarne četverogodišnje programe). S ciljem poboljšanja općeg srednjeg obrazovanja, planirane reformske intervencije obuhvatit će veću stopu sudjelovanja u gimnazijskim programima i infrastrukturna ulaganja u taj segment sustava te optimizaciju, racionalizaciju i prilagodbu strukovnih obrazovnih programa razvojnim potrebama gospodarstva, odnosno smanjivanje suficitarnih strukovnih programa. Ova mjere kombinirat će se i s mjerom 2.8. u svrhu učinkovitoga profesionalnog usmjeravanja učenika, koji će odgovoriti na stvarne društvene potrebe, a u kontekstu optimizacije sustava i njegovih kapaciteta.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 2.7. Povećati razinu internacionalizacije i vidljivosti osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja, srednjoškolskog općeg i umjetničkog obrazovanja te međunarodne mobilnosti, suradnje i profesionalnog razvoja učitelja i nastavnika

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere poticat će se internacionalizacija osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja te srednjoškolskog općeg i umjetničkog obrazovanja i povećanje međunarodne mobilnosti odgojno-obrazovnih radnika, kao i transnacionalne suradnje osnovnih i srednjih škola općeg i umjetničkog obrazovanja, posebice programom Erasmus+. Odgojno-obrazovni radnici i ravnatelji će uz mobilnosti i transnacionalne projekte razvijati različite vještine i kompetencije u svrhu unaprijeđenja profesionalnog razvoja, a transnacionalnim projektima škole će raditi na modernizaciji i inovativnosti. Ove aktivnosti utjecat će na podizanje kvalitete sustava osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja te srednjoškolskog općeg obrazovanja te biti jedan od alata za uključivanje u Europski obrazovni prostor.

Rok provedbe: 2027.

Mjera 2.8. Sistematizirati politike i prakse te jačati profesionalno usmjeravanje i odgojno-obrazovnu podršku kao važne sastavnice rada odgojno-obrazovnih ustanova, učitelja, nastavnika i stručnih suradnika u smjeru ostvarenja punih potencijala svih učenika

Svrha provedbe mjere: U značajnoj mjeri unaprijedit će se funkcioniranje odgojno-obrazovnog sustava u pogledu profesionalnog i karijernog savjetovanja, odnosno usmjeravanja učenika budući da upravo razdoblje primarnog i sekundarnog odgoja i obrazovanja predstavlja formativno vrijeme kada učenici donose odluke povezane s odabirom budućih zanimanja.

Ova mjera usmjerena je na sistematizaciju postojećih politika i praksi, koje su dijelom fragmentirane i nisu harmonizirane između različitih dionika (npr. škola i HZZ), kao što nisu usuglašene između učitelja i nastavnika, odnosno razrednika i stručnih službi. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne

politike osmislić će model pružanja usluga cjeloživotnoga profesionalnog usmjeravanja i razvoja karijere sa smjernicama za profesionalno i karijerno savjetovanje i usmjeravanje učenika. Razvoj modela predviđen je Nacionalnim planom za rad, zaštitu na radu i zapošljavanje za razdoblje od 2021. do 2027. godine, mjerom 3.7. Jačanje dostupnosti usluga cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja za odabir i razvoj karijere te obrazovnog programa sukladno potrebama tržišta rada.

Vezano uz razvijeni model Ministarstvo znanosti i obrazovanja će, u suradnji s relevantnim dionicima, razviti i provesti program osposobljavanja učitelja, nastavnika i stručnih suradnika u profesionalnom savjetovanju i usmjeravanju te organizirati odgojno-obrazovni rad usmjeren na cjelovit i optimalan razvoj potencijala pojedinačnih učenika, kao i pojedinih skupina učenika, posebice učenika iz skupina u nepovoljnom položaju kao i učenika koji se nalaze u obrazovnim tranzicijama između osnovnoškolskog i srednjoškolskog sustava, odnosno na prijelazu iz srednje škole na fakultet ili onih koje izlaze na tržište rada. Razvijeni model i smjernice bit će korišteni i za provedbu aktivnosti profesionalnog usmjeravanja učenika i razvoja karijere i primijenjeni na razini ustanova sustava.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 2.9. Unaprijediti kvalitetu upravljanja odgojno-obrazovnim ustanovama

Svrha provedbe mjere: Program usavršavanja s ciljem profesionalizacije uloge ravnatelja pridonijet će podizanju razine kompetentnosti za radno mjesto ravnatelja, a treba se temeljiti na objektivnoj provjeri osposobljenosti prema kompetencijskim standardima. Provedbom programa naglasila bi se odgovornost ravnateljske funkcije, s posebnim naglaskom na odgovornosti vezane uz rukovođenje ustanovom, kvalitetu odgoja, učenja i poučavanja, oblikovanje vizije, praćenje i vrednovanje odgojno-obrazovnog procesa, učenička postignuća, upravljanje ljudskim potencijalom i suradnju s okruženjem.

U sklopu mjere planirano je osmišljavanje programa i njegova realizacija te reguliranje odgovarajućim pravnim propisima. Obveze i odgovornosti ravnatelja potrebno je definirati u skladu s iskustvima dobre prakse i promjenama u odgoju i obrazovanju koje se očekuju u budućnosti. Jasno utvrđena uloga ravnatelja omogućit će jasnije sagledavanje njegovih obveza i odgovornosti, racionalniju podjelu rada u odnosu na suradnike, izradu kompetencijskih standarda, pokretanje odgovarajućih obrazovnih programa za buduće ravnatelje, definiranje indikatora kvalitete te veću autonomiju ravnatelja. Kompetencijski standardi definiraju obvezujuća znanja, vještine i vrednote budućih ravnatelja, na kojima se temelji njihovo obrazovanje, osposobljavanje, (re)izbor, uvođenje u obavljanje poslova ravnatelja, usavršavanje i vrednovanje. Definiranjem opsega i granica područja na koja se odnosi standard sužava se prostor za manipulacije u izboru ravnatelja, što pridonosi profesionalizaciji uloge ravnatelja.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Doprinos provedbi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, strateškom cilju broj 2 – *Obrazovani i zaposleni ljudi*:

Mjere na razini posebnog cilja 2 usmjerene su na infrastrukturnu i organizacijsku prilagodbu sustava i pripremu školskih ustanova za uvođenje cjelodnevnih škola, obogaćivanje i produljenje ukupnog trajanja školskog dana, unaprijeđenje kurikuluma i nastavnih praksi, poboljšanje uvjeta rada učitelja, nastavnika i stručnih suradnika, kojima se potiču bolji ishodi učenja i veća učinkovitost te unaprijeđenje profesionalnog razvoja. Također, mjere obuhvaćaju osmišljavanje učinkovitih metoda privlačenja i zadržavanja stručnih kadrova, veću učinkovitost AZOO-a, bolje korištenje podataka pri oblikovanju odgojno-obrazovnih politika i provedbi reformi te povećanje autonomije osnivača škola i samih škola da ostvaruju najbolje rezultate na

svoj način, uz otvorenost i spremnost na vanjsko vrednovanje vlastitoga rada te uz veću odgovornost za rezultate.

Doprinos ciljevima/podciljevima održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG) te zelenoj tranziciji i digitalnoj transformaciji:

Provedba mjera pod ovim posebnim ciljem pridonosi ispunjavanju ciljeva/podciljeva održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG), posebice cilju 4. Osigurati uključivo i kvalitetno obrazovanje te promovirati mogućnosti cjeloživotnog učenja svih ljudi, svih životnih dobi i podciljeva 4.1, 4.5., 4.6., 4.7., i 4.A i 4. C., jer će se do kraja 2027. provesti mjere usmjerene na infrastrukturnu i organizacijsku prilagodbu sustava i pripremu školskih ustanova za uvođenje cjelodnevnih škole, obogaćivanje i produljenje ukupnog trajanja školskog dana, unaprjeđenje kurikuluma i nastavnih praksi, poboljšanje uvjeta rada učitelja, nastavnika i stručnih suradnika, kojima se potiču bolji ishodi učenja i veća učinkovitost te unaprjeđenje profesionalnog razvoja. Također, mjere obuhvaćaju osmišljavanje učinkovitih metoda privlačenja i zadržavanja stručnih kadrova, veću učinkovitost AZOO-a, bolje korištenje podataka pri oblikovanju odgojno-obrazovnih politika i provedbi reformi te povećanje autonomije osnivača škola i samih škola da ostvaruju najbolje rezultate na svoj način, uz otvorenost i spremnost na vanjsko vrednovanje vlastitoga rada, uz veću odgovornost za rezultate.

Zelena tranzicija bit će adresirana sadržajima u novim ili moderniziranim postojećim kurikulumima, tamo gdje je to primjenjivo. Dodatno, prilikom infrastrukturnih ulaganja posebna pažnja bit će usmjerena prema zelenoj održivoj gradnji dok će proširenje kadrovskih kapaciteta pratiti razvoj sustava industrijskih odnosa u sustavu u svrhu stvaranja stabilnih radnih mjesta.

Posebni cilj broj 3: Osigurati višu razinu zapošljivosti osoba s kvalifikacijama strukovnog obrazovanja i osposobljavanja

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost 2020.	Ciljna vrijednost 2027.
OI.02.2.66 Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno završile strukovno obrazovanje i osposobljavanje (osobe od 20. do 34. godine koje su završile obrazovanje 1 – 3 godine prije referentne godine, ISCED 3 - 4)	72,4%	75%

Pregled mjera na razini posebnog cilja broj 3 s rokovima provedbe:

Mjera 3.1. Nastaviti provedbu kurikularne reforme u strukovnom obrazovanju usmjerene k uvođenju novih modularnih, ishodovno orijentiranih kurikulumskih dokumenata

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere, primjenom Metodologije izrade sektorskih kurikuluma, strukovnih kurikuluma i kurikuluma ustanova za strukovno obrazovanje dovršit će se izrada, pružiti podrška te započeti provedba novih modularnih, ishodovno orijentiranih kurikulumskih dokumenata koji odgovaraju na potrebe tržišta rada, temelje se na standardima zanimanja i kvalifikacija te prihvaćaju individualne potrebe polaznika, omogućuju stjecanje specifičnih stručnih znanja i vještina (sektorske vještine) i stjecanje transverzalnih i ključnih kompetencija potrebnih za nastavak obrazovanja, osobni razvoj i aktivni angažman u društvu. U kurikulumima pažnja će se posvetiti i zelenoj i digitalnoj tranziciji. Kako bi

strukovni kurikulumi mogli odgovarati brzim i rastućim promjenama i zahtjevima radnih mjesta, razmotrit će se i mogućnost uvođenja mikrokvalifikacija u strukovnom obrazovanju, posebice na razini 5 HKO-a.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 3.2. Podržati ustanove strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u uvođenju novih kurikulumskih dokumenata, programskoj profilaciji i uvođenju obrazovnih sadržaja prilagođenih potrebama korisnika i gospodarstva

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere, a sukladno novome kurikulumskom pristupu, osigurat će se podrška jačanju autonomije i fleksibilnosti ustanova za strukovno obrazovanje radi osiguravanja kadrovskih i programskih uvjeta potrebnih za uspješnu provedbu novih kurikulumskih dokumenata koji odgovaraju na potrebe tržišta rada te osiguravaju veću horizontalnu i vertikalnu prohodnost polaznicima uz usvajanje ključnih i transverzalnih kompetencija i specifičnih stručnih vještina. Ustanove za strukovno obrazovanje, u suradnji s osnivačima i dionicima, izradit će kratkoročne i srednjoročne razvojne planove. Podrškom ustanovama obuhvatit će se i obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju, i to uz razvoj i povećanje dostupnosti strukovnih programa koje karakterizira inkluzivnost za različite kategorije ranjivih skupina i onih kojima su obrazovne usluge teže dostupne. U sklopu mjere planira se ulaganje u uspostavu materijalnih preduvjeta u ustanovama potrebnih za provedbu novih kurikuluma i uvođenje dodatnih obrazovnih sadržaja (npr. izbornih i fakultativnih sadržaja usmjerenih prema jačanju razine čitalačke, matematičke, prirodoslovne i digitalne pismenosti učenika u strukovnom obrazovanju i sl.).

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 3.3. Osigurati ciljanu podršku već uspostavljenim regionalnim centrima kompetentnosti (RCK) u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere nastaviti će se daljnje jačanje organizacijskih i operativnih kapaciteta već imenovanih RCK. Aktivnosti će pridonijeti jačanju stručnih kapaciteta djelatnika centara, umrežavanju centara s partnerskim ustanovama i gospodarskim subjektima lokalno i nacionalno, a posebice s ciljem pružanja podrške digitalne i zelene tranzicije gospodarstva. Predviđa se i razvoj i unaprjeđenje te provedba programa redovitoga strukovnog obrazovanja i programa obrazovanja odraslih. Također, razvijati će se mehanizmi povezivanja regionalnih centara kompetentnosti s europskom platformom centara izvrsnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 3.4. Razviti i primijeniti sustav financijskih potpora učenicima, a vezano uz uključivanje u prioritetne strukovne kurikulume i nastaviti s provedbom financijskih potpora učenicima u suradnji s gospodarskim sektorom u turizmu

Svrha provedbe mjere: Povećati broj upisanih učenika u one četverogodišnje i trogodišnje strukovne programe koji su sektorski prioritetni (a ne suficitarni) te važni za gospodarski i regionalni razvoj i koji ulaze u kategoriju deficitarnih programa u kojima će povećani upis učenika omogućiti zamjenu i/ili nadopunu radne snage potrebne gospodarstvu. U sklopu ove mjere izradit će se prijedlog kriterija za odabir relevantnih i tržišno opravdanih kurikuluma za stjecanje strukovnih kvalifikacija na temelju koje će se provoditi godišnji

postupci dodjele financijskih potpora kako bi se povećao broj učenika u strukovnim kurikulumima značajnim za gospodarski i regionalni razvoj zemlje.

Također, u sklopu mjere nastavit će se provedba financijskih potpora učenicima u suradnji s gospodarskim sektorom u turizmu (i drugim sektorima sukladno članku 36.a Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strukovnom obrazovanju (NN 69/2022)) zbog potrebe većeg broja bolje obrazovanih i kvalificiranijih djelatnika u turizmu i ugostiteljstvu, mjera se provodi s ciljem porasta interesa mladih za razvoj karijere u turizmu i ugostiteljstvu, a time i broja učenika upisanih u ugostiteljsko-turističke trogodišnje i četverogodišnje programe u skladu s potrebama tržišta rada. Strukovno obrazovanje podrazumijeva intenzivnu suradnju gospodarskog sektora i obrazovnog sustava, što se ovom mjerom postiže, budući da gospodarski turistički subjekti aktivno sudjeluju u dijelu financijskih potpora jer se u njihovim objektima provodi stručna praksa pod vodstvom mentora, što je dodatni motiv budućem poslodavcu za organiziranje kvalitetne stručne prakse učenicima. Uz navedeno mjera ima i dodanu vrijednost s obzirom da gospodarski subjekt/poslodavac zapošljava stipendista.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 3.5. Podržati jačanje učenja temeljenog na radu

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere osigurat će se podrška jačanju učenja temeljenog na radu u sva tri njegova oblika, ali s naglaskom na ono u svijetu rada (gospodarski subjekti) na mjestima gdje su zadovoljeni pedagoški i sigurnosni uvjeti s odgovarajuće osposobljenim i motiviranim mentorima kod poslodavca. Nužno je proširiti mrežu gospodarskih subjekata koji primaju učenike na učenje temeljeno na radu u skladu s predviđenim jačanjem udjela učenja temeljenog na radu u svim novim strukovnim kurikulumima. Podrška će ići u smjeru osiguravanja mehanizama potpore polaznicima strukovnog obrazovanja i/ili poslodavcima i mentorima kod poslodavaca. Također, u svrhu transparentnosti i dostupnosti informacija razvit će se jedinstveni registar mjesta za UTR kod poslodavaca. Mjere potpore poslodavcima obuhvatit će i aktivnosti usmjeravanja i metodološke podrške vezano uz poučavanje učenika (kurikulumi, metode, tehnike), kao i razvoj metodičkih materijala i drugih vidova materijalne potpore potrebnih kako bi se uspostavili odgovarajući uvjeti za realizaciju kurikuluma u dijelu provedbe uz učenje temeljeno na radu, kao i razvoj i uvođenje mehanizama osiguravanja kvalitete učenja temeljenog na radu kod poslodavaca.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 3.6. Nastaviti provedbu stručnog usavršavanja nastavnika i mentora kod poslodavaca primjenom izrađenoga modela stručnog usavršavanja te pilotiranje modela kombiniranoga rada kvalitetnih stručnjaka u obrazovnoj ustanovi i u gospodarskim subjektima

Svrha provedbe mjere: Provedbom ove mjere osigurat će se daljnja podrška kontinuiranome stručnom usavršavanju nastavnika strukovnih predmeta kako bi mogli primjereno odgovoriti na visoku razinu pedagoških, tehničkih i drugih izazova u pružanju visokokvalitetnoga strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Jačat će se kapaciteti nastavnika i mentora kod poslodavaca uz ponudu visokokvalitetnoga stručnog usavršavanja, a primjenom uvedenoga novog modela stručnog usavršavanja ASOO-a. Model će prolaziti cikluse evaluacije i unaprjeđivanja. Kontinuirano će se ispitivati potrebe za stručnim usavršavanjima te prilagođavati ponuda. Stručnim usavršavanjima jačat će se stručne i pedagoške kompetencije nastavnika, a za mentore kod poslodavaca nužno je razviti fleksibilan model razvoja i jačanja njihovih pedagoških kompetencija. Također, kako bi se odgovorilo na sve veću potrebu za visokokvalitetnim stručnjacima koji poučavaju u ustanovama za strukovno obrazovanje, pristupit će se razvoju modela u kojemu će se osigurati pretpostavke za povremeni rad stručnjaka iz svijeta rada u ustanovama za strukovno obrazovanje. Pri tome

će se istražiti svi modeli za održivost ovakvoga pristupa te osiguravanje i privlačnost ovakve opcije za stručnjake iz svijeta rada, ali i stjecanja pedagoških kompetencija stručnjaka.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 3.7. Podizati vidljivost i privlačnost strukovnog obrazovanja i osposobljavanja

Svrha provedbe mjere: Ovom mjerom provodit će se nacionalne i regionalne aktivnosti prilagođene različitim ciljanim skupina radi podizanja vidljivosti i privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te promocija atraktivnog i inovativnoga SOO-a, kao i važnosti strukovnih vještina za razvoj gospodarstva i modernog društva. Provodit će se veliki događaji (npr. Nacionalna natjecanja učenika strukovnih škola prema WorldSkills modelu, sajmovi poslova itd.) i drugi oblici promocije kojima se promiče važnost strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, sve u suradnji s dionicima SOO-a.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 3.8. Podržati daljnju internacionalizaciju strukovnog obrazovanja

Svrha provedbe mjere: Ovom mjerom poticati će se povećanje međunarodne mobilnosti učenika i nastavnika i transnacionalne suradnje strukovnih škola, posebice programom Erasmus+. Učenici će uz mobilnosti i transnacionalne projekte jačati jezične, digitalne i ostale vještine i imati mogućnost ostvarivanja stručne prakse u inozemstvu, a nastavnici će unaprjeđivati vještine podučavanja. Transnacionalnim projektima strukovne škole radit će na modernizaciji i inovativnosti. Ovom mjerom također će se poticati i transnacionalni projekti strukovnih škola koji utječu na modernizaciju strukovnih škola i jačanje inovativnosti. Također, ovom mjerom ojačat će se njegov položaj i vidljivost u sklopu razvoja europskog prostora obrazovanja te će se sukladno tome razviti strategija internacionalizacije SOO-a. Na europskoj razini posebice se naglašava značaj sudjelovanja u međunarodnim i nacionalnim natjecanjima mladih u strukovnim vještinama kojima se promiče inovativnost SOO-a te podiže njegova vidljivost. Stoga će se sudjelovanjem hrvatskih timova na EuroSkills i WorldSkills natjecanjima pridonositi promociji hrvatskoga sustava SOO-a.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 3.9. Uspostaviti koherentni sustav osiguravanja kvalitete u strukovnom obrazovanju uz utvrđivanje indikatora kvalitete, razvoj novih alata i mehanizama te unaprjeđenje procesa samovrednovanja i njegovo povezivanje s vanjskim vrednovanjem

Svrha provedbe mjere: Provedbom aktivnosti pod ovom mjerom pristupit će se uspostavi koherentnoga nacionalnog sustava osiguravanja kvalitete strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, usklađenog s EQAVET-om, a na temelju kojega će se - uspostavom Hrvatskog okvira osiguravanja kvalitete SOO-a, definiranjem pokazatelja kvalitete te unaprjeđenjem procesa samovrednovanja i njegovim povezivanjem s vanjskim vrednovanjem - snažno potaknuti kultura kvalitete u cijelom sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Ovakav unaprijeđeni sustav osiguravanja kvalitete uključivat će strateške i operativne smjernice, skupove alata te ciljanu podršku ustanovama za SOO. U strateškim smjernicama uspostaviti će se Hrvatski okvir osiguravanja kvalitete u SOO-u te s njime povezani indikatori kvalitete, a na temelju preporuka iz analize (ASOO Erasmus+ projekt) postojećih aktivnosti osiguravanja kvalitete te europskih smjernica. Nadalje, razvit će se i uvesti vanjsko vrednovanje ustanova SOO-a te će se povezati s unaprijeđenim postupcima samovrednovanja ustanova SOO-a. Strateške smjernice jedinstvenoga sustava osiguravanja kvalitete strukovnog obrazovanja i osposobljavanja vodit će računa o osiguravanju kvalitete

razvoja strukovnih kvalifikacija (uz primjenu instrumenata HKO-a), zatim sustava osiguravanja kvalitete procesa učenja i poučavanja (podrška samovrednovanju i uvođenje vanjskoga vrednovanja strukovnih škola, stručno-pedagoški nadzor, inspekcijski nadzor) te osiguravanja kvalitete vrednovanja postignutih ishoda učenja. Razvit će se nacionalne smjernice te alati za praćenje učenika strukovnih škola nakon završetka obrazovanja na razini škole i sustava zbog identificiranja relevantnosti obrazovanja/osposobljavanja za procese prijelaza na zaposlenje, daljnje obrazovanje i daljnju profesionalnu karijeru u prvim godinama nakon završetka školovanja te zbog dobivanja povratne informacije o podudarnosti gospodarstva i obrazovnoga sustava: podudarnosti kompetencija usvojenih u obrazovnome procesu te znanja i vještina potrebnih za rad i razvoj gospodarskih aktivnosti. Razvit će se mehanizmi i alati za bolje predviđanje i usklađivanje strukovnih vještina s potrebama tržišta rada, smjernice za korištenje tih podataka za unaprjeđivanje ponude SOO-a i izradu strategija razvoja vještina prema sektorima. Kako bi se ovo postiglo, bit će nužno osigurati suradnju širokoga kruga dionika, stručnjaka i institucija te omogućiti povezivanje postojećih baza podataka, kao i razviti jasne smjernice za tumačenje dobivenih rezultata.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Doprinos provedbi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, strateškom cilju broj 2 – *Obrazovani i zaposleni ljudi*:

Mjere na razini posebnog cilja broj 3 usmjerene su prema nastavku jačanja povezanosti strukovnog obrazovanja i s tržištem rada uz daljnju modernizaciju sustava i razvoj novih kurikulumskih dokumenata i podršku ustanovama u primjeni novoga kurikularnog pristupa, daljnji razvoj okvira osiguravanja kvalitete unaprjeđenjem sustava samovrednovanja i uvođenjem vanjskog vrednovanja, kontinuirano usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika i stručnih kapaciteta mentora kod poslodavaca, jačanje učenja temeljenog na radu te daljnji razvoj regionalnih centara kompetentnosti koji će postati generatori jačeg razvoja sustava obrazovanja i cjeloživotnog učenja usmjerenog na gospodarski, tehnološki i regionalni razvoj. Mjere adresiraju i uspostavu te provedbu programa stipendiranja u strukovnom obrazovanju kojim će se poticati upis u one četverogodišnje strukovne programe koji su sektorski prioritetni (a ne suficitarni) te važni za gospodarski i regionalni razvoj zemlje i upis učenika u deficitarne trogodišnje strukovne programe koji omogućuju supstituciju i nadopunu radne snage potrebne gospodarstvu. Pod posebnim ciljem uključene su i mjere podizanja vidljivosti i privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te promocije atraktivnoga i inovativnoga strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te podrške internacionalizaciji strukovnog obrazovanja (povećanje sudjelovanja polaznika i nastavnika u mobilnostima).

Doprinos ciljevima/podciljevima održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG) te zelenoj tranziciji i digitalnoj transformaciji:

Ovaj posebni cilj pridonosi SDG *Cilju 4. Osigurati uključivo i kvalitetno obrazovanje te promovirati mogućnosti cjeloživotnog učenja svih ljudi, svih životnih dobi* i podcilju 4.4. *Do kraja 2027. znatno povećati broj mladih i odraslih koji imaju relevantne vještine, između ostalog i tehničke i stručne, dostojanstven posao i poduzetništvo* jer će se dalje razvijati strukovno obrazovanje koje se kontinuirano usklađuje s potrebama gospodarstva i društva, koje je privlačno, inovativno, pridonosi društvenoj uključivosti i napretku, promiče kulturu kvalitete te omogućuje mladima i odraslim polaznicima stjecanje znanja i vještina za uspješno uključivanje i napredak na tržištu rada, osobni razvoj i nastavak obrazovanja, kao i cjeloživotno učenje.

Mjere ovog cilja stavit će naglasak na digitalnu tranziciju razvojem digitalnih vještina polaznika i nastavnika, na uvođenje novih tehnologija u nastavni proces. Zelena tranzicija bit će adresirana sadržajima u novim ili moderniziranim postojećim kurikulumima, ondje gdje je to primjenjivo.

Posebni cilj broj 4: Povećati udio odraslog stanovništva u procesima cjeloživotnog učenja

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost 2020.	Ciljna vrijednost 2027.
OI.02.2.43 Stopa sudjelovanja u obrazovanju i osposobljavanju (posljednja četiri tjedna) prema spolu, dobi i razini obrazovanja	3,2%	5,5%
	Početna vrijednost 2019.	
OI.02.2.67 Postotak stanovništva u dobi od 16. do 74. godine koji imaju najmanje osnovne digitalne vještine	53,35%	73%
	Početna vrijednost 2016.	
OI.02.2.35 Sudjelovanje u obrazovanju i osposobljavanju po spolu i dobi (posljednjih 12 mjeseci) (dobna skupina od 25. do 64. godine)	31,8%	45%

Pregled mjera na razini posebnog cilja broj 4 s rokovima provedbe:

Mjera 4.1. Razviti programe obrazovanja odraslih te razviti i provoditi programe vrednovanja neformalno i informalno stečenih ishoda učenja za unaprjeđenje vještina i kompetencija odraslih osoba

Svrha provedbe mjere: Zbog još uvijek nedovoljne usklađenosti obrazovne ponude i potražnje, postoji velika razlika u kvaliteti ponude programa za obrazovanje odraslih i u dostupnosti programa obrazovanja u pojedinim sektorima. Cilj je izrada suvremenih programa obrazovanja odraslih u skladu s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom, temeljenih na stvarnim potrebama gospodarstva, osobnom i društvenom razvoju, socijalnoj uključenosti te ukidanju svih oblika diskriminacije. Ovom mjerom planirana je i uspostava sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja te provedba programa vrednovanja s ciljem omogućavanja priznavanja i vrednovanja stečenih znanja i vještina koje posjeduju odrasle osobe.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 4.2. Nastaviti razvoj sustava osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih

Svrha provedbe mjere: Daljnja izgradnja sustava osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih koja će se sastojati od samovrednovanja i vanjskog vrednovanja ustanova za obrazovanje odraslih s ciljem unaprjeđenja kvalitete obrazovne ponude za odrasle te time povećanja stope sudjelovanja odraslih osoba u Republici Hrvatskoj u obrazovanju i osposobljavanju. Provodit će se i kontinuirano osnaživanje kapaciteta sustava obrazovanja odraslih za izgradnju i provedbu sustava osiguravanja kvalitete i jačanje kapaciteta vanjskih vrednovatelja te financiranje neovisne provedbe procesa vanjskog vrednovanja u ustanovama za obrazovanje odraslih. U sklopu ove mjere nastavlja se provedba OECD-ova istraživanja Program za

međunarodnu procjenu kompetencija odraslih (PIAAC, 2018. - 2024. godine) u koji je uključena Republika Hrvatska. Ministarstvo znanosti i obrazovanja imenovalo je Agenciju za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih nacionalnim tijelom odgovornim za provedbu istraživanja PIAAC u Republici Hrvatskoj. U sklopu programa PIAAC provodi se „Istraživanje vještina u odrasloj dobi“, najveća i najinovativnija procjena velikog opsega u području razumijevanja razvoja vještina odraslih na međunarodnoj razini s ciljem prikupljanja podataka o svim vještinama prisutnim u suvremenom društvu među radno sposobnim stanovništvom, odnosno stanovništvom u dobi od 16 do 65 godina. Sudjelovanje u istraživanju od strateške je važnosti za jačanje kvalitete obrazovanja u Hrvatskoj. Rezultati istraživanja omogućit će različitim dionicima u društvu i obrazovanju temelj za planiranje i donošenje odluka o ključnim pitanjima u obrazovanju.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 4.3. Jačati kapacitete andragoških djelatnika u sustavu obrazovanja odraslih

Svrha provedbe mjere: Jačanje kapaciteta osoba zaposlenih u sustavu obrazovanja odraslih, s ciljem njihova kvalitetnijeg i učinkovitijeg rada s polaznicima. Dinamične promjene u društvu i obrazovanju zahtijevaju kontinuirano usavršavanje andragoških djelatnika, što podrazumijeva i kontinuirani razvoj suvremenih didaktičko-metodičkih postupaka, posebice u području uporabe digitalne tehnologije u nastavi (virtualna nastava, korištenje i izrada digitalnih obrazovnih sadržaja). To se posebice odnosi na stjecanje odgovarajućih generičkih i specifičnih andragoških te didaktičkih, predmetno stručnih i metodičkih kompetencija andragoških djelatnika za poučavanje temeljnih vještina u obrazovanju odraslih te na stjecanje kompetencija za uključive metode poučavanja za rad sa skupinama u nepovoljnom položaju. Navedeno će omogućiti lakše uključivanje, kvalitetnije i učinkovitije sudjelovanje i zadržavanje odraslih polaznika koji se uključuju u različite programe obrazovanja odraslih.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 4.4. Implementirati alate za samoprocjenu i procjenu vještina i aktivnosti profesionalnog usmjeravanja odraslih osoba

Svrha provedbe mjere: Provedbom ove mjere planirano je jačanje sustava profesionalnog usmjeravanja, savjetovanja i informiranja u sustavu obrazovanja koji će svim odraslim osobama te odraslim osobama u nepovoljnom položaju osigurati upoznavanje s različitim mogućnostima profesionalnog razvoja, ostvarenje vlastitih profesionalnih potencijala, uspješnu tranziciju na tržište rada te prevenciju socijalne isključenosti.

Unaprjeđenje postojećih i razvoj novih alata za informiranje o sadašnjim i budućim potrebama tržišta rada u nadležnosti je Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike sukladno mjeri 3.2. Utvrđivanje vještina i potencijala radne snage u cilju cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i razvoja karijere Nacionalnog plana za rad, zaštitu na radu i zapošljavanje za razdoblje od 2021. do 2027. godine. Vezano uz razvijene alate za informiranje Ministarstvo znanosti i obrazovanja će, u sklopu ove mjere, povećati informiranost o sadašnjim i budućim potrebama tržišta rada, ključnim zanimanjima te potrebnim znanjima i vještinama u sektorima definiranim HKO-om te povećati učestalost samousmjeravanja za sve ciljne skupine primjenom alata za informiranje korisnika te alata za procjenu i samoprocjenu, čime će se osigurati veća pristupačnost i korištenje alata, uspješnije donošenje profesionalnih odluka te integracija na tržište rada. Pridonijet će jačanju ustanova za obrazovanje odraslih kao centara za podršku i usmjeravanje s ciljem lakšeg pristupa i sinergijskog djelovanja različitih institucija.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 4.5. Promovirati cjeloživotno učenje i niz aktivnosti usmjerenih na opću populaciju u cilju podizanja svijesti o važnosti cjeloživotnoga učenja

Svrha provedbe mjere: Odgovoriti na problem nedovoljnog uključivanja građana RH u cjeloživotno učenje podizanjem svijesti o važnosti cjeloživotnog učenja, promocijom različitih mogućnosti za cjeloživotno učenje te povećati uključenost odraslih u procese cjeloživotnog učenja kako bi se jačala njihova konkurentnost na tržištu rada i ojačali kapaciteti pojedinca za aktivno djelovanje u društvu te u konačnici osigurala jednaka dostupnost učenja i obrazovanja za sve skupine društva u svim dijelovima RH. Zbog niskog sudjelovanja skupina u nepovoljnom položaju u obrazovanju (niskokvalificirano, starije, ruralno i dugotrajno nezaposlenim stanovništvo, kao i Romi i osobe s invaliditetom), promotivne aktivnosti će biti posebne usmjerene prema navedenim skupinama.

U kontekstu cjeloživotnog učenja, a s ciljem promocije i podizanja kvalitete znanja i vještina na razini majstorskih zvanja, a u skladu s potrebama tržišta rada te potrebama zelene i digitalne tranzicije, ulagat će se u Majstorsku školu. Navedenim ulaganjem osigurat će se koherentan i koordiniran pristup ulaganjima u sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, uključujući i cjeloživotno učenje. Djelovanje Majstorske škole koordinirat će Hrvatska obrtnička komora, koja je osnivač škole, u suradnji s relevantnim dionicima iz područja gospodarstva, tržišta rada i obrazovanja.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 4.6. Osigurati financijske poticaje korisnicima za uključivanje u prioritetne programe osposobljavanja i usavršavanja u području stjecanja temeljnih vještina

Svrha provedbe mjere: Omogućiti odraslim polaznicima besplatno ili sufinancirano obrazovanje i učenje za stjecanje temeljnih vještina kako bi se niskokvalificiranim nezaposlenim i zaposlenim osobama pružila mogućnost poboljšanja digitalnih, matematičkih i čitalačkih vještina, odnosno podizanja razine informatičke, čitalačke i matematičke pismenosti u cilju nastavka školovanja i/ili podizanja razine konkurentnosti na tržištu rada te zelenih vještina. Ovakav oblik financiranja omogućit će veću uključenost odraslih polaznika u učenje i obrazovanje te kvalitetniju i bržu prilagodbu odraslih osoba s ciljem lakše prilagodbe na promjenjive okolnosti na tržištu rada i u društvu.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 4.7. Povećati razinu internacionalizacije obrazovanja odraslih

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere poticat će se internacionalizacija u području obrazovanja odraslih i povećanje međunarodne mobilnosti odraslih polaznika s manje mogućnosti te nastavnika, kao i transnacionalne suradnje ustanova za obrazovanje odraslih, posebice programom Erasmus+. Odrasli polaznici s manje mogućnosti i nastavnici će uz mobilnosti i transnacionalne projekte razvijati različite vještine i kompetencije, a uz transnacionalne projekte ustanove za obrazovanje odraslih radit će na modernizaciji i inovativnosti. Ove aktivnosti utjecat će na podizanje kvalitete sustava obrazovanja odraslih te biti jedan od alata za uključivanje u Europski obrazovni prostor.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Doprinos provedbi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, strateškom cilju broj 2 – *Obrazovani i zaposleni ljudi*:

Mjere na razini posebnog cilja broj 2 usmjerene su na podizanje razine kvalitete sustava obrazovanja odraslih pri čemu će se obrazovni programi mijenjati sukladno potrebama tržišta rada, a uvođenje sustava osiguravanja kvalitete rada ustanova za obrazovanje odraslih osigurat će kvalitetnu provedbu programa. Mjere će biti usmjerene i na priznavanje prethodnoga učenja, što će pojedincima omogućiti formalno priznavanje kompetencija stečenih izvan redovitoga sustava čime će povećati svoju konkurentnost na tržištu rada, a provodit će se i mjere u području podrške stjecanju temeljnih vještina niskoobrazovanih i niskokvalificiranih građana. Dio mjera odnosit će se i na promociju cjeloživotnoga učenja i niz promotivnih aktivnosti usmjerenih na opću populaciju u cilju podizanja svijesti o važnosti cjeloživotnog učenja kako bi se povećao broj stanovnika uključenih u obrazovne procese i tako osigurao napredak na razini pojedinca, zajednice i gospodarstva.

Doprinos ciljevima/podciljevima održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG) te zelenoj tranziciji i digitalnoj transformaciji:

Ovaj posebni cilj pridonosi SDG Cilju 4. *Osigurati uključivo i kvalitetno obrazovanje te promovirati mogućnosti cjeloživotnog učenja svih ljudi, svih životnih dobi* i podcilju 4.4. *Do kraja 2027. znatno povećati broj mladih i odraslih koji imaju relevantne vještine, između ostalog i tehničke i stručne, dostojanstven posao i poduzetništvo* budući da su mjere na razini posebnog cilja 2 usmjerene na osuvremenjivanje obrazovne ponude u sustavu obrazovanja odraslih i njezino usklađivanje s potrebama tržišta rada i aktualnim trendovima u društvu i gospodarstvu, što znači da će se povećati i ponuda programa koji se odnose na rastući broj poslova vezanih uz zelenu tranziciju i digitalnu transformaciju. Povećanje stope sudjelovanja odraslih u aktivnostima obrazovanja i osposobljavanja dovest će do većeg broja odraslih osoba koje će kontinuirano stjecati nova znanja i vještine nužne za aktivno uključivanje u digitalno društvo i društvo u kojem će važnost čuvanja okoliša i brze prilagodbe globalnim promjenama biti jedan od ključnih prioriteta. Navedeno će omogućiti digitalizaciju obrazovnog procesa u uspostavi hibridnih modela učenja i poučavanja.

Posebni cilj broj 5: Povećati završnost u visokom obrazovanju

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost 2020.	Ciljna vrijednost 2027.
OI.02.2.68 Stjecanje tercijarnog obrazovanja (u dobi od 25 do 34 godine)	36,6%	45%

Pregled mjera na razini posebnog cilja 5 s rokovima provedbe:

Mjera 5.1. Unaprijediti informacijsko-komunikacijsku infrastrukturu u sustavu visokog obrazovanja uz izradu središnjeg sustava evidencija u visokom obrazovanju

Svrha provedbe mjere: Ovom mjerom omogućit će se sustavno praćenje razvojnih politika temeljenih na evidencijama te uključivanje u europske inicijative na području digitalizacije i digitalne transformacije. Donošenjem nadležnih propisa uspostaviti će se pravni okvir za izradu informacijskog sustava Središnje evidencije visokog obrazovanja Republike Hrvatske (Središnja evidencija), čime će se stvoriti uvjeti za prikupljanje i obradu podataka neophodnih za učinkovito upravljanje i financiranje visokih učilišta te

posljedično podloga za izradu analiza stanja u sustavu visokog obrazovanja, kao i za donošenje strateških odluka i javnih politika. Analiza podataka iz Središnje evidencije bit će podloga za unaprjeđenje i učinkovito planiranje u sustavu visokog obrazovanja na svim razinama odlučivanja. U sklopu Središnje evidencije u sustavu visokoga obrazovanja uspostaviti će se i digitalna evidencija izdanih isprava o završetku studija te stečenih akademskih i stručnih naziva i akademskih stupnjeva (Registar diploma), koja predstavlja ključni element u razvoju sustava za praćenje osoba s kvalifikacijama na nacionalnoj i europskoj razini. Mjera će, uz osiguravanje relevantnosti podataka iz Središnje evidencije, uz povezivanje baza podataka drugih tijela državne uprave koja vode evidencije u području rada i zapošljavanja, omogućiti podatkovnu podlogu za provedbu istraživanja i analiza o ishodima i kretanju na tržištu rada osoba s kvalifikacijama u visokom obrazovanju te će omogućiti povezivanje podataka iz visokog obrazovanja na nacionalnoj i europskoj razini.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 5.2. Unaprijediti interni i vanjski sustav osiguravanja kvalitete visokog obrazovanja

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere unaprjeđivat će se kvaliteta visokog obrazovanja provedbom aktivnosti vanjskog osiguravanja kvalitete visokih učilišta, sukladno prihvaćenim politikama država obuhvaćenih Europskim prostorom visokog obrazovanja (European Higher Education Area – EHEA, Rimsko ministarsko priopćenje, 2020.), pridonositi ispunjavanju ciljeva/podciljeva Programa Ujedinjenih naroda o održivom razvoju do 2030. godine (posebice cilja 4.) te realizaciji Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. - 2026., ciljeva C3.1. R2, C3.2. R1 i R2 te C3.2. R1-12.

Provođenje postupaka vanjskog osiguravanja kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti u nadležnosti je Agencije za znanost i visoko obrazovanje (AZVO). U suradnji s visokim učilištima uspostavljena je Nacionalna mreža jedinica za osiguravanje kvalitete visokih učilišta (CroQAnet) i sustavno se potiče razvoj kulture samovrednovanja visokih učilišta. Daljnje unaprjeđenje vanjskog i unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete izravno će utjecati na povećanje relevantnosti visokog obrazovanja i njegova utjecaja na razvoj gospodarstva i društva u cjelini, osobito u odnosu na usklađenje studijskih programa s potrebama tržišta rada, povećanje učinkovitosti i kvalitete upravljanja visokim učilištima, izgradnju sustava koji će biti otporan na krize, razvoj socijalne dimenzije i društvenog angažmana u visokom obrazovanju, razvoj kulture samovrednovanja i inovativnosti, osnaživanje ljudskih i materijalnih resursa dostupnih svim studentima, poticanje istraživačke izvrsnosti, jačanje inovacijskog kapaciteta i snažniju internacionalizaciju te će omogućiti učinkovitije provođenje javnih politika i strateški usmjerenog financiranja visokog obrazovanja na temelju relevantnih podataka, pokazatelja i analiza.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 5.3. Modernizirati studijske programe i povećati njihovu relevantnost za tržište rada i društvo

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere provodit će se aktivnosti kojima će se nastojati uskladiti visoko obrazovanje s potrebama gospodarstva i društva te poticati cjeloživotno učenje, odnosno nastaviti će se unaprjeđivati kvaliteta, relevantnost i dostupnost visokog obrazovanja za različite skupine polaznika. U smislu kvalitete i relevantnosti nastaviti će se razvoj i provedba Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira (HKO-a) u visokom obrazovanju, kao ključnog alata za razvoj i unaprjeđenje studijskih programa te njihovo povezivanje s potrebama tržišta rada. Visoka učilišta nastaviti će se poticati na izradu i unaprjeđenje studijskih programa u skladu s načelima HKO-a, a u cilju povećanja zapošljivosti poticati će se i na izradu programa cjeloživotnog učenja u skladu s načelima HKO-a, kojima bi se stjecale mikrokvakifikacije. Također, budući da važan faktor u osiguravanju zapošljivosti studenata predstavlja iskustvo stjecanja praktičnih vještina uz rad, nastaviti će se poticanje razvoja stručne prakse u visokom obrazovanju. U svrhu unaprjeđenja

dostupnosti visokog obrazovanja poticat će se daljnji razvoj socijalne dimenzije visokog obrazovanja provedbom ciljeva „Nacionalnog plana za unaprjeđenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj“ te će se unaprijediti sustavi priznavanja prethodnog učenja na visokim učilištima te omogućavanje personalizacije visokog obrazovanja. Nastavit će se mjere vezane uz praćenje zapošljivosti osoba s kvalifikacijama te unaprjeđenja profesionalnog usmjeravanja na visokim učilištima.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 5.4. Povećati razinu internacionalizacije visokog obrazovanja

Svrha provedbe mjere: Ovom mjerom povećat će se razina internacionalizacije visokog obrazovanja u skladu sa suvremenim europskim trendovima unaprjeđenjem kvalitete visokog obrazovanja i usklađenosti s potrebama tržišta rada i društva. Posebna će se pažnja posvetiti održivosti studija na stranim jezicima i uklanjanju prepreka za privlačenje stranih studenata na studije na stranim jezicima u svrhu stjecanja kvalifikacije u Republici Hrvatskoj.

„Rezolucijom o strateškom okviru suradnje u području obrazovanja i osposobljavanja prema Europskom prostoru obrazovanja i dalje (2021. - 2030.)“ utvrđene su smjernice za osnaživanje europskoga visokog obrazovanja u sklopu intenzivne i dugoročne suradnje alijansi visokih učilišta koje zajednički koriste svoje ljudske i materijalne resurse. Time se uspostavljaju suvremeni centri znanstvene izvrsnosti i kvalitetnoga visokog obrazovanja na kojima studiraju europski studenti s iskustvom studiranja u više različitih država. Na europskim sveučilištima stječu se europske kvalifikacije koje su automatski priznate u ostalim državama članicama Europske unije.

Nadalje, ovom mjerom unaprijedit će se zakonodavni okvir za priznavanje inozemnih obrazovnih kvalifikacija i razdoblja studija u inozemstvu. Ugradit će se mogućnost automatskog priznavanja kvalifikacija i pratiti provedba, sukladno *Preporuci Vijeća Europske unije o promicanju automatskog uzajamnog priznavanja kvalifikacija visokog obrazovanja i srednjoškolskog obrazovanja i osposobljavanja te ishoda razdoblja učenja u inozemstvu* od 26. studenoga 2018. godine. Također, ovom mjerom poticat će se povećanje međunarodne mobilnosti studenata i nastavnika i transnacionalne suradnje visokih učilišta, posebice programom Erasmus+. Studenti će uz mobilnosti i transnacionalne projekte jačati jezične, digitalne i ostale vještine i imati mogućnost ostvarivanja stručne prakse u inozemstvu, a nastavnici će unaprjeđivati vještine podučavanja. Transnacionalnim projektima visoka učilišta radit će na modernizaciji i inovativnosti. Ovom mjerom također će se poticati i transnacionalni projekti visokih učilišta koji utječu na modernizaciju visokih učilišta i jačanje inovativnosti.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 5.5. Unaprijediti i razvijati studentski standard daljnjim osiguranjem državnih stipendija za studente nižeg socio-ekonomskog statusa

Svrha provedbe mjere: Ovom mjerom će se osiguranjem ciljanih materijalnih potpora (stipendija) pridonijeti povećanju broja visokoobrazovanih osoba u RH i omogućiti pristup visokom obrazovanju osoba koje u protivnom ne bi imale priliku za studiranje. Provedba mjera pridonosi ispunjavanju cilja 4. UN-ove Agende 2030. u dijelu postizanja inkluzivnog i kvalitetnog visokog obrazovanja te omogućavanja jednakog pristupa svima kvalitetnom visokom obrazovanju, posebno osobama iz ranjivih skupina.

Mjerom će se pridonijeti ostvarenju pojedinačnog cilja u sklopu C3.1. R2. Modernizacija visokog obrazovanja, Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. - 2026. u komponenti povećanja dostupnosti visokog obrazovanja ranjivih i podzastupljenih skupina predstavljenim u Nacionalnom planu za

unaprijeđenje socijalne dimenzije u visokom obrazovanju koji je Vlada RH donijela u siječnju 2019. te preprekama s kojima se te skupine studenata susreću, a koje su prepoznate u Studiji o podzastupljenim i ranjivim skupinama studenata: prilozi unapređenju socijalne dimenzije visokog obrazovanja u Hrvatskoj (2020.).

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 5.6. Unaprijediti i razvijati studentski standard daljnjim osiguranjem državnih stipendija za studente na studijskim programima u STEM područjima i studijskim programima deficitarnih zanimanja

Svrha provedbe mjere: Osiguranjem izravne financijske potpore za studente na studijskim programima u STEM područjima te reformskim mjerama, osigurat će se motiviranje studenata da u izboru svog studija preferiraju biomedicinska, biotehnička, prirodna i tehnička područja znanosti (STEM), a osiguranjem izravne financijske potpore studentima na studijskim programima deficitarnih zanimanja s posebnim naglaskom na deficitarne nastavničke studijske programe potiče se, usmjerava i povećava pristup i završetak visokog obrazovanja u području deficitarnih zanimanja u sklopu sektorskih prioriteta. Aktivnostima ove mjere razvijat će se i aktivirati ljudski potencijali za gospodarski rast razvojem inovacija, proizvoda i usluga, ostvariti veća usklađenost s potrebama tržišta rada i gospodarstva te pridonijeti većoj konkurentnosti hrvatskoga gospodarstva temeljenog na inovacijama i na kompetencijama usklađenim s potrebama gospodarstva.

Mjerom će se pridonijeti ostvarenju pojedinačnog cilja u sklopu C3.1. R2. Modernizacija visokog obrazovanja, Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. - 2026. u komponenti financiranja visokog obrazovanja koja dokazano pridonose razvoju gospodarstva i veće zapošljivosti pojedinca. Dodjelom stipendija motivirat će se studenti da u izboru svog studija preferiraju studijske programe iz STEM-a kao ključnog područja za pokretanje gospodarstva.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 5.7. Modernizirati, unaprijediti i razviti infrastrukturu studentskog smještaja za studente u nepovoljnom položaju

Svrha provedbe mjere: Ovom mjerom će se financiranjem izgradnje novih studentskih domova, rekonstrukcije i modernizacije postojeće infrastrukture studentskih domova osigurati povećanje smještajnih kapaciteta te moderniji i kvalitetniji smještajni za studente u nepovoljnom položaju, što će posljedično rezultirati smanjenjem troškova studiranja i povećanjem pristupa visokom obrazovanju.

Mjerom će se pridonijeti ostvarenju pojedinačnog cilja u sklopu C3.1. R2. Modernizacija visokog obrazovanja, Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. - 2026. u komponenti povećanja dostupnosti visokog obrazovanja ranjivih i podzastupljenih skupina uz infrastrukturna ulaganja usmjerena prema unapređenju materijalnih uvjeta studiranja.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Doprinos provedbi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, strateškom cilju broj 2 – *Obrazovani i zaposleni ljudi*:

Mjere na razini posebnog cilja 5 usmjerene su primarno na provedbu strateškog cilja 2. *Obrazovani i zaposleni ljudi*, kojim se planira unaprjeđenje visokog obrazovanja, reformiranje sustava financiranja visokog obrazovanja i znanosti te poticanje razvoja kulture i medija uz poticanje razvoja visokoškolskih programa kojima će se osigurati obrazovanje za nove poslove u kulturnim i kreativnim industrijama te, također, povećanje broja visokoobrazovanih IKT stručnjaka koji izlaze na tržište rada.

Navedene strateške ciljeve mjere će ostvariti uspostavom funkcionalne informacijsko-komunikacijske platforme koja će omogućiti analizu podataka u sustavu visokog obrazovanja i praćenje pokazatelja ostvarivanja ciljeva strategije, ali i uključivanje Hrvatske u europske inicijative povezivanja podataka iz visokog obrazovanja na razini EU-a, s naglaskom na digitalizaciju javnih isprava u visokom obrazovanju i olakšavanje mobilnosti studenata. Razvojem Registra diploma unaprijedit će se praćenje podataka o visokoobrazovanim osobama. Dodatno, modernizacijom studijskih programa, koja će uključivati i stjecanje relevantnih vještina uz praktični rad i stručnu praksu kao sastavni dio studijskih programa, povećat će se relevantnost studijskih programa za tržište rada i društvo. Međunarodna prepoznatljivost visokog obrazovanja Republike Hrvatske i usklađenost sa suvremenim europskim trendovima ostvarit će se internacionalizacijom visokog obrazovanja, posebno povezivanjem visokog obrazovanja i znanosti u sklopu alijansi europskih sveučilišta i primjenu suvremenih alata kojim se olakšava mobilnost studenata i nastavnika (npr. uvođenje Europske studentske kartice). Time će visoka učilišta iz Republike Hrvatske pridonijeti uspostavljanju Europskog prostora obrazovanja do 2025.

Doprinos ciljevima/podciljevima održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG) te zelenoj tranziciji i digitalnoj transformaciji:

Provedba mjera pod ovim posebnim ciljem pridonosi ispunjavanju cilja 4. Agende u dijelu postizanja inkluzivnog i kvalitetnog visokog obrazovanja te omogućavanja jednakog pristupa svima kvalitetnom visokom obrazovanju. Pri tome se mjerama planiraju ostvariti konkretni ciljevi UN-ove Agende 2030. usmjereni osiguravanju jednakog pristupa svim ženama i muškarcima pristupačnom i kvalitetnom tehničkom tercijarnom obrazovanju, uključujući sveučilišno, postizanju rodne jednakosti u obrazovanju, jednakog pristupa svim razinama obrazovanja, uključujući visoko obrazovanje, posebno osobama s invaliditetom i drugim ranjivim skupinama.

Posebni cilj broj 6: Osigurati pristup odgoju i obrazovanju učenicima s teškoćama u razvoju i studentima s invaliditetom

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost 2020.	Ciljna vrijednost 2027.
OI.02.2.75 Broj djece s teškoćama u razvoju uključenih u inkluzivno obrazovanje	28.390	31.000
OI.02.2.76 Broj studenata s invaliditetom u sustavu visokog obrazovanja	229	299

Pregled mjera na razini posebnog cilja broj 6 s rokovima provedbe:

Mjera 6.1. Povećati dostupnost predškolskih programa i oblika stručne podrške djeci i roditeljima djece s teškoćama u razvoju

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere, izmjenama Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju, utvrdit će se prednosti pri upisu za uključivanje u programe primjerene potrebama djece s teškoćama u razvoju te omogućiti provedba programa rane intervencije u predškolskim ustanovama. Za navedeno potrebno je pružiti podršku ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja zapošljavanjem relevantnih stručnih suradnika, trećeg odgojitelja i pomoćnika i stručnog komunikacijskog posrednika za pružanje potpore djeci s teškoćama u razvoju. Također, stručna podrška djeci s teškoćama u razvoju uključuje sustavnu, pravodobnu i stručnu podršku roditeljima vezano uz proces identifikacije i praćenja psihofizičkog razvoja djeteta kako bi se unaprijedila suradnja između odgojitelja, roditelja i stručnog tima odgojno-obrazovne ustanove te roditeljima pružile povratne informacije, smjernice i savjeti povezani s odgojem djece s teškoćama u razvoju.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 6.2. Unaprijediti osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju osiguravanjem kurikuluma i oblika stručne podrške učenicima i roditeljima učenika s teškoćama u razvoju

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere nastavit će se provedba kurikularne reforme osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja donošenjem predmetnih kurikuluma posebnih programa za učenike s teškoćama u razvoju te će se pružiti podrška zapošljavanjem relevantnih stručnih suradnika u ustanovama osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja za provedbu rehabilitacijskih programa za učenike s teškoćama u razvoju te preventivskih i rano interventnih programa za učenike s teškoćama mentalnog zdravlja. Stručna podrška učenicima s teškoćama u razvoju uključuje sustavnu, pravodobnu i stručnu podršku roditeljima vezano uz proces identifikacije i praćenja psihofizičkog razvoja učenika kako bi se unaprijedila suradnja između učitelja, nastavnika, roditelja i stručnog tima odgojno-obrazovne ustanove, roditeljima pružile povratne informacije, smjernice i savjeti povezani s odgojem i obrazovanjem učenika s teškoćama u razvoju. Također, u sklopu mjere osigurat će se dostupnost različitih pomagala potpomognute komunikacije za učenike s teškoćama u razvoju, a stručnim usavršavanjem odgojno-obrazovnih radnika za korištenje digitalnih (asistivnih) tehnologija omogućit će se pravilno korištenje različitih pomagala potpomognute komunikacije za učenike sa složenim komunikacijskim potrebama.

Budući da zakonodavni strateški okvir ne omogućava preklapanje aktivnosti između strateških dokumenata, usluga pomoćnika u nastavi uvrštena je u sveobuhvatni *Nacionalni plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom*. U sklopu *Nacionalnog plana izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine, Posebnog cilja 1 Osigurati inkluzivan odgoj i obrazovanje za djecu s teškoćama u razvoju i studente s invaliditetom*, nastavit će se osiguravati infrastrukturna potpora učenicima s teškoćama u razvoju i neposredna potpora pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika učenicima s teškoćama u razvoju. U pripadajućem Akcijskom planu izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2024. godine, *Mjeri 3. Povećati dostupnost potpore učenicima s teškoćama u razvoju*, planirano je osiguravanje neposredne potpore učenicima s teškoćama u razvoju tijekom odgojno-obrazovnog procesa u zadacima koji zahtijevaju komunikacijsku, senzornu i motoričku aktivnost učenika uključivanjem pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika u rad u osnovnim i srednjim školama. Uz provedbu navedene mjere dovršit će se i aktivnosti reguliranja pravne osnove za ostvarivanje radno-pravnog statusa pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika kroz donošenje novog Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, a sukladno odredbama Pravilnika o pomoćnicima u nastavi i stručnim

komunikacijskim posrednicima donijet će se i program za stjecanje kvalifikacija temeljen na izrađenom standardu zanimanja i standardu kvalifikacije u svrhu stjecanja kompetencija zaposlenih pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika za samostalan rad s učenicima s teškoćama u razvoju.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 6.3. Usustaviti i ujednačiti prava i oblike potpora te procedure ostvarivanja prava studenata s invaliditetom na visokim učilištima

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere, izmjenama i dopunama te izradom novih podzakonskih akata u području visokog obrazovanja utvrdit će se prava studenata s invaliditetom te će se ujednačiti procedure ostvarivanja njihovih prava i pružiti podrška visokim učilištima u profesionalnom razvoju nastavnika za inkluzivno obrazovanje studenata s invaliditetom.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Doprinos provedbi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, strateškom cilju broj 2 – *Obrazovani i zaposleni ljudi*:

Stjecanje znanja i vještina ključnih za postizanje konkurentnosti i produktivnosti od osobitog je značaja za učenike s teškoćama u razvoju i studente s invaliditetom koji zbog svojih psihofizičkih osobitosti zahtijevaju osiguravanje raznih oblika prilagodbi i svrhovitih stručnih intervencija uz različite vrste obrazovnih i rehabilitacijskih programa. Mjere na razini posebnog cilja broj 6 usmjerene su, od ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja do visokog obrazovanja na izjednačavanje mogućnosti djece/učenika s teškoćama u razvoju i studenata s invaliditetom za punopravno sudjelovanje u obrazovnom okruženju osiguravanjem dostupnosti predškolskih programa i programa rane intervencije u ranoj i predškolskoj dobi djeteta s teškoćama u razvoju, stručne podrške relevantnih stručnih suradnika u provedbi rehabilitacijskih i preventivnih programa tijekom predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja, profesionalnog razvoja učitelja/nastavnika i stručnih suradnika za korištenje digitalnih (asistivnih) tehnologija i inkluzivno obrazovanje studenata s invaliditetom, kao i daljnje poboljšanje osnovnoškolskog sustava donošenjem predmetnih kurikuluma posebnih programa za učenike s utjecajnim i višestrukim teškoćama u razvoju.

Doprinos ciljevima/podciljevima održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG) te zelenoj tranziciji i digitalnoj transformaciji:

Mjere na razini posebnog cilja broj 6 pridonose cilju 4: „Osigurati uključivo, kvalitetno i pravedno obrazovanje i promicati mogućnosti cjeloživotnog obrazovanja za sve“, odnosno podcilju 4.5. održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG) što podrazumijeva osiguravanje jednakog pristupa svim razinama obrazovanja i stručnim programima za ranjive skupine djece, uključujući osobe s invaliditetom, odnosno djecu/učenike s teškoćama u razvoju i studente s invaliditetom unaprjeđenjem zakonodavnog okvira, osiguravanjem stručne podrške, osiguravanjem dostupnosti različitih pomagala potpomognute komunikacije za učenike s teškoćama i provedbom programa usmjerenih na djecu/učenike s teškoćama u razvoju i studente s invaliditetom.

Posebni cilj broj 7: Povećati dostupnost aktivnostima identifikacije, odgojno-obrazovnog rada, praćenja i podrške darovitoj djeci i učenicima

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost 2020.	Ciljna vrijednost 2027.
OI.02.2.69 Udio djece i učenika uključenih u sustavne aktivnosti identifikacije, rada, praćenja i podrške darovitima	0%	2%

Pregled mjera na razini posebnog cilja broj 7 s rokovima provedbe:

Mjera 7.1. Revidirati propise o odgoju i obrazovanju darovite djece/učenika te normativno i administrativno unaprijediti sustav identifikacije, rada, praćenja i podrške darovitima

Svrha provedbe mjere: Odgojno-obrazovni rad, skrb i podrška darovitoj djeci/učenicima trenutačno je fragmentirana, provodi se samo u nekim odgojno-obrazovnim ustanovama ili u obliku izvanškolskih programa i aktivnosti, nije ujednačene razine te nije odraz sustavno sagledanih ciljeva, potreba i/ili osmišljenih aktivnosti. Potrebno je stoga osmišljavanje nacionalnog sustava i modela rada s darovitima, koji će biti operacionaliziran u cjelovitome zakonodavnom okviru, uz administrativnu prilagodbu i operacionalizaciju provedbenih smjernica. Ovo će biti usmjereno na sve sastavnice i elemente odgojno-obrazovnog rada i podrške darovitima (opća načela i vrijednosti odgojno-obrazovnog rada s darovitima, model rada i skrbi za darovite, sastavnice sustava rada s darovitima u predškolskom, školskom i izvanškolskom kontekstu, model (načela, postupci i tehnike) identifikacije darovitih, odgojno-obrazovni rad i metode rada s darovitima, sustav praćenja i usmjeravanja darovitih, sustav podrške darovitima, sustav podrške djelatnicima odgojno-obrazovnog sustava, sustav podrške roditeljima te sustav izvješćivanja o radu i podršci darovitima.

Rok provedbe: IV. kvartal 2023.

Mjera 7.2. Konceptualizirati i operacionalizirati model identifikacije darovitih, standardizirati postupke identifikacije darovite djece/učenika uz razvoj i prihvaćanje potrebnog instrumentarija

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere, u suradnji sa znanstvenicima i stručnjacima, a na tragu postojećih teorijskih modela i obrazovnih praksi konceptualizirat će se i provedbeno operacionalizirati model identifikacije darovitih, standardizirati postupci identifikacije darovite djece i učenike, sistematizirat će se postojeći i razviti potrebni novi instrumentarij te će se razviti svi protokoli, postupci, upute i provedbene smjernice za učinkovito korištenje u identifikaciji.

Pri konceptualizaciji i operacionalizaciji aktivnosti vodit će se načelima iskazanim u općem zakonodavnom okviru sustava rada s darovitima te će se voditi načelima prepoznavanja i udovoljavanja potrebama (razvojnim, odgojno-obrazovnim, osobnim, psihološkim, socijalnim, karijernim) darovite djece i učenika. Aktivnosti identifikacije vodit će se načelima inkluzivnosti i nepristranosti, načelima sveobuhvatnosti djece/učenika i područja darovitosti te načelima korištenja višestrukih izvora informacija, metoda i tehnika identifikacije koje će biti na razini odgojno-obrazovnih ustanova koordinirane radom predškolskog/školskog tima koji vodi i koordinira psiholog.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 7.3. Izraditi okvir odgojno-obrazovnog programa za darovitu djecu/učenike i provoditi programe odgojno-obrazovnog rada s darovitima

Svrha provedbe mjere: Na tragu usvojenoga nacionalnog sustava i modela rada s darovitom djecom i učenicima, na nacionalnoj razini će se izraditi okvir odgojno-obrazovnog programa za darovitu djecu/učenike kao ishodište za programe odgojno-obrazovnog rada s darovitima, koji će uključivati temeljna načela, kurikularne zahtjeve i smjernice vezane uz sadržaj, metode i oblike rada te primjere dobre prakse u radu s darovitima u različitim područjima darovitosti.

Na razini osnivača odgojno-obrazovnih ustanova, odgojno-obrazovnih ustanova i centara izvrsnosti, uz prihvaćanje nacionalnog okvira odgojno-obrazovnog programa za darovitu djecu/učenike izradit će se i provesti posebni programi predškolskog i školskog odgojno-obrazovnog rada s darovitom djecom, odnosno diferencirani/razlikovni programi za darovite učenike.

Programi usmjereni na rad s darovitom djecom i učenicima bit će usmjereni na obogaćivanje postojećih programa kao i na omogućavanje povremenoga homogenoga grupiranja i strukturiranog rada, odnosno učenja sa sebi sličnima - s djecom sličnih intelektualnih sposobnosti, interesa, motivacije i kreativnosti, u školskom i izvanškolskom kontekstu. Uz to, programi usmjereni na djecu obuhvatit će i aktivnosti obogaćivanja sredine u kojoj se planiraju kontekstualni uvjeti (okruženje) za poticanje aktivnosti i stjecanje raznovrsnih iskustava učenja.

Programi usmjereni na rad s darovitim učenicima odnosit će se na različite oblike odgojno-obrazovnog rada s darovitima, kurikularne sadržaje, metode i oblike rada koji su usmjereni na što cjelovitiji razvoj darovitosti učenika te će se u njihovu osmišljavanju i izradi voditi pozornost da budu harmonizirani sa suvremenim iskustvima drugih obrazovnih sustava u europskom i svjetskom kontekstu.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 7.4. Uspostaviti sustav i mehanizme rane identifikacije, praćenja i usmjeravanja darovite djece i učenika

Svrha provedbe mjere: Identifikaciju, praćenje i usmjeravanje darovitih potrebno je započeti u što ranijoj dobi, kao dio sustavnih aktivnosti koje bi rezultirale punim ostvarenjem svih potencijala darovite djece i učenika. U postojećim okolnostima, kako identifikacija, tako i praćenje darovitih fragmentarno je i rezultat individualnih napora i interesa uključenih odgojno-obrazovnih stručnjaka. Kao takvo je manjkavo budući da ne omogućava željeni odgojno-obrazovni rad i podršku darovitima u smjeru ostvarenja njihovih potencijala.

Na tragu usvojenog modela identifikacije darovitih izradit će se provedbene smjernice za praćenje i usmjeravanje darovite djece/učenika, koje će pružiti odgojiteljima, učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima okvir i operativni instrument za rad u neposrednome odgojno-obrazovnom okruženju i izvanškolskom odgoju i obrazovanju te će sinkronizirati dostupne evidencije i podatke između stručnjaka, odgojno-obrazovnih ustanova, izvanškolskih oblika odgoja i obrazovanja te središnjih evidencija o djeci i učenicima u odgojno-obrazovnom sustavu.

Na primjerima najboljih europskih i svjetskih praksi razradit će se operativni postupci usmjeravanja darovitih kako bi se smanjio efekt njihova gubitka u odgojno-obrazovnome sustavu, odnosno kako bi se povećala ukupna učinkovitost sustava rada s darovitim au vidu kasnijih obrazovnih i karijernih ishoda.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 7.5. Unaprijediti infrastrukturu sustava za pružanje izvanškolske podrške odgojno-obrazovnom radu s darovitim djecom/učenicima

Svrha provedbe mjere: U svrhu podrške odgojno-obrazovnim ustanovama u radu s darovitim djecom/učenicima te u svrhu razvoja i ostvarenja punog nacionalnog odgojno-obrazovnog programa rada i podrške darovitoj djeci/učenicima, koji uključuje predškolske/školske i izvanškolske programe i oblike rada, unaprijedit će se rad postojećih i razvoj novih centara za rad s darovitim djecom/učenicima, posebno u sredinama gdje im vrtići/škole ne mogu osigurati adekvatnu podršku. Takvi centri trebaju okupljati stručnjake različitih profila, raspolagati stručnim i materijalnim resursima potrebnim za pružanje kvalitetne podrške darovitoj djeci/učenicima te ostvariti suradnju sa znanstvenim i sveučilišnim sustavom. Kao oblik unaprjeđenja sustava na nacionalnoj razini osmislit će se nacionalne smjernice za rad i ulogu mreže izvanškolskih centara s posebnim ciljem povećanja efektivnosti njihova rada i usklađenim djelovanjem s ustanovama odgojno-obrazovnog sustava u ostvarenju odgojno-obrazovnih ciljeva, posebice kada je riječ o darovitoj djeci/učenicima.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 7.6. Unaprijediti sustav inicijalnog osposobljavanja i kontinuiranoga stručnog usavršavanja odgojitelja, učitelja, nastavnika i stručnih suradnika u radu s darovitim djecom/učenicima

Svrha provedbe mjere: Izradit će se model inicijalnog osposobljavanja stručnjaka (odgojitelja, učitelja, nastavnika, stručnih suradnika) u vidu razmatranja, operacionalizacije i izrade dodatnog programa kompetencija koje trebaju imati stručnjaci zaposleni u odgojno-obrazovnom sustavu, odnosno u izvanškolskim programima rada s darovitim djecom/učenicima.

U svrhu unaprjeđenja sustava stručnog usavršavanja, nakon analize učiteljskih, nastavničkih i kvalifikacija stručnih suradnika potrebnih za rad s darovitim, osmislit će se standard i program osposobljavanja te provesti stručna usavršavanja u radu s darovitim djecom/učenicima (vezano uz područje identifikacije, odgojno-obrazovnog rada, pružanja podrške, usmjeravanja i praćenja darovitih).

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 7.7. Uspostaviti model i mehanizme podrške roditeljima darovite djece/učenika

Svrha provedbe mjere: Kako bi se unaprijedio sustav rada s darovitim djecom/učenicima, potrebno je osmisлити model, oblike i mehanizme podrške roditeljima darovite djece/učenika koji će biti povezani sa svim elementima u radu s darovitim (identifikacijom, odgojno-obrazovni radom, profesionalnim usmjeravanjem i praćenjem) te će na konkretan i primjeren način dati povratne informacije, smjernice i savjete povezane s odgojem darovite djece, uz različite oblike podrške (savjetovanja i razgovore, radionice, grupe podrške za roditelje). Na tragu osmišljenog modela stručni timovi predvođeni psihologom u vrtićima i školama operativno će provoditi ovaj dio sustava rada s darovitim djecom/učenicima, a prema potrebi dodatne oblike podrške mogu realizirati u suradnji s centrima izvrsnosti koji djeluju na tom području.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Doprinos provedbi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, strateškom cilju broj 2 – *Obrazovani i zaposleni ljudi*:

Mjere na razini posebnog cilja 7 usmjerene su na razvijanje cjelovite potpore darovitoj djeci/učenicima, specifično u smislu identifikacije, odgojno-obrazovnog rada, profesionalnog usmjeravanja i praćenja

darovitih, zatim unapređenja sustava inicijalnog osposobljavanja i kontinuiranoga stručnog usavršavanja odgojitelja, učitelja, nastavnika i stručnih suradnika s ciljem pružanja različitih oblika podrške darovitoj djeci/učenicima te uspostave mehanizama podrške roditeljima darovite djece/učenika kako bi se poticala odgovarajuća obiteljska podrška i stvorilo motivirajuće okruženje za razvoj punog potencijala darovite djece/učenika.

Doprinos ciljevima/podciljevima održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG) te zelenoj tranziciji i digitalnoj transformaciji:

Mjere u sklopu posebnog cilja broj 7 pridonose cilju 4: „Osigurati uključivo, kvalitetno i pravedno obrazovanje i promicati mogućnosti cjeloživotnog obrazovanja za sve“, odnosno podcilju 4.1. održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG), što podrazumijeva osiguravanje završetka besplatnog, pravednog i kvalitetnog osnovnog i srednjeg obrazovanja koje vodi ka relevantnim i djelotvornim krajnjim rezultatima, kao i podcilju 4.2. koji se odnosi na osiguravanje pristupa kvalitetnom ranom dječjem razvoju, brizi i predškolskom obrazovanju. Također, mjera usmjerena na unapređenje sustava inicijalnog osposobljavanja i kontinuiranoga stručnog usavršavanja odgojitelja, učitelja, nastavnika i stručnih suradnika prinosit će cilju 4.c te značajno povećati ponudu kvalificiranih učitelja i to međunarodnom suradnjom za obuku učitelja u zemljama u razvoju, posebno u najnerazvijenijim zemljama i malim otočnim državama u razvoju.

Posebni cilj broj 8: Unaprijediti odgoj i obrazovanje djece i učenika pripadnika nacionalnih manjina

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost 2020.	Ciljna vrijednost 2027.
OI.02.2.70 Obuhvat djece i učenika uključenih u nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina	10.219	10.350

Pregled mjera na razini posebnog cilja broj 8 s rokovima provedbe:

Mjera 8.1. Pružati potporu odgojno-obrazovnim ustanovama koje provode neki od modela obrazovanja (model A, B i/ili C)

Svrha provedbe mjere: U sklopu ove mjere pružat će se potpora u usvajanju jezičnih i drugih kompetencija nastavnika i stručnih suradnika koji rade u školama s nastavom na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Navedena mjera predviđa potporu uz stručna usavršavanja ravnatelja odgojno-obrazovnih radnika, putem studijskih putovanja u zemlje matičnog naroda ili zemlje sa značajnom (ili brojnom) zajednicom nacionalne manjine te izdavanje suglasnosti za ustroj nastave i zapošljavanje učitelja i nastavnika.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 8.2. Izraditi i donijeti razlikovne kurikulume u nastavi prema modelu A i kurikulume za model C

Svrha provedbe mjere: Mjera predviđa osnivanje stručnih radnih skupina za izradu razlikovnih kurikuluma u nastavi prema modelu A u dijelu društveno-humanističkih predmeta (povijest, geografija, priroda i društvo, glazbena i likovna kultura) koji bi uključivali sadržaje posvećene kulturi nacionalne manjine. Također, mjerom se predviđa nastavak izrade novih kurikuluma jezika i kulture (model C) za sve nacionalne manjine u sustavu obrazovanja.

Rok provedbe: IV. kvartal 2025.

Mjera 8.3. Pravodobno osiguravati udžbenike u nastavi na jeziku i pismu nacionalnih manjina

Svrha provedbe mjere: Mjera predviđa donošenje zakonskih pretpostavki te uspostavljen sustav kriterija kako bi se omogućilo pravodobno osiguravanje udžbenika te drugih obrazovnih materijala za nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Kako izrada udžbenika i drugih obrazovnih materijala za nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina iziskuje dodatne aktivnosti (prijevod, dotisak i dr.), mjerom će se omogućiti sufinanciranje izrade kao i jednostavnija procedura u osiguranju udžbenika i drugih obrazovnih materijala kako bi se omogućila nesmetana provedba nastavnog procesa za sve učenike.

Rok provedbe: IV. kvartal 2024.

Mjera 8.4. Pružati potporu odgojno-obrazovnim ustanovama s većim brojem pripadnika romske nacionalne manjine

Svrha provedbe mjere: Provedbom mjere nastoji se omogućiti pristup kvalitetnom i uključivom obrazovnom sustavu, koje cilja na smanjenje početnih nejednakosti, eliminiranje diskriminacije, redukciju izazova s kojima se susreću djeca iz ranjivih društvenih skupina te promicanje razvoja djece. Svrha provedbe mjere je podići kvalitetu i učinkovitost obrazovanja djece pripadnika romske nacionalne manjine te osigurati stjecanje potrebnih znanja i vještina. U sklopu mjere pružit će se dodatna potpora odgojno-obrazovnim ustanovama s većim brojem učenika pripadnika romske nacionalne manjine. Navedena potpora uključuje podršku u vidu pomoći u učenju/mentoriranje, edukacije učitelja/nastavnika i stručnih suradnika koji rade u multikulturalnom okruženju te uspostavu zakonskih pretpostavki za angažiranje romskih pomagača.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Doprinos provedbi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, strateškom cilju broj 2 – *Obrazovani i zaposleni ljudi*:

U sklopu tematskog područja Odgoj i obrazovanje učenika pripadnika nacionalnih manjina definiran je jedan posebni cilj i pripadajuće mjere koje pridonose provedbi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. u dijelu strateškog cilja 2. *Obrazovni i zaposleni ljudi*. Navedenim mjerama osigurat će se dodatna podrška djeci i učenicima pripadnicima romske nacionalne manjine od najranije dobi izloženoj riziku od socijalne isključenosti, što se navodi i kao jedan od prioriteta Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine u području obrazovanja.

Doprinos ciljevima/podciljevima održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG) te zelenoj tranziciji i digitalnoj transformaciji:

Mjere u sklopu ovog posebnog cilja pridonose provedbi definiranih ciljeva održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG) i to cilju 4. Osigurati uključivo, kvalitetno i pravedno obrazovanje i promicati mogućnost cjeloživotnog obrazovanja za sve, Podcilj 4.5. Do kraja 2030. ukloniti rodne razlike u obrazovanju i osigurati jednak pristup svim razinama obrazovanja i stručnim obukama za ranjive grupe, uključujući osobe s invaliditetom, autohtono stanovništvo i djecu u ranjivim situacijama i Podcilj 4.c. Do kraja 2030. značajno povećati ponudu kvalificiranih učitelja, uključujući putem oblika međunarodne suradnje za obuku učitelja u zemljama u razvoju, posebno u najnerazvijenijim zemljama i malim otočnim državama u razvoju.

Posebni cilj broj 9: Unaprijediti odgoj i obrazovanje djece i učenika pripadnika hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost 2020.	Ciljna vrijednost 2027.
OI.02.2.71 Obuhvat polaznika uključenih u nastavu hrvatskoga jezika u inozemstvu s kojima rade učitelji i lektori upućeni iz Republike Hrvatske	7.250	7.975

Pregled mjera na razini posebnog cilja broj 9 s rokovima provedbe:

Mjera 9.1. Povećati broj nastavnih mjesta na kojima se nudi mogućnost učenja hrvatskoga jezika izvan Republike Hrvatske, od osnovnoškolske do visokoškolske razine

Svrha provedbe mjere: Kako bi se povećao obuhvat polaznika, potrebno je osigurati što veći broj mjesta na kojima se osigurava kvalitetna nastava hrvatskoga jezika u inozemstvu, sukladno stvarnim potrebama i mogućnostima. U sklopu ove mjere pružat će se potpora u razvijanju metodičkih, jezičnih i drugih kompetencija učitelja i lektora koji predaju hrvatski jezik u inozemstvu, i to ne samo zaposlenima u sustavu Ministarstva znanosti i obrazovanja, nego i izvan njega. Navedena mjera predviđa potporu uz uključivanje učitelja i lektora u postojeće edukacije, organiziranje ciljanih stručnih usavršavanja u Republici Hrvatskoj ili u inozemstvu, organiziranje studijskih putovanja iz država u kojima živi značajna hrvatska zajednica te izdavanje suglasnosti za ustroj nastave i zapošljavanje učitelja i lektora.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 9.2. Donijeti novi kurikulum hrvatske nastave u inozemstvu i izraditi odgovarajuće obrazovne materijale

Svrha provedbe mjere: Mjera predviđa osnivanje stručne radne skupine za izradu kurikuluma hrvatske nastave u inozemstvu, koja će pripremiti i uputiti u daljnji postupak usvajanja novog kurikuluma izrađenog na temelju stvarnih potreba i izazova učenika polaznika hrvatske nastave te suvremenih metodičkih i pedagoških standarda. S obzirom na specifične potrebe i izazove u provođenju obrazovnih aktivnosti mjera

predviđa uspostavljanje sustavnog osiguravanja udžbenika te drugih obrazovnih materijala za nastavu hrvatskoga jezika uz inozemstvu, pri čemu će se u vidu imati potreba izrade udžbenika za početno učenje hrvatskoga jezika za različite dobne skupine.

Rok provedbe: IV. kvartal 2024.

Mjera 9.3. Pružiti potporu u izradi suvremenih kurikuluma za redovitu nastavu na hrvatskome jeziku u Bosni i Hercegovini

Svrha provedbe mjere: Postoji kontinuirana suradnja Ministarstva znanosti i obrazovanja s brojnim odgojno-obrazovnim institucijama u Bosni i Hercegovini koje organiziraju redovitu nastavu prema hrvatskome planu i programu. Pruža se stručna potpora učiteljima i nastavnicima, kao i mjerodavnim institucijama u Bosni i Hercegovini, a posebno je važna aktivna suradnja u prilagodbi postojećih i izradi novih predmetnih kurikuluma kako bi se uspješno provela započeta reforma i definirali suvremeni obrazovni standardi. Onim učenicima koji će svoj obrazovni put nastaviti u Republici Hrvatskoj pružit će se isti uvjeti i mogućnosti kakve imaju njihovi vršnjaci u Republici Hrvatskoj, pri čemu je posebno važno osigurati polaganje ispita državne mature po istim uvjetima.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 9.4. Osigurati punu dostupnost ranog i predškolskog, kao i osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja za djecu iz obitelji povratnika iz hrvatskog iseljeničtva, odnosno obitelji potomaka hrvatskih iseljenika pri povratku iz inozemstva

Svrha provedbe mjere: Provedbom mjere svoj djeci iz obitelji povratnika iz hrvatskog iseljeničtva, odnosno obitelji potomaka hrvatskih iseljenika pri povratku iz inozemstva osigurat će se puna i promptna uključenost u program ranog i predškolskog, kao i osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja. Sustavno će se osiguravati puna uključenost u odgojno-obrazovni proces i planirati potpora za što brže i uspješnije uključivanje u društvo. Komunikacijska jezična kompetencija jedna je od ključnih kompetencija za prijenos i stjecanje znanja, vještina, sposobnosti, stavova i vrijednosti te je temelj obrazovanja i uspješne prilagodbe. Stoga je u sustavu osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja posebno važno unaprijediti program učenja hrvatskog jezika za djecu koja ne znaju ili nedostatan znaju hrvatski jezik te povećati broj sati pripreme i dopunske nastave.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Doprinos provedbi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, strateškom cilju broj 2 – *Obrazovani i zaposleni ljudi*:

U sklopu tematskog područja Odgoj i obrazovanje djece/učenika pripadnika hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske definiran je jedan posebni cilj i pripadajuće mjere koje pridonose provedbi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. u dijelu strateškog cilja 2. *Obrazovni i zaposleni ljudi*. Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. ističe važnost razvijanja odnosa između Republike Hrvatske i Hrvata koji žive u drugim državama te će se, uz definiranje ovoga posebnoga cilja u području razvoja sustava obrazovanja, donijeti Nacionalni plan razvoja odnosa Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske do 2027. poštujući specifične potrebe i interese svih triju skupina: hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini, hrvatske nacionalne manjine u 12 europskih država i hrvatskoga iseljeničtva u europskim i prekoceanskim državama.

Doprinos ciljevima/podciljevima održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG) te zelenoj tranziciji i digitalnoj transformaciji:

Mjere u sklopu ovog posebnog cilja pridonose provedbi definiranih ciljeva održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG) i to cilju 4. *Osigurati uključivo, kvalitetno i pravedno obrazovanje i promicati mogućnost cjeloživotnog obrazovanja za sve, podcilju 4.1 Do kraja 2030. osigurati da sve djevojčice i dječaci završe besplatno, pravedno i kvalitetno osnovno i srednje obrazovanje koje vodi ka relevantnim i djelotvornim krajnjim rezultatima, podcilju 4.2 Do kraja 2030. osigurati da sve djevojčice i dječaci imaju pristup kvalitetnom ranom dječjem razvoju, brizi i predškolskom obrazovanju kako bi bili spremni za osnovno obrazovanje, podcilju 4.5 Do kraja 2030. ukloniti rodne razlike u obrazovanju i osigurati jednak pristup svim razinama obrazovanja i stručnim obukama za ranjive grupe, uključujući osobe s invaliditetom, autohtono stanovništvo i djecu u ranjivim situacijama, podcilju 4.6 Do kraja 2030. osigurati da svi mladi i značajan udio odraslih, muškaraca kao i žena, postignu jezičnu i numeričku pismenost, podcilju 4.7 Do kraja 2030. osigurati da svi učenici steknu znanja i vještine koje su potrebne za promicanje održivog razvoja, uključujući, između ostalog, obrazovanje za održivi razvoj i održive životne stilove, ljudska prava, rodnu ravnopravnost, promicanje kulture mira i nenasilja, globalnoga građanstva i poštovanja kulturne raznolikosti i doprinosa kulture održivom razvoju, podcilju 4.c Do kraja 2030. značajno povećati ponudu kvalificiranih učitelja, i to međunarodnom suradnjom za obuku učitelja u zemljama u razvoju, posebno u najnerazvijenijim zemljama i malim otočnim državama u razvoju.*

Posebni cilj broj 10: Nastaviti proces informatizacije i primjene digitalnih tehnologija u obrazovnom sustavu

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost 2020.	Ciljna vrijednost 2027.
OI.02.2.72 Broj učenika koji koriste nove i/ili unaprjeđene javne digitalne servise, proizvode i procese	0	95.140
OI.02.2.73 Broj studenata koji koriste nove i/ili unaprjeđene javne digitalne servise, proizvode i procese	0	31.240
OI.02.2.74 Broj djelatnika u obrazovnim ustanovama koji koriste nove i/ili unaprjeđene javne digitalne servise, proizvode i procese	0	15.620

Pregled mjera na razini posebnog cilja broj 10 s rokovima provedbe:

Mjera 10.1. Osposobiti obrazovne ustanove za provođenje mješovitih/hibridnih oblika nastave

Svrha provedbe mjere: Unaprijediti obrazovne ustanove za izvođenje i sudjelovanje u mješovitim/hibridnim oblicima nastave razvojem obrazovnih sadržaja, s ciljem poticanja inovativnosti, lakšeg i učinkovitijeg uključivanja ranjivih skupina/skupina s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, unaprjeđivanja nastavnog kadra, nastavnih i izvannastavnih programa u osnovnim i srednjim školama bez obzira na regionalnu rasprostranjenost i razvijenost.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 10.2. Kontinuirano razvijati digitalne kompetencije

Svrha provedbe mjere: Digitalne kompetencije podrazumijevaju kompetentno, kritičko, sigurno korištenje i upravljanje digitalnim tehnologijama. Programi digitalnog obrazovanja nastavnika uključit će razvoj kompetencija timskog projektnog učenja, kritičke analize informacija, digitalnog pripovijedanja, programiranja te oblikovanja, obrade i distribucije multimedijских sadržaja na internetu. U sklopu mjere poticat će se razvoj digitalnih kompetencija u osnovnoškolskom i srednjoškolskom sustavu odgoja i obrazovanja u svrhu unaprijeđivanja inovativnih metoda učenja i poučavanja, učinkovite primjene digitalnih tehnologija i alata u nastavnom i poslovnom procesu škole. Također, osnažit će se digitalne kompetencije nastavnika u visokom obrazovanju za poučavanje u digitalnom okruženju u svrhu unaprijeđivanja inovativnih metoda učenja i poučavanja, kao i učinkovite primjene digitalnih tehnologija i alata uz kontinuirano osvještavanje i edukaciju o kibernetičkoj sigurnosti. Nastavnicima na svim razinama obrazovanja osigurat će se podrška u pronalaženju, učenju i korištenju novih i inovativnih računalnih aplikacija i alata namijenjenih obrazovanju, uzimajući u obzir važnost obrazovanja, istraživanja, razvoja, kritičkoga pristupa, interdisciplinarnog učenja i poučavanja te jačanje svijesti o sigurnosti u kibernetičkom prostoru.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 10.3. Ujednačiti opremljenost škola i potaknuti istraživanja i eksperimentiranja primjene digitalnih tehnologija u učenju i poučavanju

Svrha provedbe mjere: Ujednačiti opremljenost škola u svrhu osiguranja istovjetnih mogućnosti za razvoj inovacija i učinkovitu primjenu digitalnih tehnologija u procesu učenja i poučavanja te svakoj školi omogućiti ravnopravan pristup infrastrukturi i njezinim uslugama. Osigurati ustanovama konstantnu potporu u održavanju i ažuriranju računalne opreme. Potaknuti istraživanja i eksperimentiranja primjene digitalnih tehnologija u učenju i poučavanju u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima u cilju razvoja znanja i vještina te usmjeravanja učenika k novim područjima koja otvara digitalna tehnologija da bi ispravno mogli shvatiti njihov značaj te ih pripremiti za budući rad, studiranje ili cjeloživotno učenje o njima (umjetna inteligencija, 3D ispis, Internet-of-things /IoT/ i slične tehnologije).

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 10.4. Uspostaviti digitalnu obrazovnu platformu

Svrha provedbe mjere: Digitalna obrazovna platforma je krovna tehnološka platforma za pristup aplikacijama i sadržajima, komunikaciju i automatizaciju procesa sa svrhom ubrzavanja digitalne transformacije obrazovnog sustava, boljeg korisničkog iskustva, uštedu vremena uz automatsku razmjenu podataka i otvorenu prema svim dionicima. Centralizirani smještaj usluga i sadržaja, kao i moderna arhitektura u skladu s najsuvremenijim tehnološkim rješenjima, omogućit će razvoj i visoku dostupnost (pouzdanost i brzinu) kvalitetnijih usluga, uz smanjivanje troškova održavanja na razini cijelog sustava. Unaprijeđenjem automatizacije i povezivanja administrativnih i odgojno-obrazovnih procesa uz digitalnu obrazovnu platformu smanjiti odgojno-obrazovnim ustanovama i visokim učilištima vrijeme posvećeno administrativnim poslovima i omogućiti fokusiranje na unaprijeđenje procesa učenja i poučavanja.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 10.5. Osigurati otvorene digitalne nastavne resurse za kvalitetno visoko obrazovanje

Svrha provedbe mjere: Razvoj kvalitetnih digitalnih obrazovnih sadržaja za visoko obrazovanje zahtijeva individualizirani pristup sukladno strateškim odrednicama i razvojnim potrebama visokih učilišta. Zbog navedenih razloga nužno je visoka učilišta u širem smislu opremiti prikladnom opremom za razvoj vlastitoga digitalnoga obrazovnog sadržaja u videoformatu. Osim opreme, osigurat će se edukacija za razvoj sadržaja, alati i pohrana, to jest trajna dostupnost razvijenog sadržaja. Razvoj digitalnoga obrazovnog sadržaja zamišljen je kao poticaj mješovitom obliku nastave, odnosno kao dodana vrijednost klasičnoj nastavi.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Mjera 10.6. Uspostaviti sustav digitalne zrelosti visokih učilišta

Svrha provedbe mjere: Uspostaviti sustav digitalne zrelosti hrvatskih visokih učilišta te preporuka za potrebna ulaganja i razvojne aktivnosti koje će biti temelj za daljnje investicije u opremanje visokih učilišta i proširenje podrške ustanovama, nastavnicima i studentima u online nastavi te nastavi na daljinu. Elementi infrastrukturnih ulaganja koja će podržati nove tehnologije i digitalne nastavne resurse uključuju i osiguranje pristupa mreži, koja je u skladu s novim tehnološkim rješenjima i prilagođena potrebama korisnika, te obrazovnim izvorima za zaposlenike i studente uz pouzdanu brzu konekciju, kao i opremanje predavaonica opremom nužnom za provedbu nastave u digitalnom okruženju. Ulaganje u infrastrukturu i IKT opremu visokih učilišta i poticanje daljnje digitalne preobrazbe visokog obrazovanja u skladu s potrebama digitalizacije društva pridonijet će i unaprijeđenju kvalitete, relevantnosti i dostupnosti visokog obrazovanja.

Rok provedbe: IV. kvartal 2026.

Mjera 10.7. Pružiti podršku obrazovnim ustanovama u području tema umjetne inteligencije (UI)

Svrha provedbe mjere i doprinos provedbi posebnog cilja: Pružiti podršku obrazovnoj zajednici uz informiranje o potencijalima i rizicima UI u obrazovanju i društvu, čemu će pridonijeti istraživanje utjecaja i etička načela primjene UI u području obrazovanja te edukacija o mogućnostima, utjecaju, sigurnoj i učinkovitoj primjeni UI u učenju i poučavanju. Nadalje, razviti obrazovne materijale za učenje o/za UI te osposobiti nastavnike za poučavanje učenika o/ UI. Poticanje inoviranja uz pomoć UI-a uz sustav školskih natjecanja te razvoj portala temeljenog na UI za detekciju digitalnih obrazovnih sadržaja, alata i usluga primjenjivih za specifične potrebe u učenju i poučavanju uključujući preporuke za njihovo učinkovito korištenje.

Unaprijediti analitiku koreliranjem višestruke skupine podataka (ponašajna analiza mreže, samoučeće mreže, BI/UI, automatska korektivna administracija sustava) i predikcijske modele, kao i osigurati efektivniji mrežni nadzor koji će podržati bolju vidljivost stanja mreže u svim slojevima te stvoriti preduvjete za sigurnije komuniciranje korištenjem kvantnih tehnologija.

Rok provedbe: IV. kvartal 2027.

Doprinos provedbi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, strateškom cilju broj 2 – *Obrazovani i zaposleni ljudi*:

U sklopu tematskog područja Primjena digitalnih tehnologija u obrazovnom sustavu definiran je poseban cilj i pripadajuće mjere koje pridonose provedbi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske 2030. godine, strateškog cilja 2 *Obrazovani i zaposleni ljudi*. Provedbom mjera osigurat će se razvoj i primjena digitalnih obrazovnih tehnologija u obrazovnom sustavu s ciljem povećanja udjela mješovite (cjelodnevn) škole kao potpore robusnosti obrazovnom sustavu u kriznim situacijama, organizaciji dodatne nastave sa svrhom povećanja satnice i stvaranje jednakih uvjeta obrazovanja u svim dijelovima RH. Mjere će adresirati utvrđene izazove u području primjene digitalnih tehnologija u obrazovnom sustavu i omogućiti doprinos ostvarenju ciljeva NRS-a.

Doprinos ciljevima/podciljevima održivog razvoja UN-ove Agende 2030 (SDG) te zelenoj tranziciji i digitalnoj transformaciji:

Mjere u sklopu ovoga posebnog cilja pridonose cilju 4. i 9. UN-a, cilju 4. Osigurati uključivo, kvalitetno i pravedno obrazovanje i promicati mogućnosti cjeloživotnog obrazovanja za sve, podcilju 4.3. Do kraja 2030. osigurati jednak pristup svim ženama i muškarcima pristupačnom i kvalitetnom tehničkom, stručnom i tercijarnom obrazovanju, uključujući sveučilišno, podcilju 4.4. Do kraja 2030. značajno povećati broj mladih i odraslih koji imaju relevantne vještine, uključujući tehničke i stručne vještine, za zaposlenje, dostojne poslove i poduzetništvo, podcilju 4.5. Do kraja 2030. ukloniti rodne razlike u obrazovanju i osigurati jednak pristup svim razinama obrazovanja i stručnim obukama za ranjive grupe, uključujući osobe s invaliditetom, autohtono stanovništvo i djecu u ranjivim situacijama, podcilju 4.c. Do kraja 2030. značajno povećati ponudu kvalificiranih učitelja, uključujući putem oblika međunarodne suradnje za obuku učitelja u zemljama u razvoju, posebno u najnerazvijenijim zemljama i malim otočnim državama u razvoju.

5. **Terminski plan provedbe projekata od strateškog značaja s naznačenim ključnim koracima i rokovima u provedbi**

Sukladno Zakonu o strateškim investicijskim projektima Vlade Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 29/18 i 114/18), strateški investicijski projekt je svaki privatni investicijski projekt, javni investicijski projekt ili javno-privatni investicijski projekt iz područja gospodarstva, rudarstva, energetike, turizma, prometa, infrastrukture, elektroničkih komunikacija, poštanskih usluga, zaštite okoliša, komunalnoga gospodarstva, poljoprivrede, šumarstva, vodnoga gospodarstva, ribarstva, zdravstva, kulture, audiovizualnih djelatnosti, znanosti, obrane, pravosuđa, tehnologije i obrazovanja koji uključuje gradnju građevina, a koji na temelju navedenog zakona proglasi Vlada Republike Hrvatske.

Strateškim projektom smatra se projekt čijom se provedbom stvaraju uvjeti za zapošljavanje većeg broja osoba ovisno o vrsti i lokaciji projekta, koji znatno pridonosi razvoju ili poboljšanju uvjeta i standarda za proizvodnju proizvoda i pružanje usluga, koji uvodi i razvija nove tehnologije kojima se povećava konkurentnost i ekonomičnost u gospodarstvu ili javnom sektoru i/ili kojim se podiže ukupna razina sigurnosti i kvaliteta života građana i zaštita okoliša, koji pozitivno utječe na više gospodarskih djelatnosti i čijom se provedbom stvara dodana vrijednost u navedenim područjima te koji u većoj mjeri pridonosi održivom razvitku i zaštiti prostora, okoliša i kulture, konkurentnosti hrvatskoga gospodarstva i udovoljava propisanim kriterijima, među kojima je i kriterij da projekt ima vrijednost ukupnih kapitalnih troškova ulaganja jednaku ili veću od 75.000.000,00 kuna bez poreza na dodanu vrijednost (u daljnjem tekstu: PDV), te da ima mogućnost biti sufinanciran iz fondova i programa Europske unije, a ukupna vrijednost kapitalnih troškova projekta jednaka je ili veća od 75.000.000,00 kuna bez PDV-a.

Nacionalnim planom razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine nisu predviđeni projekti koji bi udovoljavali kriterijima Zakona o strateškim investicijskim projektima Vlade Republike Hrvatske, u svrhu njihova proglašavanja projektima od strateškog značaja.

6. Indikativni financijski okvir s prikazom financijskih pretpostavki za provedbu posebnih ciljeva

Financijski plan daje prikaz izvršenja i pretpostavki potrebnih sredstava za provedbu posebnih ciljeva i projekata za cjelokupno razdoblje provedbe Nacionalnog plana, a poveznica Nacionalnog plana s financijskim planom osigurana je na razini posebnog cilja.

Posebni ciljevi utvrđeni u Nacionalnom planu razradit će se provedbenim mjerama nadležnih tijela državne uprave/stručnih agencija u sustavu obrazovanja.

Financijska sredstva za provedbu Nacionalnog plana osigurat će se u Državnom proračunu, no glavni izvor financiranja projekata u području odgoja i obrazovanja bit će fondovi Europske unije u financijskoj perspektivi od 2021. do 2027. godine, kao i Nacionalni plan oporavka i otpornosti.

U svrhu provedbe mjera i aktivnosti koje pridonose posebnim ciljevima Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja izrađen je i Akcijski plan za dvogodišnje razdoblje (2023. – 2024.) i procjena fiskalnog učinka mjera, aktivnosti i projekata za razdoblje provedbe Akcijskog plana, dok je u 2021. godini utrošeno ukupno 103.285.234,00 eura iz državnog proračuna i EU sredstava prema izvršenju financijskog plana za 2021. godinu te u 2022. godini ukupno 186.713.494,00 eura iz državnog proračuna i EU sredstava prema izvršenju financijskog plana za 2022. godinu.

Financijski plan provedbe mjera na razini posebnih ciljeva Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja (tablični prikaz)

Indikativni financijski plan								
Pokazatelji ishoda:								
OI.02.2.65 Sudjelovanje u predškolskom obrazovanju (od 3. godine do dobi uključivanja u obvezno osnovnoškolsko obrazovanje)								
OI.02.2.08 Program za međunarodnu procjenu učenika (PISA), rezultati iz matematike (prema spolu)								
OI.02.2.09 Program za međunarodnu procjenu učenika (PISA), rezultati iz znanosti (prema spolu)								
OI.02.2.10 Program za međunarodnu procjenu učenika (PISA), rezultati iz pismenosti (prema spolu)								
OI.02.2.48 Duljina vremena kojeg učenici provode u nastavnom procesu (primarno obrazovanje)								
OI.02.2.49 Duljina vremena kojeg učenici provode u nastavnom procesu (niže sekundarno obrazovanje)								
OI.02.2.78 Udio učenika koji pohađaju jednosmjenske osnovne škole								
OI.02.2.66 Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno završile strukovno obrazovanje i osposobljavanje (osobe od 20. do 34. godine koje su završile obrazovanje 1 – 3 godine prije referentne godine, ISCED 3 - 4)								
OI.02.2.43 Stopa sudjelovanja u obrazovanju i osposobljavanju (posljednja 4 tjedna) prema spolu, dobi i razini obrazovanja								
OI.02.2.35 Sudjelovanje u obrazovanju i osposobljavanju po spolu i dobi (posljednjih 12 mjeseci) (dobna skupina 25-64 godine)								
OI.02.2.67 Postotak stanovništva u dobi od 16. do 74. godina koji imaju najmanje osnovne digitalne vještine								
OI.02.2.68 Stjecanje tercijarnog obrazovanja (u dobi od 25 do 34 godine)								
OI.02.2.75 Broj djece s teškoćama u razvoju uključenih u inkluzivno obrazovanje								
OI.02.2.76 Broj studenata s invaliditetom u sustavu visokog obrazovanja								
OI.02.2.69 Udio djece i učenika uključenih u sustavne aktivnosti identifikacije, rada, praćenja i podrške darovitimima								
OI.02.2.70 Obuhvat djece i učenika uključenih u nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina								
OI.02.2.71 Obuhvat polaznika uključenih u nastavu hrvatskoga jezika u inozemstvu s kojima rade učitelji i lektori upućeni iz RH								
OI.02.2.72 Broj učenika koji koriste nove i/ili unaprijeđene javne digitalne servise, proizvode i procese								
OI.02.2.73 Broj studenata koji koriste nove i/ili unaprijeđene javne digitalne servise, proizvode i procese								
OI.02.2.74 Broj djelatnika u obrazovnim ustanovama koji koriste nove i/ili unaprijeđene javne digitalne servise, proizvode i procese								
POSEBNI CILJEVI NACIONALNOG PLANA	Izvršenje financijskog plana 2021. (eur)	Izvršenje financijskog plana 2022. (eur)	FINANCIJSKI PLAN 2023. (eur)	FINANCIJSKI PLAN 2024. (eur)	FINANCIJSKI PLAN 2025. (eur)	FINANCIJSKI PLAN 2026. (eur)	FINANCIJSKI PLAN 2027. (eur)	UKUPNA ALOKACIJA ZA PROVEDBU POSEBNOG CILJA (eur)
1. Omogućiti pristupačnost sustavu ranog i predškolskog odgoja i	1.607.990,00	13.441.112,00	47.606.098,00	151.005.507,00	156.056.951,00	60.712.786,00	26.370.429,00	456.800.873,00

obrazovanja svakom djetetu								
2. Poboljšati odgojno-obrazovne ishode učenika u sustavu osnovnoškolskog i općeg srednjoškolskog	8.410.485,00	14.734.996,00	56.290.825,00	143.944.629,00	170.620.738,00	175.245.839,00	43.915.627,00	613.163.139,00
3. Osigurati višu razinu zapošljivosti osoba s kvalifikacijama strukovnog obrazovanja i osposobljavanja	24.613.708,00	83.673.537,00	98.492.995,00	36.148.456,00	33.026.493,00	46.571.915,00	46.571.915,00	369.099.019,00
4. Povećati udio odraslog stanovništva u procesima cjeloživotnog učenja	1.408.746,00	3.201.288,00	4.422.296,00	11.546.316,00	11.762.913,00	30.893.499,00	22.850.032,00	86.085.090,00
5. Povećati završnost u visokom obrazovanju	24.928.016,00	43.646.809,00	42.938.403,00	53.693.725,00	55.145.199,00	57.846.552,00	54.507.246,00	332.705.950,00
6. Osigurati pristup odgoju i obrazovanju učenicima s teškoćama u razvoju i studentima s invaliditetom	7.413.547,00	6.540.021,00	6.608.920,00	6.850.057,00	2.740.033,00	11.270.499,00	15.252.183,00	56.675.260,00
7. Povećati dostupnost aktivnostima identifikacije,	1.102.966,00	1.023.203,00	1.234.919,00	2.656.003,00	2.485.392,00	1.672.304,00	2.083.745,00	12.258.532,00

odgojno- obrazovnog rada, praćenja i podrške darovitoj djeci i učenicima								
8. Unaprijediti odgoj i obrazovanje djece i učenika pripadnika nacionalnih manjina	1.399.005,00	454.574,00	477.137,00	477.137,00	212.354,00	172.538,00	172.538,00	3.365.283,00
9. Unaprijediti odgoj i obrazovanje djece i učenika pripadnika hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske	386.901,00	250.617,00	275.174,00	275.174,00	323.617,00	97.323,00	97.350,00	1.706.156,00
10. Nastaviti proces informatizacije i primjene digitalnih tehnologija u obrazovnom sustavu	32.013.870,00	19.747.337,00	58.337.235,00	34.931.075,00	38.054.244,00	28.789.831,00	12.025.850,00	223.899.442,00
INDIKATIVNA ALOKACIJA ZA PROVEDBU NP PO GODINAMA (DRŽAVNI PRORAČUN/ EU FONDOVI/ NPOO/ ZAJMOVI/ OSTALO)	103.285.234,00	186.713.494,00	316.684.002,00	441.528.079,00	470.427.934,00	413.273.086,00	223.846.915,00	2.155.758.744,00

7. Okvir za praćenje i vrednovanje

Praćenje i vrednovanje o provedbi Nacionalnog plana dijelovi su procesa strateškog planiranja koji se provode u skladu s mjerodavnim zakonodavnim okvirom sustava strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske.

Praćenje i izvješćivanje

Praćenje provedbe Nacionalnog plana obuhvaćat će proces prikupljanja, analize i usporedbe podataka o provedbi ciljeva i ostvarenju pokazatelja ishoda kojima će se sustavno pratiti uspješnost provedbe Nacionalnog plana.

Za potrebe praćenja provedbe Nacionalnog plana osniva se **Povjerenstvo za praćenje Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja u razdoblju do 2027. godine**. Povjerenstvo vodi Ministarstvo znanosti i obrazovanja i sastavljeno je od predstavnika svih tijela nadležnih za provedbu pojedinih aktivnosti u sklopu mjera i projekata od strateškog značaja. Povjerenstvo se sastaje najmanje dvaput godišnje, a Ministarstvo znanosti i obrazovanja, **kao nositelj izrade Nacionalnog plana, u skladu s propisanim rokovima podnosi Koordinacijskom tijelu godišnje izvješće o provedbi Nacionalnog plana**, odnosno izvješće o provedbi posebnih ciljeva i ostvarivanju pokazatelja ishoda iz Nacionalnog plana. Sva tijela zadužena za provedbu Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana obvezna su do 31. siječnja tekuće godine dostaviti Ministarstvu znanosti i obrazovanja izvješća o provedbi mjera iz svoje nadležnosti za prethodnu godinu.

U svrhu javne dostupnosti podataka o provedbi Nacionalnog plana **Ministarstvo će na svojim mrežnim stranicama objavljivati podatke i godišnje izvješće o provedbi Nacionalnog plana**.

Vrednovanje

Svrha provedbe postupaka vrednovanja Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine je neovisna usporedba i ocjena očekivanih i ostvarenih rezultata, ishoda i učinaka provedbe Nacionalnog plana. Rezultati, ishodi i učinci utvrđeni postupkom vrednovanja predstavljaju temelj za reviziju javnih politika i daljnje procese strateškog planiranja.

Vrednovanje Nacionalnog plana planirano je 2024. (srednjoročno vrednovanje) i 2028. godine, nakon završetka provedbe Nacionalnog plana (naknadno vrednovanje). Vrednovanje tijekom 2024. treba pokazati napredak ostvarenja rezultata i ishoda Nacionalnog plana te dati preporuke za otklanjanje svih uočenih smetnji i prepreka u provedbi Nacionalnog plana, uključujući i prijedloge promjena ili nadopuna Nacionalnog plana. Vrednovanje u 2028. treba sažeto ocijeniti cjelokupni utjecaj i učinak Nacionalnog plana, odnosno njegovu djelotvornost i učinkovitost u cijelom razdoblju provedbe od 2021. do 2027. i uključiti preporuke za novi ciklus strateškog planiranja u sektoru obrazovanja.

U postupcima vrednovanja Nacionalnog plana potrebno je pratiti i razvoj i analize mjerodavnih javnih politika na razini EU-a.

U svrhu javne dostupnosti podataka o rezultatima vrednovanja Nacionalnog plana **Ministarstvo će na svojim mrežnim stranicama objavljivati podatke i izvješća o provedbi pojedinog postupka vrednovanja Nacionalnog plana**.